

Lördagen den 7 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för sammanträdet den 29 nästlidne Februari äfvensom protokollsutdrag för den 4 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogos men blefvo på begäran för andra gången bordlagda Stats-Utskottets Utlåtanden N:o 30—33, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette, Sjunde, Attonde och Nionde Hufvudtitlar. Derjemte beslöt Kammaren, att dessa Utlåtanden skulle till afgörande företagas näst efter de Utlåtanden, som anginge Riks-statens fem första Hufvudtitlar, och om tiden för hvilkas föredragning beslut redan blifvit fattadt.

§ 3.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 5, Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 6), i anledning af Herr *Ake Anderssons* motion N:o 322, om ändring i expeditionstaxans föreskrifter i afseende å lösen för bouppteckningars inregistrerande vid domstol.

Herr Staaff: Jag får bedja om Kammarens öfverseende med ett misstag, som insmugit sig i Utskottets hemställan och hvilket härleder sig från dels det vid förra riksdagen afgifna Utlåtandet i ämnet och dels de i motionen använda ordalagen, hvilka blifvit alltför noggrannt återgifna. Uti Utskottets hemställan står nemligen: "hvilken lösen skall beräknas till 20 öre för hundralet" — — Men detta bör rätteligen heta: "hvilken lösen skall beräknas till 20 öre för hvarje 100 R:dr R:mt", ty annars kunde möjligen misstag härutinnan förekomma; jag anhåller alltså att Utlåtandet, med iakttagande af denna utaf mig nu föreslagna ändring, måtte af Kammaren godkännas.

Herr Sven Nilsson: Jag kan icke förneka det jag blifvit ganska förvånad deröfver, att Utskottet kommit till ett sådant resultat, som i Utlåtandet föreligger, hvarigenom en så betydligt ökad inkomst för domaren blifvit föreslagen för ett så ringa besvär, som inregistreringen af en bouppteckning egentligen är. För besväret med en bouppteckning, der behållningen uppgår till 15,000 R:dr, blefve afgiften densamma, som nu utgår, men för en behållning af 15,000 till 30,000 R:dr dubbel, och om behållningen går öfver 30,000 R:dr, blefve afgiften naturligtvis fyrdubblad; och detta är sannerligen icke någon ringa tillökning i domarens inkomster, ty oaktadt den allmänna klagan öfver fattigdomen i landet, gifvas

dock ännu ganska många förmögna sterbhus derstädes. Expeditionslösen är ämnad till en ersättning för det besvär domaren har i och för åtskillige ärendens afgörande, men alldeles icke för att beskatta folket och därför bör den ej heller oskäligt förhöjas, ty den är äfven för närvarande så högt beräknad, att den domare, som har mer att göra, äfven erhåller mer i expeditionslösen. Således finnas icke några skäl att göra dylika inhugg i folkets kassor, som här blifvit föreslaget. Det är visserligen sannt, att undantag blifvit föreslaget för efterlevande makars giftorätt i boet, hvilken, ehvad den utgjorde mer eller mindre, skulle beräknas till hälften af behållningen, hvarigenom någon nedsättning visserligen skulle ernås i sådana sterbhus, der behållningen ej öfverstiger 15,000 R:dr, men då ganska många sterbhus gifvas, der ej efterlevande maka finnes, så är denna eftergift i allmänhet af föga betydighet, hvadan jag för min del yrkar afslag af ifrågavarande Utlåtande.

Herr Staaff: Det lärer väl ej kunna förnekas, att jag befinner mig i en ganska oangenäm ställning, då denna fråga synes nära röra mig såsom domare, och jag i egenskap af ordförande inom Utskottet derstädes nödgats handlägga densamma. Jag anhöll ock om tillstånd att icke behöfva i behandlingen deraf deltaga, men detta blef mig icke medgifvet. Då jag nu emellertid i sist angifna egenskap handlagt frågan, så tillhör det mig ock nu att redogöra för densamma. Den siste talaren har påstått, att den nu föreslagna förändringen skulle i högst betydlig mån öka domarens inkomster; detta är dock ett fullkomligt misstag, ty en obestriddlig följd deraf blir, enligt mitt förmenande, att expeditionslösen för dylika rättsförhandlingar måste förminsas. I den domsaga, som är mig anförtrodd, der välmågan är temligen jemnt spridd, der ingen rikedom finnes, men icke heller någon egentlig fattigdom att tala om, der skulle denna föreslagna förändring ovilkorligen medföra en icke ringa förlust af de inkomster, domaren nu i förevarande fall kan påräkna, ty i alla de fall der enka eller öfverlevande make finnes i sterbhus, der behållningen ej går till 15,000 R:dr, och detta är det ofantligt öfvervägande antalet, der blir ju alltid domarens inkomst hälften mindre än förut. Enligt min åsigt gör det emellertid för domaren i allmänhet detsamma, antingen förändringen bifalles eller icke, ty på många ställen skulle sterbhus med större förmögenhet kunna lemna någon ersättning för hans förminskade inkomster, men just för den talrikare fattiga befolkningen är förändringen afsedd till lindring och hjälp, och i likhet med motionären har Utskottet ansett det vara obilligt och orättvist att i detta fall låta den större förmögenheten tillgodonjuta en lindrigare beräkningsgrund än den mindre förmögenheten. Då emellertid motionärens förslag vid förra riksdagen föll i Första Kamraren, som representerar den större förmögenheten, så har han nu inkommit med detsamma i något förändradt skick, och jag bekänner mig öppet till den åsigt, att, om för utgående af dessa afgifter, vill stadgas samma grund som för beräkningen af stämplade pappersafgiften, man, med ledning af föreskrifterna i charta-sigillata-förordningen, i detta fall bör stadga något dermed i allo öfverensstämmande, ty gäller en grundsats i ett fall såsom riktig, så bör han äfven såsom sådan tillämpas i dermed alldeles likartade fall, och jag kan icke finna något skäl, hvarföre de rike och för-

mögne skola njuta någon nedsättning i registreringsafgiften, under det den fattigare folkklassen måste erlægga densamma fullt ut. Jag medgifver villigt, att den förespeglade stora inkomsten kommer domaren till del i något särskildt enstaka fall, men att deremot i de aldra flesta fall nedsättning i hans inkomster kommer att ega rum — derom lärer väl icke kunna uppstå något tvifvel hos den, som närmare betänker förhållandet.

Efter att sålunda hafva upplyst och redogjort för motiven till Utskottets hemställan, öfverlemnar jag åt Kammaren att besluta öfver motionens öde, men jag anhåller att man icke bland motiven till den gjorda framställningen må inräkna någon afsigt att erhålla påökning i domarnes inkomster, ty någon sådan beräkning har aldrig legat eller kunnat ligga till grund härför.

Herr Åke Andersson: Jag är förekommen till alla delar af Herr Staaff och instämmer alltså med honom, och jag vill blott tillägga, att det förundrar mig, det någon vill bereda den rike och förmögne en lindring i afgifter, som af medelklassen utaf folket måste fullt ut betalas. Sådant anser jag, rent ut sagt, vara en orättvisa, hvarför jag lifligt påyrkar bifall till Utskottets ifrågavarande Utlåtande.

Herr Ahlgren: Den siste ärade talaren har genom framläggande af sin förevarande motion visat en viss välvilja för sådane embets- och tjänstemän, hvilkas inkomster till en del bero af nu gällande expeditionstaxa, men jag tror för min del att han härutinnan gått nog långt. Jag ber att få erinra, det expeditionstaxan angående nu förevarande ärende stadgar, att lösen för bevis om inlemnande och inregistrering af bouppteckning för hvarje 100 R:dr R:mt af boets behållning till och med 15,000 R:dr utgör 20 öre, och att derefter tilläggas för hvarje 100 R:dr af behållning från 15,000 till och med 30,000 R:dr 10 öre, och från 30,000 R:dr och allt vidare 5 öre, samt att denna lösen ej i något fall må påföras högre än 150 R:dr och att lägsta lösen är 50 öre. Häraf följeratt, äfven i det fall efterlevande maka ej finnes, lösen skulle blifva vida högre än nu stadgad är, der behållningen öfverstiger 15,000 R:dr R:mt. Huruvida detta kan vara motionärens afsigt vet jag naturligtvis icke, och jag vet icke heller huruvida han anser att föreskriften om bestämmandet af högsta lösen till 150 R:dr R:mt bör i författningen kvarstå eller icke, då han yrkat att denna lösen måtte utgå med 20 öre för hundralet "till huru stort behållningsbelopp som helst"; men härmed må nu förhålla sig huru som helst, så kan jag, för min del, icke ingå härpå eller finna en dylik afsigt riktig. Med fästadt afseende å det ringa besvär inregistreringen af en bouppteckning för domaren medför, tror jag icke någon rimlig anledning finnas till höjning af den härför nu bestämda lösen, hvadan äfven jag för min del yrkar afslag å ifrågavarande Utlåtande.

Herr Sven Nilsson: Jag kan icke påminna mig, huruvida jag, såsom dess ordförande trott, har beskyllt Utskottet att med afsigt söka någon anledning att åstadkomma någon förhöjning i domares inkomster, åtminstone har jag icke menat något sådant, men saken börjar se tvifvelaktig ut, då jag skådar vidare framåt bland de Utlåtanden Utskottet af-

gifvit och der finner att en motion, som jag anser alldeles icke förkastlig och hvilken går ut på att all expeditionslösen skulle utgå i handlingarnes kartering, af Utskottet blifvit helt och hållet afstyrkt. Härigenom kan man åtminstone finna en anledning att förmoda, att en sådan afsigt, som nyss blifvit nämnd, icke varit för Utskottet helt och hållet främmande. En annan föregående talare har yttrat, det den föreslagna förändringen egentligen skulle gå ut på lindring och nedsättning i afgiften för den fattigare befolkningen, men jag ber att få fästa hans uppmärksamhet derpå, att denna betalar blott 50 öre, och att någon nedsättning härunder hvarken är ifrågasatt, ej heller skäligen bör ifrågakomma. Jag fortfar alltså att yrka afslag å Utskottets nu föredragna Utlåtande.

Herr Staaft: Jag ber att med några få ord i största korthet få bemöta den siste värde talaren, som bestämdt misstagit sig i sina förut-sättningar om Utskottets motiv för det afgifna Utlåtandet. Det står fullkomligt fast, att hufvudsaken till motionen var tanken att kunna bereda någon lindring åt den stora massan af befolkningen, och att om i något särskildt fall tillökning i lösen skulle uppkomma, denna beräknades såsom ersättning åt domaren för den förlust, denne i allmänhet skulle komma att af förändringen vidkännas. Denna åsigt äfvensom den att i allo bringa föreskrifterna härom i öfverensstämmelse med dem, som för motsvarande fall igenfinnas i karta-sigillata-förordningen, har utgjort enda motivet för Utskottets hemställan, man må nu tänka härom hur man behagar.

Herr Åke Andersson: Förra riksdagen väckte jag samma motion, likväl med den skilnad att jag då icke föreslog upphäfvandet af den nu i expeditionstaxan angående bouppteckningslösen gällande graderingen, som då vid föredragningen härstädes rönt så stort bifall, att ingen enda röst bland Kammarens alla ledamöter höjde sig deremot. Hufvudsaken för mig är att bekämpa den orättvisa, som ligger deruti, att inregistreringsafgiften för bouppteckningar icke utgår efter samma grund som karteringen af desamma. En talare har ordat om den förhöjning och tillökning i domarens inkomster, som häraf skulle blifva en följd, men någon sådan kan jag icke finna vara förknippad med mitt förslag, åtminstone hvad medelklassen vidkommer, då jag vill förekomma den orättvisan, att en domare erhåller dubbla beloppet af lösen, då efterlevande make finnes, ty i sådant fall får han ju lösen tvänne gånger för inregistrerandet af samma egendom och det är denna otillbörlighet, som jag vill undanrödja. Äfven anser jag det vara en orättvisa att låta den större förmögenheten tillgodonjuta en lindrigare beräkningsgrund än den mindre förmögenheten, och att således medelklassen får bära den största bördan, hvadan, och då jag anser att en hvar bör betala i mån af tillgång, alldenstund en domare skall lönas till en del med sportler, jag fortfarande yrkar bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan.

Herr Sven Nilsson: Med anledning af siste talarens yttrande, dels derom att hans nu väckta motion är fullkomligt lika med hans vid sedanste riksdag framställda yrkande, dels ock derom att han icke kan inse huru detta skulle kunna förorsaka någon förhöjning i domrarnes inkomster,

tager jag mig friheten uppläsa slutet af hans vid förra riksdagen väckta motion, så lydande: "att Riksdagen ville besluta, att bouppteckningslösen må beräknas och utgå endast af den dödes egendom, jemte upphäfvande af det för sådan lösen bestämda maximum." Så lät hans yrkande den gången, och intet annat jag kan finna, så lärer väl förhöjning i domrarnes lösen nödvändigt komma att ega rum, om maximum för sådan lösen upphäfves. Om jag ej missminner mig alltför mycket, så hemställde då Utskottet, att vid beräkning af lösen för domstols bevis om boupptecknings inlemnande och inregistrering undantag borde ega rum för efterlevande makas giftorätt, som skulle vara fri från dylik lösen, men deremot var det icke fråga då om förhöjning i det en gång bestämda beloppet.

Överläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen framställde proposition dels på bifall till Utskottets hemställan med det af Herr Staaff deri föreslagna förtydligande och dels på afslag å Utskottets hemställan; och fann Herr Talmannen af dessa propositioner den sednare besvarad med öfvervägande ja. Votering blef då begärd och följande voteringsproposition efter justering anslagen.

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott hemställt i dess Utlåtande N:o 6, dock med iakttagande deraf att de i Utskottets hemställan förekommande orden: "20 öre för hundralet" ändras till: "20 öre för hvarje hundra Riksdaler Riksmynt",

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen utvisade 56 ja mot 66 nej, och var alltså Utskottets hemställan afslagen.

§ 4.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 5, Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 7), i anledning af väckt motion rörande förändrad sätt för uppbärandet af den församlingarne tillkommande skyddsafgift.

Herr Wigardt: Då Utskottet lärer enhälligt afslagit min motion, gör jag mig föga förhoppning derom, att den i Kammaren väcker stort större sympathy; likvisst vill jag andraga några af de skäl, som föranledt mig att väcka densamma, och hvilka skäl säkerligen äro för litet hvar af landsorternas representanter väl bekanta. Bland dessa vill jag i första rummet anföra den stora svårighet skolstyrelserna hafva att i början på året anskaffa medel till betalande af räkningar för anskaffade böcker och skolmateriel i öfrigt. Denna svårighet ökas i ej ringa grad derigenom, att just vid samma tid församlingarnes ränteinkomster icke äro så lätta att indrifva, då liktidigt skatter och löner m. m. skola erläggas. Visserligen anvisa kyrko- och kommunalstämmor medel till skolväsendets befrämjande, men dessa medel äro sällan att påräkna förr än i April månad, och då

nu skolrådet behöfver medel till sin disposition redan i början på året, så är det ej underligt att man i detta fall på många håll kämpar med stora svårigheter. Då emellertid kronouppbördens merendels plägar försiggå i medlet af Januari månad eller få dagar sednare, så synes det mig lämpligt, att den del af dessa medel, som tillkommer församlingarne, eller den personliga skyddsafgiften, borde af kronofogden, sist en månad efter kronouppbörds-mötet, till skolrådet emot qvitto aflemnas, och för min del tror jag att Utskottet något knapphändigt öfvervägt denna min framställning, ty icke böra väl några hinder möta därför, att dessa medel, en månad efter uppbörden, hållas församlingen till handa, i stället för att de nu obegagnade ligga inne i ränteriet under en tid af flera månader. Då dessa medel i många församlingar uppgå till ett belopp af 7, 8 à 900 R:dr, så vore det ju ganska nyttigt, att de ej ligga obegagnade utan äfven medelst räntevinst, i fall ej de till sitt fulla belopp behöfde användas, förökade församlingarnes små kapitaltillgångar.

Utskottets motiv för afslaget finner jag för min del underhålligt, ja till och med obefogadt, då det utvisar misstroende mot en klass af tjänstemän, som alldeles icke gjort sig deraf förtjente, nemligen kronofogdarne; och på grund såväl här af som af hvad jag i öfrigt haft äran anföra yrkar jag afslag å Utlåtandet och bifall till den af mig väckta motionen.

Herr Sten dahl: Då Utskottet såsom skäl för afslag anført, "att den säkerhet, som nu i följd af medlens ingående i landträneriet förefinnes, och den trygghet beträffande deras utbekommande och redovisning, som deraf uppkommer, skulle betänkligen förminska, om redovisningen öfverflyttas å kronofogdarne, hvilka alltså blefvo därför ensamme ansvarige, hvarigenom kunde inträffa, att kommunen ginge miste om detta för skolan bestämda bidrag", så anser jag detta skäl underhålligt, ty kronofogdarne äro ju ensamme ansvarige för alla medel de uppbära, ej allenast dessa, utan alla andra Staten tillhöriga, ända till dess de för dem lemnat redovisning, och detta sker vanligen icke förr än den 1 Maj, således en tid af mellan tre å fyra månader efter uppbörden. Om nu kronofogden, i likhet med hvad som eger rum vid uppbörden af snöplogspenningarne och brefbäringsafgiften m. m., mot qvitto öfverlemnade medlen till kyrkorådet, och sedan den 1 Maj till ränteriet redovisade detsamma medelst detta qvitto, så tror jag att alldeles icke någon osäkerhet för församlingarne att utfå dessa bidrag skulle vara för handen, utan att tvärtom alla vederbörandes fördel derigenom skulle tillgodoses. Af denna anledning önskar jag afslag å Utlåtandet och bifall till motionen. I öfrigt vill jag endast tillägga att i Hallands län utfalla alltid dessa medel i Maj, då de genast efter redovisningen varda till församlingarne öfverlemnade.

Herr Staaff: Då jag icke var i tillfälle att fatta hvad den sednare talaren anförde, så får jag vända mig mot den förste ärade talaren och, med anledning af den förändring Herr Wigardt i sin motion föreslagit, tillkännagifva, att, enligt min åsigt, en sådan icke bör ävägbringas förr, än den är af behovvet påkallad. Alla ledamöterna af Utskottet voro ense derom, att ingen olägenhet försports, lika litet som några klagomål afhörts med anledning af det hittills bestämda sättet för aflevering af skydds-

afgiften, och vid sådant förhållande samt då talande skäl alltid böra an- dragas för en förändring, innan den bör tillvägbringas, ansåg äfven Ut- skottet sig icke böra motionen bifalla. För egen del var och är jag fort- farande af alldeles samma mening, och jag hemställer huruvida nu må anses vara förebringade sådana skäl, som kunna föranleda ändring i Ut- skottets hemställan. Jag tror det icke och yrkar alltså bifall till den- samma.

Herr Orre: Jag vill endast vördsamt upplysa, att motionärens för- slag, i hvad detsamma afser att kronofogde skulle ega skyldighet att sist en månad efter kronouppbördsnöte till skolrådet redovisa skyddsafgiften, är overkställbart, emedan skyddsafgiften icke kan på så kort tid indrifvas. Denna afgift är, såsom bekant, personel och till föjd deraf blir alltid en stor del af densamma utestående på restlängd. Jag yrkar därför ogillande af motionen.

Herr Witthoff: Enligt gällande uppbörds-reglemente få uppbörds- medel icke ligga inne hos kronofogdarne, utan skola af dem straxt efter uppbördsstämornas afslutande till landträneriet inlevereras. Uppenbart är att allmänna medel säkrare och lämpligare förvaras i landtränerierna än hos kronofogdarne, hvilka Staten icke ens består en kassakista. Jag kan därför ej i likhet med en föregående talare finna, det Utskotts-be- tänkandet innefattar något, hvilket behöfver eller bör tagas såsom en för- närmelse mot den tjenstemannakorps jag tillhör. Skulle kronofogdarne redovisa folkskolemedlen direkte till skolråden, skulle större delen af samma medel komma att ligga hos kronofogdarne en längre tid, vida öfver en månad efter uppbördsstämorna. Inom en månad kunna nemligen med- len omöjligen redovisas. Resters indrifning, afkortningslängders upprä- tande och verifcerande, räkningars författande för hvarje socken m. m. erfordra minst den tid, som nu är medgifven. Om så ej vore förhållan- det, utan redovisningstiden kunde förkortas, inser jag icke hvarför sådant ej vore lika angeläget med alla andra medel, som af kronofogdarne vid de allmänna kronouppbördsstämorna skola uppbäras. Jag anser Utskot- tets Utlåtande böra bifallas.

Herr Otterström: Jag är förekommen af de trenne sist föregående talarne, hvarför jag nu inskränker mig till att instämma med dem och yrka afslag på Utskottets förslag.

Herr Wigardt: Hvad den näst siste talaren anført, kan ej förmå mig att afstå från mitt förslag. Jag kan icke finna att någon osäkerhet skulle genom detsammans antagande uppkomma. Ty skyddsafgiften kunde väl ligga lika säkert hos skolrådet som i räneriet. Herr Orre har sagt, att en stor del af skyddsafgiften alltid skulle komma på restlängd. Låt så vara! Men det bör väl ej kunna vålla hinder för att den del af skydds- afgiften, som vid uppbördsnötet inflyter, inom en månad derefter aflemnas till skolrådet och att resterna sedermera redovisas. Härigenom skulle vis- serligen uppstå ökad besvär för kronofogdarne, men derpå kan jag ej

göra afseende. Ty dessa äro väl, likasom alla andra tjenstemän, till för folkets skull och ej tvärtom.

Herr Witthoff: Jag ber endast att få påpeka, att Herr Wigardts sednaste yttrande innefattar ett helt annat förslag än hans motion. Yttrandet innefattar nemligen förslag att kronofogdarne skulle för folkskolemedlen till skolråden afgifva två särskilda redovisningar, den ena genast efter uppördsmötet och den andra sedan resterna hunnit indrivivas eller vid den tid redovisning nu afgifves, och torde detta nu afgifna förslag, som ej af Utskottet behandlats, ej kunna vinna bifall.

Herr Wigardt: Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till min motion.

Öfverläggningen var slutad och Utlåtandet bifölls.

§ 5.

Föredrogos ånyo och biföllos Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 5,

Betänkande N:o 3 (i samlingen N:o 8), i anledning af väckt motion angående förändring i gällande expeditionstaxa; och

Utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 9), i anledning af särskilda motioner, rörande förändradt sätt för uttagande hos vederbörande af frälseränta och augmentsränta, då de icke godvilligt erläggas.

§ 6.

Till handläggning förekom Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 5, Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 10), i anledning af väckt motion derom att uppörden af kronoutskylderna måtte på tvänne terminer fördelas.

Herr G. von Proschwitz: Ehuru jag nu ej hyser något hopp om framgång för min motion, vill jag dock i korthet omnämna de skäl, hvarpå jag förut hoppats bifall till densamma. Penningställningens närvarande betryckta tillstånd i landet är allmänt bekant, och jag trodde derföre, att Riksdagen icke skulle hafva något emot att bereda de skattdragande den mildring, som skulle för dem uppkomma, derigenom att uppörden fördelades på tvänne terminer. I min motion har jag föreslagit kronoutskyldernas upptagande i December och Maj månader. Dessa tider anser jag skulle vara bäst för min ort, men om möjligen några andra tider skulle finnas i allmänhet lämpligare, skall jag ej hålla på mitt förslag i denna del. För närvarande upptagas kronoutskylderna på en gång i Januari. Vid samma tid eger uppörden af kommunalskatterna rum, så att stora summor på en gång tagas ifrån folket, hvilket åstadkommer penningebrist och deraf följande stagnation i allmänna rörelsen. Jag tror att det vore särdeles nyttigt, om en förändring härutinnan kunde ske, och jag yrkar derför bifall till min motion.

Herr Staaff: Inom Utskottet egde samma förhållande rum i afseende å denna motion, som vid behandlingen af den motion, hvilken nu sednast var föremål för diskussion här i Kammaren, nemligen att från ingen enda af Utskottets ledamöter förspordes klagan öfver det sätt, hvarpå uppborren af kronoutskylderna för närvarande sker.

För min del anser jag, att förändringar i bestående lagar och författningar ej böra företagas, så vida icke en allmän klagan öfver dessa lagar och författningar försports. Dessutom hafva ju redan Konungens Befallningshafvande rättighet att lämna tiden för uppördens verkställande efter de skattskyldiges största bekvämlighet, och att i utomordentliga fall medgifva anstånd dermed ända till April månad. Hvad det skulle ligga för fördel uti att betala hälften af kronoutskylderna i December och hälften i Maj, kan jag ej finna, då det väl i alla händelser vore fördelaktigare att betala hela summan först i Maj, och under tiden använda medlen till sin egen nytta. Jag kan ej heller i öfrigt inse något skäl att återgå till det gamla, numera öfvergifna uppördssättet. De motioner, som förut härom väckts, hafva ej heller någonsin vunnit framgång. Dessutom bör äfven tagas i betraktande de rubbningar i uppördsväsendet, som genom bifall till motionärens förslag skulle uppstå, och de förökade kostnader, som deraf skulle föranledas, då, på sätt Utskottet påpekat, en del af häradsskrifvarnes åligganden i sådant fall måste åt andra tjenstemän uppdragas.

Herr Björck: Hvad angår den siste värde talarens yttrande, att någon klagan öfver det nuvarande uppördssättet icke skulle försports, så synes af Utskottets Utlåtande, att en sådan klagan är ganska gammal, då der står, att vid riksdagarne 1840—1841, 1844—1845 och 1859—1860 flera motioner blifvit väckta om förändring i tiden och sättet för uppborren af de årliga kronoutskylderna. Vid alla de riksdagar, jag sutit i Stats-Utskottet, har också der försports klagan i nu ifrågavarande hänseende, och Stats-Utskottet har ofta varit betänkt på att föreslå rättelser härutinnan. Endast i fråga om sättet huru en förändring lämpligast borde ske hafva meningarne varit delade.

Det är åtminstone i allmänhet fördelaktigt, om en utgift fördelas på en längre tid och icke måste ske på en gång. Såsom det för närvarande är ställt, då det i landet finnes särskilde uppördsmän för flera olika korporationer, så finnes uppördsmän för Staten, uppördsmän för kommunerna, uppördsmän för regementena o. s. v. — och då det till en del beror på desse uppördsmän att utsätta tiden för de olika uppördernas verkställande, kan detta komma att ske samtidigt, hvarigenom olägenheterna för de skattdragande i hög grad ökas.

Då sättet för en afgifts upptagande ofta kan vara lika betungande som sjelfva utgiften, förstår jag ej hvarföre man icke bör lämna tiden för uppborren så mycket som möjligt efter de skattdragandes bekvämlighet. Derigenom skulle man ju kunna komma derhän, att skatterna skulle, om det erfordrades, kunna ökas, utan att likväl blifva mera betungande än förut. Jag finner därför motionen förtjent af synnerlig uppmärksamhet. Försöken att utfinna ett lämpligt sätt att åstadkomma den i motionen afsedda förändringen hafva emellertid hittills misslyckats. Genom en dylik förändring skulle visserligen uppördsmännens göromål komma att förökas. Denna

omständighet är dock ej af stor betydelse. Men redovisningen skulle derigenom komma att försvåras, och i samma mån komme äfven kontrollen att förringas.

Jag anser frågan vara af den beskaffenhet, att den ej kan falla, men tror dock att det vore lämpligast om den finge tills vidare hvilat. Det kan nemligen ej dröja länge, innan en genomgripande förändring i vårt beskattningsväsende och förvaltningen af Statens medel kommer att ega rum, och i sammanhang dermed föreställer jag mig, att man skall kunna med fullt skäl påyrka kronouppbördens fördelande icke allenast på två, utan på fyra, ja till och med sex olika terminer. Det är endast af denna orsak, som jag nu icke kan instämma med motionären, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Rundbäck: Den värde talaren, som försvarat Utskottets förslag, har sagt, att någon klagan öfver sättet för uppbörden af kronoutskylderna icke försports. Utskottet omtalar emellertid sjelf, att sådan klagan egt rum, och jag ber derjemte att få påminna samme talare om, att vid de två sednaste riksdagarne förslag väckts derom, att i och för lindrande af de olägenheter, som vore en följd af skatternas upptagande på en gång, landtränteriernas behållningar skulle, i stället för att ligga obegagnade och fruktlösa i ränterierna, insättas i de enskilda bankerna, för att komma den allmänna rörelsen till godo.

Vid sista riksdagen tog jag mig friheten påpeka önskvärdheten af en förändring i nu ifrågavarande hänseende, och förslaget om fördelande af kronoskatternas utgörande på flera särskilda terminer vann äfven sympafhier inom det Särskilda Utskottet för behandling af frågor rörande jordbrukets angelägenheter. Jag tror därför icke, att man kan säga, att någon klagan öfver det nuvarande uppbördssättet ej blifvit uttalad.

De hinder, som möjligen finnas emot den föreslagna förändringen, tror jag böra vara lätta att undanrödja; det är ju nemligen ej fråga om att införa två särskilda utdebiteringar, utan endast att den en gång utdebiterade skatten skall få betalas på två terminer.

Det är en känd sak, att befolkningen i allmänhet nu måste skrapa ihop alla möjliga medel för att kunna på en gång betala sina kronoutskylder, och att densamma efter uppbördsmötena är nästan alldeles utan penningar. Om nu Staten kunde under någon tid undvara en del af medlen och denna del finge tillsvidare af folket behållas, så vore det särdeles väl.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets förslag, gilla motionen. Skulle man för öfrigt endast åstadkomma förändringar i sådana förhållanden, som blifvit allmänt öfverklagade, så kunde många nyttiga förslag komma att undanskjutas. Den talare, som på detta skäl yrkat bifall till Utskottets förslag, har sjelf väckt motion om en förändring af Högsta Domstolen. Icke har jag hört någon klagan öfver det sätt, hvarpå Högsta Domstolen för närvarande är ordnad, men deraf kan jag ej finna något hinder, för att samma motion kan vara af beskaffenhet att förtjena Riksdagens bifall.

Herr von Troil: Det kan ej vara för någon af Eder, mine Herrar, obekant, att kronoutskylderna förr fingo erläggas på två terminer, den ena på hösten och den andra på vintern. Men många klagomål förspordes öfver denna anordning, och till följd deraf företogs den förändring i sättet för kronoutskyldernas uppbärande, att detta skulle ega rum vid en termin i början af vintern. Skälet, hvarför denna tid bestämdes för uppbördens verkställande, var det, att landtmannen då hunnit afyttra sina produkter, och till följd deraf jemväl då kunde med minsta olägenhet erlägga sina utskylder. Jag tror äfven, att så är förhållandet. Dessutom vet landtmannen, att, om han icke kan vid uppbördsstämman betala sina utskylder, så få dessa blifva utestående på restlängd under några månader. Detta uppskof med utskyldernas erläggande kostar honom ingenting annat än stämmoböterna, hvilka äro högst obetydliga. Uppbördsförfattningarne medgifva äfven Kongl. Maj:ts Befallningshafvande rätt att vid särdeles ömmande omständigheter gå i författning om uppbördsstämmans framflyttande ända till April månad. Jag vill ej fästa mig vid det ökade besvär, som genom motionens antagande skulle för uppbördsmännen uppkomma, men om den af motionären föreslagna förändring vidtoges, så skulle dels kontrollen å uppbördsmännen blifva mindre, dels ock statsmedlen komma att inflyta långt sednare, än för närvarande. Hvad beträffar den här påpekade olägenheten deraf att uppbörden af alla de olika skatterna skulle kunna komma att ske samtidigt, så får jag erinra, att genom den sista bränvinsbränningsförordningen bränvinstillverkningsafgiftens utgörande fördelats på flera terminer, hvarigenom berörda olägenhet i någon mån lindras.

Man har här sagt, att det är olämpligt att skatterna på en gång indrivnas och sedan ligga obegagnade i landtränteriernas kassakistor. I anledning häraf ber jag att få påminna, att skattemedlen, i samma mån de inflyta, afsändas till Statskontoret, som då dermed verkställer likvid af sina utgifter, hvarigenom medlen sålunda återkomma till landsorten. Skatterna användas äfven till betalande af de utgifter, som äro direkte anordnade på ränterierna. Der ligga de således icke inne.

Jag tror äfven, att, om en gång alla våra skatter komma att utgöras i penningar, det blir möjligt att, såsom Herr Björck yttrat, fördela uppbörden deraf på flera terminer, men för åstadkommande af en sådan förändring erfordras dock en helt annan ordning i fråga om uppbördsväsendet och förvaltningen af Statens medel än den närvarande. Jag tror därför, att Utskottet, under för handen varande förhållanden, haft goda skäl att afstyrka motionen och yrkar bifall till dess förslag.

Herr Matts Persson: Det är visserligen en sanning, att genom bifall till motionen åtskilliga fördelar skulle vinnas, men å andra sidan tror jag att olägenheterna skulle blifva öfvervägande. För städernas inneväpnare, hvilka icke hafva lång väg att fara, äfvensom för de landtbor, som bo i närheten af uppbördsstämman eller det ställe, der uppbörden sker, vore det onekligen en fördel; men för dem åter, hvilka hafva två å tre mil till det ställe, der skattemedlen betalas, och således förlora två å tre dagsverken för att erlägga sina kronoutskylder, skulle två uppbördsstämmor om året blifva endast en börda. Det har blifvit sagdt, att det ifrågakvarande förslaget i allt fall ej har lång framtid för sig, emedan en för-

ändring i sjelfva uppbördssättet snart förestår; i så fall är det ju bäst att låta saken hafva sin gång tills vidare.

icke heller skulle den fattige genom den föreslagna förändringen utslutande tillskyndas fördel, ty man bör komma ihåg, att genom två uppbördsstämmor han riskerade få betala stämmoböter två gånger i stället för en, hvilket för honom blefve tungt nog. Då jag således icke kan finna den föreslagna förändringen af nytta för hela landet, så anser jag det vara bäst att bifalla Utlåtandet och således låta vid nuvarande uppbördssättet tills vidare bero.

Herr Staaif: En värd talare, Herr Rundbäck, har förebrått Utskottet icke hafva beaktadt den allmänna klagan, som skulle hafva i landet försports deröfver att blott en uppbördsstämman om året hålles, samt såsom bevis härpå åberopat utom den ifrågavarande motionen än flera dylika, som under föregående riksdagar väckts; men för min del kan jag icke finna det förhållande att, under åtskilliga riksdagar, motion i en viss syftning återkommit, utgöra bevis på något mera allmänt missnöje, åtminstone så länge samma motion alltjemt röner det grymma ödet att qväfvas i sin linda. Samme talare anmärkte vidare, att Utskottet underlåtit i Utlåtandet vidröra en vid sistlidne riksdag väckt motion angående uppbördsmedlens insättande i de enskilda bankerna, äfvensom ett af honom vid behandlingen af samma motion afgifvet yttrande. Att något härom icke förekommer i Utlåtandet är onekligt och ansåg Utskottet sådant icke nödigt, hvilket kanske var ett fel, men i så fall får jag väl å egna och öfrige Utskottsledamöternes vägnar afbedja detsamma. Herr Rundbäck har vidare yttrat, att hinder icke bort möta att på rak arm antaga den ifrågavarande motionen, och att de skäl deremot, Utskottet uppställt, i verkligheten icke förefinnas; jag hemställer likväl till dem, som känna förhållandena, huruvida det är möjligt att hålla uppbördsstämman i December, då känt är, att häradsskrifvarne vid denna tid äro sysselsatte med mantalsskrifningarne och således omöjligen medhinnna debiteringen till dess, för så vidt icke särskilde personer skulle för ändamålet tillsättas och således tjenstemannapersonalen ökas. Herr Rundbäck har vidare yttrat, att ett mera allmänt missnöje icke är af nöden, för att en förändring i ett eller annat hänseende skall anses berättigad och tog sig deraf anledning att såsom exempel anföra min motion om indragning af förstärkningen i Högsta Domstolen, men, äfven om antagas får att någon klagan icke försports i detta afseende, så är dock säkert att temligen allmänt önskan uttalat sig att besparingar, så vidt möjligt är, böra göras och kan detta vara skäl nog för motion i nyss antydda rigtning. En talare har slutligen yttrat att, genom inrättandet af två uppbördsstämmor, det bör gå lättare för sig att pålägga ökade skatter, och bör detta vara tillräckligt motiv att icke ingå på en förändring, hvarigenom förhöjda skatter omärkligt påläggas allmänheten.

Herr Kjellson: För min del anser jag icke det gjorda förslaget lända den skattdragande allmänheten till någon fördel. I motionen föreslås December och Maj månader såsom tider för uppbörden, men jag kan icke förstå annat än att i så fall hvad som utbetalas i December utgör ett

förskott, och att det varit bättre, om detta fått inestå hos den skattskyldige — på hösten skola dessutom alla löner utbetalas och först i Januari eller Februari månad afsätter landtmannen sina produkter; hvadan och då härtill kommer att Konungens Befallningshafvande ega rättighet att framskjuta uppbördsstämman ända till medlet af April månad, jag skulle anse det vara ren förlust att nödgas utbetala hälften af skatten redan i December. Jag yrkar därför bifall till Utskottets Utlatande.

Herr Key: Äfven jag föreställer mig, att det resultat, hvartill Utskottet kommit i denna fråga, tål någon justering. Det har redan blifvit påpekadt, att mångenstädes klagan försports i landet rörande sättet hvarpå uppbörden nu verkställes, och motioner angående förenkling häri hafva tid efter annan framkommit, riksdag efter riksdag. Det Särskilda Utskott, som förra riksdagen tillsattes att utreda orsakerna till jordbruksnäringens betryckta ställning, tog också denna fråga om hand. Jag ber att i Kammararens minne få återkalla 4:de punkten i bemälda Utskotts Betänkande, som af Kammararens majoritet antogs.

Särskilda Utskottet yttrade:

“I fråga om *tiden* och *sättet* för uppbörden hafva anmärkningar här ofvan framställt. Utskottet föreställer sig, att det skulle vara af icke ringa vigt och särskildt för den jordbrukande klassen till stor fördel och i viss mån verklig besparing, på samma gång det för Statsverket icke skulle medföra någon förlust, om jordbrukaren finge hafva att skaffa med endast *en* uppbördsman, och hela kronouppbörden upptoges på *en* debetsedel, men uppbördsstämmornas antal ökades till minst tvänne. Utskottet hemställer således

4:0

att nu gällande uppbördsätt förenklas derhän, att alla de speciela afgifter och onera till Staten, som åligga jordbrukaren, upptagas på en enda debetsedel och levereras till en och samma uppbördsman, samt att tvänne uppbördsstämmor årligen måtte få hållas.“

Denna punkt blef, såsom jag nyss hade äran nämna, förra riksdagen af Kammararen antagen, hvartföre, om Kammararen nu afslår förevarande motion på den motivering Utskottet begagnat, Kammararen kommer att brista i konsekvens och i samma sak uttala helt annan åsigt i fjor och i år. Det är dessutom alldeles onekligt, att en förändring i uppbördsättet är af behovet påkallad och att en sådan förändring förestår här i Sverige lika väl som i flera andra länder, der inbetalning af skatterna är fördelad på flera terminer; men då jag tror att de tider för uppbörden, motionären föreslagit icke äro de lämpligaste för alla trakter inom riket samt jag dessutom föreställer mig att, om förändring skall ske, densamma bör göras i den riktning att landstingen inom de olika länen må ega föreslå de tider för uppbörden, hvilka för hvarje län kunna vara fördelaktigast, så anser jag, vid sådant förhållande, det vara bäst att antaga Herr Björcks förslag, eller att, med ogillande af de motiver Utskottet begagnat, låta bero vid det slut, hvartill Utskottet i frågan kommit.

Herr G. von Proschwitz: Det är endast med anledning af ett par föregående talares yttranden, som jag änyo begärt ordet. Så yttrade

en talare att kontrollerna skulle blifva mindre med två uppbördsstämmor än med en, men för min del kan jag icke finna annat än att säkerheten i detta fall bör vara enahanda, om uppbörden sker en eller två gånger. Äfven har blifvit sagdt att det för många skulle vara med olägenhet och besvär förenadt att infinna sig vid två uppbördsstämmor; men ingenting hindrar ju dem, hvilka så tycka, att erlägga hela skatten vid första stämman. Med ändring af de föreslagna uppbördstiderna till Oktober och Mars påyrkar jag derfor Utlåtandets återremitterande till Utskottet.

Herr Östman: Derest jag trodde att motionärens förslag kunde lända till någon verklig lindring för den skattdragande allmänheten, skulle jag ingalunda motsätta mig detsamma, men jag kan icke finna att så är förhållandet. Enligt min åsigt skulle det allenast förorsaka ökad besvär för såväl kronobetjeningen som en och annan bland allmogen, som nödgades infinna sig vid uppbördsstämma två gånger om året, för att afbördas sig sina utskylder, och gäller detta sednare isynnerhet de trakter, der afståndet till stället, der uppbördsstämman hålles, är långt. Icke heller kan man gerna förvänta att någon, för hvilken det står öppet att dröja med skattens inbetalande till Mars månad, skall frivilligt afbördas sig densamma redan i Oktober. Det är nu 30 år sedan uppbördsstämman på hösten afskaffades; och hafva de motioner, som tid efter annan blifvit väckta med begäran om två uppbördsstämmor årligen, icke lyckats någonsin vinna bifall. Jag hemtar härutaf ytterligare anledning till att, med ogillande af motionen, bifalla Utskottets afstyrkande Utlåtande.

Herr Harald Ericsson: Såsom representant för en bergslagsort, der allmogens alla inkomster inflyta under vintern, kan jag icke underlåta förklara, att genom motionärens förslag, om detsamma bifölles, långt ifrån någon fördel utan snarare olägenhet skulle dessa trakter beredas. Såsom bevis härför ber jag att få nämna att i fråga om kommunalskatterna, hvilka kommunerna själva upptaga, beslöt en min hemort angränsande församling att dessa skatter skulle i två terminer inbetalas, men snart fann man, att detta uppbördssätt var förenadt med så många olägenheter, att hvar och en bad Gud bevara sig från detta uppbördssätt. Såsom förhållandet nu är, kan man dessutom icke säga att skatterna på en gång inbetalas, ty kronoskatt, kommunalskatt samt afgiften till presterskapet kunna inbetalas vid olika tider, hvilket gör tre terminer; skulle nu dessa afgifter hvar för sig erläggas i två terminer, så finge man ju på detta sätt sex uppbördstider, hvilket icke gerna kan vara fördelaktigt. Jag yrkar derfor bifall till Utlåtandet.

Häri förenade sig Herr *Hedengren*.

Herr Friherre Gripenstedt: De skäl, som vid detta likasom vid flera föregående tillfällen blifvit anförda för ändring i uppbördssättet, kunna hänföras till två hufvudsaker, nemligen att derigenom skulle åstadkommas förbättring i allmänna penningställningen, hvilken påstås undergå rubbning genom den utsöpfung af medel, som skulle vara en följd deraf att
allenast

allenast en uppborädsstämma ärligen finnes, samt att derigenom skulle beredas en större eller mindre lättnad för den skattskyldige.

Hvad nu det första af dessa skäl angår, eller att genom förändringen skulle förekommas det icke penningarne på en gång droges ur allmänna rörelsen, så vill jag fästa uppmärksamheten derpå att så icke alldeles är förhållandet. Det är för hvar och en bekant, att de till Statsverket ingående skattemedlen hufvudsakligen fördela sig i tre större grupper, nemligen grundskatterna och öfriga ordinarie inkomster, hvilka uppgå till omkring 8 millioner Rdr ärligen, tullmedlen, som ingå med 13—14 millioner Rdr ärligen samt slutligen bränvinsmedlen, hvilka utgöra 9—10 millioner Rdr ärligen. Om vi nu etterse vid hvilka tider dessa skattebelopp ingå, så finna vi att en temligen jemn fördelning i afseende på tiden verkligen eger rum. De ordinarie skatterna äfvensom den allmänna bevillningen, hvilken tillflyter Riksgälds-kontoret, ingå i början af året eller vid vartiden; tullmedlen ingå till största delen under den tid, sjöfarten är öppen, eller på sommaren och hösten, samt bränvinsmedlen hufvudsakligen under senhösten och vintern. Visserligen sanmanfalla de sista brännings-terminerna med den tid, då grundskatterna erläggas, men det är i allt fall företrädesvis dessförinnan, som dessa medel ingå. Dertill kommer slutligen chartasigillataatgiften, som fördelar sig nästan jemnt på hela året. Vi se således att hela landets penningestock icke, såsom det förmenas, på en gång tages i anspråk för skatternas erläggande, utan att dessas belopp är på olika tider fördeladt.

Beträffande åter det andra hufvudskälet eller att lättnad skulle beredas den enskilde, om skatteinbetalningen fördelades på flera terminer, så har redan af föregående talare visats att så icke skulle blifva förhållandet. Flera hafva åberopat sin egen och olika orters erfarenhet i detta fall, samt förklarar att förändringen skulle lända snarare till besvär än lättnad. Dessutom är i Utskottets Utlåtande ganska riktigt anmärkt att de lättuader, hvilka äro förenliga med Statsverkets fordringar, redan blifvit beredda derigenom att Konungens Befallningshafvande inom vissa gränser har i sitt skön att bestämma uppborädstiderna; hvartill slutligen kommer att åt den mindre bemedlade, som är förhindrad att på föreskriiven tid afbördä sig skatten, kan anståndstid vinnas mot någon uppoffring i stämmoböter och provision.

Hvad åter angår uppgiften derom att kommunalutskylderna ingå samtidigt med kronoppbörden samt att derigenom rubbningen i penningeställningen ytterligare ökas, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå att det ingalunda är nödvändigt att uppboräden af kommunalutskylderna sammanslås med kronoppbörden. Kommunerna ega i detta fall fria händer, men, såsom den sist föregående talaren upplyst, har det händt att, der man försökt fördela denna uppborä på två terminer, man icke funnit sig väl deraf utan återgått till förra uppborässättet. Att debiteringen af kommunalutskylderna sker i sammanhang med kronoppbörden kommer sig allenast deraf att detta ansetts mera beqvämt; skulle man åter finna det lämpligare att fördela inbetalningen deraf på flera terminer, så äro kommunerna dertill oförhindrade.

Slutligen har en talare påminnt att det Utskott, som förlidna riksdag var tillsatt för utredning af ställningen i allmänhet inom landet, i fjerde

punkten af dess Betänkande tillstyrkt införandet af två uppbördstider och att Kammaren godkänt hvad Utskottet sålunda uttalat såsom sin åsigt. Ja! detta är visserligen sannt och när man nu ser att en alldeles motsatt mening blifvit tillstyrkt, torde detta få gälla som bevis att det icke saknats anledning till de farhågor, som af åtskilliga vid förra tillfället uttrycktes, att Kammaren något för hastigt fattade beslut öfver nämnda Betänkande och alla de genomgripande förslag deruti förekommo, enär det icke varit möjligt att åt hvarje punkt i Betänkandet gifva den noggranna utredning, som bort föregå beslutet. Det bör således i min tanke icke förundra någon, om, oansedt hvad Kammaren i ämnet uttalat sista riksdagen, Kammaren nu skulle stadna i den åsigt att den ej finner skäl till den ifrågasatta förändringen, en åsigt, som jag för min del anser vara den rätta, hvarför jag ock vill bifalla Utskottets afstyrkande Utlåtande.

Herr Anders Eriksson: Enligt min åsigt skulle två uppbördsstämmor blott medföra besvär och förspillande af tid och dagsverken, hvarföre det nuvarande uppbördssättet, åtminstone för bergslagen, är det bästa. Hvad angår kommunalutskylderna, hvilka på de flesta ställen äro högre än kronoutskylderna, så ega ju kommunerna sjeliva bestämma angående uppbördssättet deraf, antingen de nu vilja hafva två, tre eller flera terminer. Äfven i fråga om dessa utskylder, anser jag dock det nuvarande uppbördssättet vara det bästa och har det ju visat sig att, oaktadt kommunerna egt magten i sin hand att ändra detta uppbördssätt, de dock icke velat deraf begagna sig, äfvensom att de kommuner, hvilka försökt med två uppbördsstämmor, återgått till en. Jag yrkar således bifall till Utlåtandet.

Herr Key: Det tyckes likväl vara påtagligt att på de orter, hvar-est, såsom mångenstädes är förhållandet, kommunalutskylderna uppbäras i flera terminer, och detta anses såsom en lättnad för den skattskyldige, detsamma äfven bör gälla i fråga om kronoutskylderna. I den ort, jag har den äran representera, inflyta kronoskatterna ganska ordentligt, men det är likväl i många socknar förhållandet att uppbörden af kommunalutskylderna sker på två terminer. Skillnaden är att i sednare fallet hafva oafnönade kommunalstyrelser det ökade besväret, i det förra deremot skulle Kronans tjenstemän få detta; men då dessa sednare äro ganska bra lönta af folket, så drager jag för min del icke i betänkande att något öka deras besvär. Hvad angår Kammarens redan förra riksdagen i ämnet fattade beslut, så är det nu ett faktum, att så skett. Detta beslut må hafva tillkommit af hvad orsak som helst; och ur hvilken synpunkt man än betraktar saken, så torde man böra akta sig att begå alltför många inkonsequenser, helst då, såsom förhållandet här, saken allenast gäller att, med ogillande af motiveringen, låta bero vid det slut, hvartill Utskottet i ämnet kommit.

Herr Rundbäck: Jag har begärt ordet endast för att bemöta några yttranden, som blifvit ställda direkt till mig.

Man har framhållit de svårigheter och det besvär, som skulle blifva en följd af skyldigheten att tvänne gånger infinna sig vid uppbördsstämma

för att erlægga sina kronoutskylder. Jag ber att i anledning deraf få anmärka, att, enligt min upfattning, något hinder icke skulle finnas för den, som kan och vill, att vid första stämman betala hela beloppet. Dessutom är det, åtminstone i min ort, ganska vanligt att icke en och hvar skattskyldig begifver sig till uppbördsstämman, utan man begagnar i detta, som i så många andra fall, ombud.

En talare har upplyst, att det för dem, som bo i bergslagen, är särdeles bekvämt att på vintern få betala sina utskylder. Det medgifves gerna att så må vara förhållandet i bergslagen, ty der är rörelsen lifligast under nämnda årstid. Sådant är deremot icke fallet med en mängd andra trakter, t. ex. min ort, der större delen af befolkningen utgöres af sjöfarande, hvilka hufvudsakligen endast under sommaren kunna påräkna arbetsförtjenst.

Hvad angår det uppgifna förhållandet, att å vissa orter uppbörden af kommunalutskylderna varit på flera terminer fördelad, men att man ledsnat vid denna anordning, så ber jag att få nämna, att jag derom har en motsatt erfarenhet. I min hemort erläggas nemligen kommunalutskylderna i tvänne terminer, men blott en debitering eger rum; och på samma sätt borde, enligt min åsigt, förhållas i afseende på kronoutskylderna.

En talare har sagt, att skatterna, dem han indelat i tre grupper, fördelas ganska väl derigenom att de ingå under olika tider. Jag medgifver att detta till en viss grad är förhållandet med de tvänne grupper, som upptaga tull- och bränvinsmedlen, och dessa medel äro derigenom lättare att erlägga; men huru skulle det gestalta sig om äfven dessa medel skulle på en bestämd dag på en gång erläggas?

Det har vidare blifvit yttradt, att kronoutskylderna blott vore en småsak; men såvidt jag läst rätt i det vid förra riksdagen behandlade Betänkandet angående grundröntornas kapitalisering, finnes det hemman, som måste i skatt betala ända till 500 å 600 Riksdaler.

Då jag likväl icke strängt håller på tiderna för uppbördsstämmorna och de föreslagna terminerna möjligen icke äro de lämpligaste, vill jag, med återtagande af mitt förut gjorda yrkande, hemställa att Utlåtandet måtte till Utskottet återremitteras, på det att Utskottet må taga motionen i närmare öfvervägande.

Herr Kinmanson: I likhet med Herr Björck, hvars uttalade åsigt i denna fråga jag hufvudsakligen delar, anser jag att det skulle för de skattskyldige vara gagneligt om erläggandet af skatten till Statsverket kunde på flera terminer fördelas; men, lika med den nämnde talaren tror jag också att, under nuvarande förhållanden, en sådan förändring icke kan med fördel åstadkommas.

Uti Utskottets Utlåtande har blifvit upplyst, att vederbörande tjänstemän icke skulle kunna medhinna debiteringen af de på markegång grundade uppbördsposter så tidigt, att uppbörden kunde under det löpande året ega rum. Den måste således till följande året uppskjutas; och att då hafva flera uppbördsstämmor har tillföre visat sig olämpligt, enär olägenheterna deraf vida öfverstigit fördelarne. Så länge Statsverket har sina inkomster så ordnade, att räntor och tionde till stor del icke ingå direkt till Statsverket, utan äro anslagna åt vissa löntagare eller inrätt-

ningar samt gäldas efter ett visst pris, hvilket ej förr än vid årets slut kan bestämmas, måste det ock blifva omöjligt att så ordna förhållandena, att, såsom ändamålsenligt vore, uppbörden kunde ega rum å flera olika terminer redan under löpande skatteåret. Dessa hinder kunna icke undanrödjas förrän all ränta och tionde kommer att ingå till Statsverket, som i sin ordning utbetalar i kontanta belopp hvad vederbörande tillkomma. Intill dess så skett, skola alla försök i motionens syfte förgäfvnes aflöpa.

En talare har ansett, att Kammarens uttalande vid förra riksdagen till förmån för flera uppbördsstämmors hållande skulle stå i strid med ett bifall till Utskottets nu afgifna Utlåtande. Jag tror det icke, ty förra Riksdagens förslag innebar blott en framtidsönskan och nu rörer frågan bifall till en bestämd åtgärd. Vi kunna finna oss nödgade att derifrån afstå, och ändock behålla önskningarne qvar.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Staaft: Jag vill endast fästa uppmärksamheten på ett par omständigheter, hvilka icke blifvit tillräckligt beaktade.

Man kan väl icke på fullt allvar påstå, att, i följd af nu gällande stadganden angående uppbörden af kronoutskylder, kapitalerna dragas ur allmänna rörelsen, då uppbörden är fördelad på flera månader. Under det att det gamla förhållandet var rådande visade sig, att ingenting inflöt å första uppbördsstämman, derföre att betalningen icke var obligatorisk; hvaremot nästan allt erlades vid andra stämman. Om man nu åter skulle införa två stämmor, borde betalningen göras obligatorisk för begge; men följdén deraf blefve två restlängder, hvarigenom förorsakades ökade utgifter för dem, som icke förmått att i rätt tid erlägga sina utskylder.

Hvad angår Herr Keys yttrande, att man icke borde hafva medlidande med tjänstemännen, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att häradskskrifvarne under den tid, då första uppbördsstämman enligt förslaget skulle ega rum, äro sysselsatte med mantalsskrifningars förrättande, samt att de sålunda icke före den 1 December kunna hafva tid att verkställa debiteringen af de på markegång grundade uppbördsposterna. Då nu också markegångssättningen förrättas på hösten och först sednare vinner behörig fastställelse, så är det ju klart, att uppbördsstämman den 1 December blir en ren omöjlighet. Att pålägga häradskskrifvarne något, som är omöjligt, vore oförnuftigt. Att vilja befria tjänstemännen från åligganden, som omöjligen kunna fullgöras, är en nödvändighet. Helt annat är det medlidande, som skulle bestå deri att befria dem från arbeten, som kunna verkställas.

Herr Åstrand: Jag kan icke finna, att bifall till Utskottets Utlåtande står i någon strid med det af Kammarén vid förra riksdagen fattade beslut vid behandling af Utskottets angående jordbrukets betryck afgifna Betänkande, ty uti detta uttrycktes den önskan, att alla å jorden liggande skatter skulle å en debetsedel sammanföras och i två terminer betalas. Så länge en sådan sammanföring icke skett, utgå i de flesta orter utskylderna under åtskilliga titlar och erläggas å olika tider. Vid

sådant förhållande anser jag att Utskottets motiver äro rigtiga och att det på desamma grundade förslaget bör vinna Kammarens bifall. Om, såsom motionären föreslagit, första hälften af skatten skulle erläggas redan i December, uppkomme derigenom ett förskotterande af utskylder samt följaktligen en ränteförlust för de skattskyldige på det belopp, som de eljest först på våren behöft erlægga.

Efter sålunda slutad öfverläggning blef Utlåtandet bifallet.

§ 7.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 5, Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 11), i anledning af väckt förslag om sådan för-
enkling af sättet för utsökande af undsättningsmedel, som tillika medförde lindring i de med indrifiingen förenade kostnader.

Herr Sjöberg: Ehuru jag är ense med motionären i den allmänna syftningen af hans framställning och biträder innehållet af Utskottets förslag. har jag dock mot det sednare betänkligheter af den vigt, att jag anser att detsamma måste förkastas. Det är utom all fråga, att utsökningsväsendet bör, så vidt möjligt, befrias från formaliteter, hvilka föranleda tidsutdrägt och onödiga omkostnader, och att, hvad dessa sednare beträffar, all den lindring, som enligt nu gällande utsökningslagar kan ega rum, bör beviljas, och jag skulle i detta hänseende vilja gå ännu längre. än Utskottet tilltrott sig kunna föreslå i nu förevarande fall. Jag föreställer mig nemligen, att restlängderna, i stället för att, enligt förslaget, uppvisas å Landskausliet, kunde lemnas omedelbart till underexsekutor, och att han, utan någon resolution af Konungens Befallningshafvande, borde meddela erforderlig handräckning. Men då, enligt mitt förmenande, ifrågavarande motion, såsom åsyftande en lagförändring, icke skolat af Tillfälligt Utskott behandlas, utan bort till Lag-Utskottet hänvisas, kan jag icke finna annat än att, då saken i formelt hänseende nu icke står att hjelpa, Kammaren måste ogilla Utskottets förslag.

Herr Staaff: Vid behandlingen af denna motion uppstod inom Utskottet fråga huruvida den tillhörde dess handläggning. Utskottet fann då, lika med Herr Sjöberg, att motionen rätteligen tillkom Lag-Utskottet; men då Kammaren till ett Tillfälligt Utskott remitterat motionen, ehuru motionären yrkat dess öfverlemnande till Lag-Utskottet, kunde Utskottet deraf icke draga någon annan slutsats, än att Kammaren ogillat motionärens åsigt i nyssnämnda afseende; och Utskottet kunde då icke tillåta sig ett sådant subordinationsbrott, som att till Kammaren återlemna motionen, utan företog tvärtom densamma till pröfning. Kammaren bör då icke förfara så strängt med förslaget, helst den fråga, som deri afhandlas, är af den största vigt. Jag kan dessutom icke finna något stadgande i grundlagen, som berättigar Kammaren att, sedan den till Utskottet remitterat en motion, då denna från Utskottet återkommer, afslå dess Utlåtande blott på den grund, att det Utskott, som behandlat motionen, anses icke hafva varit dertill behörigt. Kammaren har genom sin egen åtgärd

uti ifrågavarande fall försatt sig i moralisk nödvändighet att blunda för det förbiseende, som egt rum. Jag får derföre, med hänsigt till ämnets utomordentliga vigt, anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Olof Nilsson från Westerbottnens län: Då Kammaren i vederbörlig ordning till ett Tillfälligt Utskott remitterat ifrågavarande motion, anser jag Herr Sjöbergs framställda anmärkning icke vara befogad. Beträffande sjelfva saken, så och då antagandet af Utskottets förslag skulle för de gäldenärer, som lemna krafven utan anmärkning, medföra betydligt minskade omkostnader, samt i öfrigt mycket onödigt besvär undvikas, anhåller jag att Kammaren måtte bifalla hvad Utskottet i dess nu föredragna Utlåtande föreslagit.

Herr Orre: Jemte det jag i allo instämmer i Herr Sjöbergs anförande, ber jag att få fästa uppmärksamheten på en omständighet. Om i en så beskaffad vilkorlig betalningsresolution, som Utskottet förordat, finnas upptagne 30 à 40 betalningsskyldige, och en eller annan af dem mot krafvet gör invändning och handlingarne således måste tillställas dem för förklarings afgifvande, huru skall det då gå med verkställigheten i afseende på de öfrige, hvilka godkänt krafvet?

Herr Otterström: Jag vill helt och hållet blunda för den formela behandlingen af frågan, ty jag ser i sjelfva saken något, som gifver mig tillräcklig anledning att yrka afslag å Utlåtandet. Huru stor ömhet man än må hysa för sådana gäldenärer, som emottagit försträckning af undsättningsmedel, kan det väl icke vara skäl att begära, att en särskild förordning skall utfärdas till förmån för dem. Det finnes många andra gäldenärer, som äro i alldeles samma ställning. Det skulle i allmänhet vara mycket beqvämt, om man kunde på en ansökning och en resolution få ut hvad man hade att fordra af många; men då vi hafva att vänta ett förslag till ändring i utsökningslagarne, anser jag, att äfven i denna omständigheten ligger ett skäl för afslag å Utskottets hemställan.

Herr C. A. Larsson: För min del anser jag Utskottets förevarande förslag icke böra bifallas, emedan, enligt min tauke, någon lagförändring i detta fall icke är af behovet påkallad. Det finnes tvänne andra slag af fordringar, som med de nu ifrågavarande äro jemförliga, nemligen Kronans fordringar af de skattskyldige, och de genom kommunernas beslut tillkomna utskylder; och, vid uttagande af dessa eger, såsom bekant, icke lagsökning rum, utan de förra uppföras i debetsedlarne och uppbäras å bestämda tider och ställen. De sednare, eller kommunalutskylderna, debiteras och uppbäras inom kommunen, hvarefter restlängder upprättas och granskas på kommunalstämma samt sedermera utmättningsvis indrifvas. Jag känner specielt, att då lån af Staten beviljats enskilde bolag, som förenat sig om företagande af en sjösänkning eller dylikt arbetsföretag, kostnaderna fördelas efter öfverenskomna grunder, och hvars och ens anpart deri upptages gemensamt med kronouppbörderna.

Om man nu ville anordna uppbörden af undsättningsmedlen på ettdera af dessa sätten, så skulle man undvika lagsökning med ty åtföljande

expenser, och i fall man vid uttagandet skulle utröna, att en eller annan gäldenär saknade tillgång, så stode församlingen därför i solidarisk ansvarighet och finge ett kommande år höja debiteringen med ett motsvarigt belopp.

Det resultat, som man i detta förslag sökt åstadkomma, torde således lättare och bekvämligare kunna åstadkommas mera enkelt på af mig antydda sätt; och jag kan derföre icke anse den ifrågavarande lagförändringen vara erforderlig, utan fastheldre böra af Kammaren afslås.

Herr Staaff: Den siste värde talaren har tvifvelsutän misstagit sig, då han föreställt sig, att man skulle ega indrifva nu ifrågavarande fordringar på samma sätt, som *utskylderna* till Kronan eller kommunen. Det vore visserligen mycket godt, om så förhölle sig, men jag tror, att något stöd i lagen härför ej kan uppletas. Rena fordringsanspråk, grundade på fordringsbevis, kunna ej få samma natur som utskylder. Att stadganden, som afse förändringar i sättet för utsökning af fordringar, anses som lagförändringar, derpå har man ett bevis derigenom, att då Rikets Ständer i afsigt att åt auktionsfordringar bereda den rätt till lindring i utsökningsväg, hvarom här hufvudsakligen är fråga, eller att erhålla s. k. vilkorlig betalningsresolution från Konungens Befallningshafvande, gjorde hemställan till Kongl. Maj:t om utfärdande af förordning i sådant syfte, de erhöilo till svar den förklaring, att en sådan förordning innefattade en lagförändring, som endast kunde åvägbringas på sätt och i den ordning, som om allmän lagstiftning är föreskrifvet; hvarefter förändringen på sådan väg genomfördes.

Herr Sjöberg: Kunde jag, i likhet med den näst föregående talarneu, icke finna något hinder i grundlagen för att bifalla detta Utskotts-betänkande, skulle jag, såsom jag redan i mitt förra anförande angifvit, icke hysa några betänkligheter emot att afgifva min röst till förmån derför. Jag har redan temligen tydligt uttalat, att jag i sjelfva saken biträder så väl motionärens framställning i dess allmänna syfte, som äfven Utskottets förslag; och jag har ej heller någon anmärkning att göra emot den föreslagna redaktionen. Men jag har äfven sagt, och det vidhåller jag, att olyckan är, att frågan kommit in på en orätt väg. Motionen hade nemligen bort remitteras till Lag-Utskottet och ej till ett Tillfälligt Utskott; och för riktigheten af denna sats behöfver jag ej något vidare bevis, än hvad Herr Staaff nyss angaf, då han redogjorde för tillkomsten af den författning, som handlar om utsökning af auktionsfordringar eller Kongl. Förordningen den 10 Juni 1841. Sedan Rikets Ständer på oriktig väg beslutat en underlänig framställning i ämnet, måste Kongl. Maj:t vid 1840 års riksdag låta frågan ånyo komma till Ständernas pröfning, för att vinna grundlagsenlig behandling; *då* afgaf Lag-Utskottet Utlåtande, och sedan detta blifvit af Rikets Ständer pröfvadt, utfärdades berörda författning. Jag vill emellertid icke klandra det Tillfälliga Utskott, dit den nu förevarande motionen blifvit remitterad, för dess åtgörande i saken, ty Utskottet hade ej annat att göra, än behandla motionen, sedan det icke vidare tjenade någonting till att återlemna densamma, då den i allt fall icke kunde remitteras till Lag-Utskottet efter förloppet af den för dylika

frågor bestämda motionstid. Jag klandrar ej heller Kammaren, som under det stora tilloppet af motioner naturligtvis icke kunde hafva tid att egna tillräcklig uppmärksamhet åt hvarje särskild motions innehåll för att bedöma, till hvilket Utskotts handläggning den rätteligen hörde; isynnerhet torde vid denna motion, hvori onekligen ingår ett moment af ekonomisk natur, ett dylikt förbiseende desto lättare kunna inträffa. Så vidt jag kan förstå, är det emellertid icke möjligt att vid denna riksdag bereda framgång åt motionen, derest man ej kunde påstå, att här vore för handen en, såsom grundlagen säger, under riksdagen inträffad händelse, och att på denna grund motionären kunde framkomma med sin motion ånyo och lå den till behörigt Utskott hänvisad. Jag kan dock ej göra riktigt klart för mig, om detta är en "händelse" eller icke, och vill derföre ej heller tillstyrka motionären ett dylikt steg.

Säkert är, att frågan för det närvarande är på en oriktig väg och att Kammaren då icke gärna kan bifalla Utskottets förslag, ty Första Kammaren skulle ju alltid fästa sig vid formfrågan, och jag tror ej, att Andra Kammaren bör besvära Första Kammaren med framställningar, om man icke har klart för sig, att dessa hvila åtminstone på en riktig formel grund. Och äfven, om Första Kammaren skulle i detta fall begå ett förbiseende, kan man vara öfvertygad om, att, när frågan inkommer till Kongl. Maj:ts pröfning och Högsta Domstolen deröfver skall afgifva yttrande, felaktigheten i den formela behandlingen nödvändigtvis skall föranleda förslagets ogillande.

Ehuru således, jag upprepar det ännu en gång, jag icke kan annat än instämna i motionens syfte, måste jag dock, på de af mig anförda formela skäl, motsätta mig bifall till detta Utskottets förslag.

Med Herr Sjöberg instämde flere ledamöter.

Herr C. A. Larsson: Då jag nyss satte denna fråga i sammanhang med den allmänna uppbörden af utskylder inom kommunen, lästade jag mig vid den föreskrift, som blifvit meddelad derom att beviljade undsättningsmedel skola inom vissa år återbetalas på de vanliga uppbördsstämorna. Det förefaller mig äfven ganska lätt verkställbart, att, sedan man uträknat huru mycket hvar och en skall betala utaf dessa medel, låta summorna uppföras på debetsedeln, hvarefter de få uppbäras i sammanhang med kronoutskylderna. Om man ej anser detta gå för sig, finnes äfven ett annat sätt, hvarför, såvidt jag kan se, något hinder icke torde möta, nemligen att kommunen fattar beslut om indrifning af dessa medel. Derigenom blifva de upptagna i kommunens uppbörds- och debiteringslängd och sedan denna längd blifvit af församlingen godkänd och beslutet derom vunnit laga kraft, kunna de således indrifvas utan lagsökning lika väl som öfriga kommunalutskylder. Att ordna saken så, som jag nu antydt, torde vara det enda rätta sättet för frågans lösning. Att åberopa, såsom man här gjort, jämförelsen med auktionstordringars utsökning, kan väl ej vara riktigt, såvida det icke vore meningen, att kommunen skulle förtjena på öfverskottet af expenser, men detta kan väl icke vara afsedt i motionen, då deri föreslås blott en vilkorlig betalningsresolution för alla med lagsökningen afsedda gäldenärer. Att sådana framställningar, som Herr Staaff åberopat, i fornda tider rönt afslag, bestrider

jag ej, utan finner det tvärtom ganska naturligt, eftersom man då icke hade sådana kommunallagar, som nu.

Utskottets nu föreliggande förslag bör, efter min åsigt, icke af Kammaren bifallas, utan det enda, som möjligen kan göras, är att låta undsättningsmedlen indrifvas och utsökas likasom öfriga kommunalutskylder, och om Kammaren behagar återremittera Betänkandet i sådan syftning, har jag ej någonting deremot, ty det är ganska troligt, att, såsom åtskillige talare här påstått, olägenhet vållas för de norra orterna utaf det nu beagnade sättet för ifrågavarande medels indrifning.

Herr Carl Ifvarsson: För min del tror jag icke, att den anmärkning, som här gjorts emot formen för ärendets behandling, är så farlig, som en talare tycktes föreställa sig, ty Riksdagen kan, enligt min åsigt, i hvilken fråga som helst ingå till Kongl. Maj:t med begäran att han må taga frågan i öfvervägande och för Riksdagen framlägga ett förslag i ämnet. Nu har Utskottet i detta Betänkande visserligen icke ställt frågan på sådan grund, utan hemställt, att Kammaren genast måtte för sin del besluta den åsyftade lagförändringen, men jag är förvissad att, om ärendet återremitteras, Utskottet skall vara villigt att, med frånträdande af sitt nuvarande förslag, tillstyrka Riksdagen att i en underdånig skrifvelse anhålla, det Regeringen ville till nästa Riksdag framlägga ett förslag bygd på de grunder, detta Betänkande innehåller. Då blir frågan naturligtvis föremål för Lag-Utskottets pröfning och vinner derigenom grundlagsenlig behandling.

Man anser ju i allmänhet, att alla sådana frågor, som endast afse en underdånig hemställan till Kongl. Maj:t att taga en sak i öfvervägande och derefter för Representationen framlägga ett förslag i ämnet, böra behandlas af Tillfälliga Utskott. Skulle då icke också bank- och lagfrågor, när de endast gå ut på en underdånig anhållan i ämnet, tillhöra dessa Tillfälliga Utskotts handläggning. Jag vågar tro det och anser ingalunda, att dylika frågor ovilkorligen skola hänskjutas till de Ständiga Utskotten. Så har ej heller praxis hittills varit och det synes mig ingalunda vara skäl att söka åstadkomma en förändring i detta afseende. Jag måste ju antaga, att sådana frågor alltid skola komma tillbaka till Riksdagen, innan de kunna slutligen afgöras, såvida de icke äro af beskaffenhet, att Kongl. Maj:t kan ensam besluta öfver dem; och vid ärendets återkomst är det tids nog att hänskjuta det till vederbörligt Utskott för erhållande af dess Utlåtande. Jag tror således, att de formela olägenheter, man ansett vidlåda Utskottets förslag, skulle kunna afhjelpas genom en återremiss och förenar mig därför med dem, som framställt yrkande derom.

Herr Ola Jönsson: I motsats till den siste talaren, anser jag ingenting kunna vinnas genom en återremiss i den syftningen, att Utskottet skulle föreslå Riksdagen att i en underdånig skrifvelse uttala sin åsigt i frågan och anhålla om ett förslags framläggande för Riksdagen. Skulle Kongl. Maj:t, med gillande af Riksdagens åsigt, framlägga ett dylikt förslag, kan detta ju aldrig ske förr än vid nästa riksdag, men då kan äfven en enskild motionär bringa frågan under Riksdagens pröfning, hvarvid man

får antaga, att en fullt grundlagsenlig behandling skall komma motionen till del. Dessutom anser jag, att man ej bör i dylika obetydligare frågor besvara Kongl. Maj:t med framställningar, innan Representationen för dess del fattat ett definitivt beslut deröfver; och den nu förevarande frågan torde icke vara svårare, än att Riksdagen bör kunna utarbete ett lagförslag i ämnet. På dessa skäl och då motionen, såsom afseende en ändring i allmänna lagen, bör af Lag-Utskottet behandlas, får jag, i likhet med Herr Sjöberg, yrka afslag å Betänkandet.

Öfverläggningen var slutad och Herr Talmannen redogjorde för de yrkanden, som blifvit framställda, dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå och dels på återremiss. Af dessa propositioner ansåg Herr Talmannen den på afslag besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes och, efter fattadt beslut, att voteringspropositionen skulle ställas på bifall till Utlåtandet med afslag till kontraposition, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott hemställt i dess Utlåtande N:o 11,

röstar ja;

Den det ej vill.

röstar nej;

Vinner nej; är ifrågavarande hemställan afslagen.

Omröstningen verkställdes i vanlig ordning och utföll med 42 ja mot 99 nej, hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren afslagen.

§ 8.

Föredrogs Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 5, Utlåtande N:o 7, (i samlingen N:o 12) i anledning af väckt motion om förändring i sättet för indrifning af resterande kommunalutskylder.

Härvid yttrade

Herr Kjellson: Utskottet har visserligen åberopat 70 § i gällande förordning om kommunalstyrelse på landet, enligt hvilken är stadgad, att kronfogde skall verkställa indrifning af resterande kommunalutskylder, mot en uppbördsprovision af tre procent; men, om man nu med stöd af denna paragraf antog, att kronfogden eller länsmannen skulle personligen infinna sig på alla ställen för att uttaga de obetalda utskylderna, skulle detta för dem blifva ett alldeles orimligt arbete, mot en ganska ringa ersättning. I allmänhet tillgår det derföre så, att kronofjerdingsmän, enligt uppdrag af vederbörande kronofogde eller länsman, verkställa indrifningen, hvar och en inom sitt distrikt. Men dervid uppkommer den frågan, huruvida det kan anses åligga fjerdingsmännen att fullgöra ett dylikt uppdrag. Kongl. Stadgan af den 1 Juni 1850 innehåller visserligen i 1 § 4 mom. att fjerdingsmän skola biträda vid utmätningar, men deraf följer väl icke, att de ensamme skola verkställa dylika förrättningar. Det är i allmänhet icke något kärt besvär att blifva fjerdingsman, och än mindre angenämt är det att göra utmätningar hos den fattiga befolkningen, hvarföre man icke får undra öfver, om fjerdingsmännen skulle vilja undandra sig

detta, så länge det icke är deras bestämde skyldighet. För min del tror jag, att Utskottet skulle handlat klokare genom att biträda motionärens förslag derom, att det måtte blifva ett åliggande för fjerdingmännen att verkställa indrifning af kommunalutskylder. Jag vill visst icke säga, att kronofogdar och länsmän i allmänhet hafva räknat sig till godo någon högre ersättning för detta besvär, än kommunalförordningen medgifver, och att det af motionären anmärkta missförhållande sålunda skulle vara regel, men jag vet dock, att sådant har inträffat, ehuru de, som fått betala den högre ersättningen, låtit sig nöja dermed, utan att väcka åtal. Jag är derföre sinnad, att förorda en dylik förändring uti Instruktionen för fjerdingmännen, som motionären föreslagit.

Herr Jonas Jonasson från Kronobergs län: Inom Uppvidinge härad har det alltid varit praxis, att kronofogden i följd af till honom ankommen restlängd anmodat kronofjerdingmännen att hos de kommunalutskyldiga, som på uppboresstämman ej betalt, göra utmätning, samt uttaga och till kronofogden redovisa det resterande beloppet. Detta uppdrag har kronofjerdingmännen utan någon ersättning för dess besvär till kommunernas belåtenhet redigt fullgjort; och har i de aldra flesta fall fått likvid utan att behöfva göra utmätning. Men numera har allmogen erhållit den upplysning att kronofjerdingmäns instruktion ej tillåter detta, så att det nu ej går an annat än att kronofogden eller kronolänsman gör utmätningen; och derföre göra de skattskyldige ej något afseende på om kronofjerdingmännen af dem fordra likvid.

Inom häradet finnes en kronofogde och tre stycken kronolänsmän, samt tolf stycken socknar, och det har händt att från en enda socken har restlängden upptagit 3 à 400 personer; huru är det möjligt att fogde och länsmän, som dessutom hafva många andra göromål, kunna hinna indriva dessa medel, utan hjälp af fjerdingmännen. Vid indrivan det af kommunalutskylder eger kronofogden såsom uppboresprovision uttaga hos den restskyldige tre procent af det resterande beloppet. Huruvida länsman i följd af kronofogdens ordres är skyldig att resa flera mil för att förrätta utmätningen, utan rätt att uttaga resekostnadsersättning, derom är åsigterna mycket delade.

Saken är af den vigt för landsorten i allmänhet att den bör bättre tagas under pröfning af Utskottet och tillstyrka Riksdagens bifall till motionen, hvarföre jag föränlåtes yrka återremiss.

Herr Witthoff: Om man jemför 1850 års Stadga för fjerdingmän med 1855 års Instruktion för kronofogdar, är det alldeles uppenbart, att kronofogden blifvit tillerkänd rätt att anbefalla fjerdingmännen uttaga resterande utskylder. Att hvarken kronofogden eller länsmannen kan hinna resa från gård till gård inom distrikter med 40 till 50 tusen innevänare, för att personligen indriva utskylderna, ligger ju i öppen dag, och då lagen i detta hänseende redan är tydlig och klar, förstår jag ej hvartill det tjenar, att dervid vidtaga den förändringen, att kronofogden, i stället för att, såsom han nu eger, *anbefalla* fjerdingmännen, skulle få *anmoda*

dem verkställa dylika förrättningar, eller med andra ord, afgifva suppliker, då kronofogden, såsom man vet, är fjerdingsmannens förman.

Jag yrker bifall till Betänkandet.

Herr Sjögren: Motionären säger, bland annat, att personer, som icke erlagt sina kommunalutskylder och derföre blifvit uppförda på restlängden, ofta drabbas af alltför kännbara kostnader, derigenom att kronofogde eller länsman, vid indrifning af utskylderna, anse sig berättigade att, utom tre procent uppbördsprovision på det resterande beloppet, räkna sig till godo särskild resekostnadsersättning. För min del vågar jag tro, att, derest något dylikt inträffat, det endast varit i enskilda fall och inom vissa enstaka orter, och hvad jag bestämdt kan påstå, är, att det aldrig existerat inom det fogderi, jag tillhör, att fogden eller länsmannen beräknat någon särskild reseersättning. Jag vet icke ens, att någondera af dem sjelfve gjort dylika resor, utan är det fjerdingmännen, som verkställa indrifningen af utskylderna och såsom ersättning bekomma 50 öre för hvarje förrättning. Det är blott denna upplysning, jag velat lemna, och förenar jag mig i den nästföregående talarens yrkande om bitall till Betänkandet.

Herr Staaff: Jag ber blott få fästa uppmärksamheten derpå att de ord uti 70 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet, hvilka handla om den kronofogden tillerkända uppbördsprovision af tre procent, icke funnos i det ursprungliga förslaget, utan tillkommo genom Rikets Ständers beslut just för att utgöra ett tvång på de skattskyldige att verkställa inbetalning af kommunalutskylderna, emedan man eljest kunde befara, att enhvar i sitt hem inväntade uppbördsmannens ankomst såsom bekvämare än att infinna sig vid en uppbördsstämma. Den kronofogden tillerkända uppbördsprovisionen skulle således, på samma gång den utgjorde ersättning för hans besvär, innebära ett korrektiv mot försummelsen att erlægga kommunalutskylderna. Men någon annan ersättning till kronofogden sattes då aldrig i fråga och finnes ej heller i gällande författningar föreskrifven. Skulle emellertid på enskilda orter hafva uppstått en annan praxis, såsom motionären anmärkt, torde rättelse deri kunna genom klagomål i behörig ordning vinuas. Hvad för öfrigt angår motionärens förslag, så är det ju tydligt, att, när kronofogden redan har rätt att vid utmätningar och dylikt anlita fjerdingsmans biträde, han äfven skall begagna denna rätt, om han så finner nödigt. Hvad motionären åsyftat är ju således i författningarne medgifvet, men om det särskilda bemyndigande för fjerdingmännen, hvarom motionen handlar, möjligen skulle föranleda dertill att kronofogden hvälfde hela uppbördsansvaret från sig på de underordnade tjänstemännen, torde en viss fara vara förknippad med antagande af motionärens förslag; och jag yrkar derföre bifall till Betänkandet.

Herr Uhr: Nog vet jag, att vi hafva lagar, som behöfva förklaras och rättas; men att vilja rätta och förklara i sådana fall, der vi hafva tydlig lag, anser jag verkligen onödigt. Om en sådan praxis har utbildat sig i motionärens hemort, som af honom blifvit anmärkt, beror detta na-

turligtvis på ett missbruk, hvori rättelse kan vinnas utan någon lagförändring. För öfrigt vill jag endast nämna, att i min hemort existerar icke någonting dylikt, och jag tror, att det är ganska få ställen i riket, der sådant kan komma i fråga. Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Vidare anfördes icke och på Herr Talmannens proposition blef Utlåtandet bifallet.

§ 9.

Vid nu förnyad föredragning bifölls Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts, N:o 2, Betänkande N:o 1 (i samlingen N:o 13), i anledning af Herr August Danielssons motion (N:o 305), angående åtgärders vidtagande till förekommande af spannmålsbrist i rikets nordliga län.

§ 10.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 5, i anledning af en inom Första Kammaren väckt motion om särskild beskattning af cigarrer.

Herr Reutercrona: Då cigarrer, såsom en öfverflödsartikel, onekligen äro ett synnerligen lämpligt föremål för särskild beskattning och statskassan otvifvelaktigt ganska väl behöfver all den inkomst, som sålunda möjligen kan åstadkommas, anhåller jag, att detta Betänkande måtte återremitteras till Bevillnings-Utskottet, med uppdrag att taga frågan i närmare öfvervägande och antingen uppgöra förslag till beskattning å cigarrer i motionens syfte, eller, derest Utskottet ej skulle kunna inkomma med förslag till underdånig skrifvelse i ämnet, med begäran att Kongl. Maj:t täcktes till en kommande riksdag framlägga proposition om dylik beskattning.

Herr Wijk: Då jag vid behandlingen inom Bevillnings-Utskottet af förevarande ämne, anslöt mig till den majoritet, som ansåg att Herr Ehrengranats motion icke borde till någon åtgärd föranleda, anser jag mig skyldig närmare angifva motiverna härför.

Vid bedömandet af frågor, sådana som denna, der det gäller införandet af en ny konsumtionsskatt, synes mig isynnerhet tvänne omständigheter tarfva utredning; nemligen först den, huruvida det föremål, som man vill åsätta skatt, är för sådant ändamål i alla hänseenden tjenligt och passande, och vidare om sjelfva beskattningen är föranledd af ett oafvisligt statsbehof, hvilket på just detta sätt bäst tillgodoses.

Det kan, beträffande den första af dessa frågor, ej nekas, att tobaken är ett förträffligt skatteobjekt, enär den, utan att vara en nödvändighetsartikel, likväl till betydliga kvantiteter ingår i den allmänna förbrukningen. Af denna anledning har den ock blifvit såsom beskattningsföremål använd inom nästan alla stater: antingen sålunda, att regeringarne tillägnat sig uteslutande rätt att förädla råvaran och tillhandahålla fabrika-

tet åt de enskilde, eller derigenom att man belagt tobaken med en införselstull.

Denna sednare method har blifvit i vårt land använd; och om än tobakstullen hos oss ej nått samma höjd som i flera af Europas stater, är den dock redan betydligt högre än hvad är fallet uti våra närmaste grannländer Danmark, hvad såväl råvaran som fabrikatet beträffar, och Norge hvad angår det sednare. Om detta oaktadt det skulle finnas nödvändigt att ytterligare öka beskattningen å denna artikel, kan det väl synas, som om detta enklast och beqvämast kunde ske genom användandet af det en gång befintliga maskineriet och förhöjning af tullsatsen. Med hänsyn till dess belopp skulle detta otvifvelaktigt låta sig göra, ty huru hög den än är, har t. ex. England ej tvekat att använda en ännu högre. Men en omständighet gör denna utväg hos oss oanvändbar: vårt läge i förhållande till grannlandet Norge. Den olofliga införsel öfver detta land, som otvifvelaktigt blefve en följd af tullförhöjningen, kan på en så långsträckt landgräns af inga tullanstalter förhindras eller motas.

Motionären har tydligtvis insett denna svårighet, och måhända till följd deraf föreslagit icke tullförhöjning utan accis.

Jag medgifver att en sådan beskattning, om den kunde strängt genomföras, vore fullkomligt effectiv.

Men — utom hvad som genast faller i ögonen, att antagandet af en sådan undantagslagstiftning har i sitt följe vissa sorgliga men oundvikliga konsekvenser, såsom lagöfverträdelser och straff, spioneri och angifvelser, — så möta vid förslaget praktiska genomförande svårigheter af, jag befarar det, öfvervinnerlig beskaffenhet. En ärad reservant, Herr Friherre Alströmer, har visserligen försökt utfinna en method, hvarigenom dessa svårigheter, enligt hans förmenande, blifva lösta; men för min uppfattning hafva de derigenom blott ännu tydligare stuckit i dagen. Det ligger först och främst i sakens natur, att den kontroll och det tjenstearbete, som inom våra packhus erfordras för stämplingen af 4 till 5,000,000 cigarrer, — hvilket ungefärligen utgör Sveriges årliga import — skulle blifva ganska betungande. Vidare — då det ej är möjligt i detta fall att, såsom vid postmärkenas begagnande eger rum, genom makulering förekomma deras förnyade användande, huru vill man väl hindra att de föreslagna stämpelne icke må kunna från cigarrerna aftagas och ånyo begagnas? Och tvifvelsutän ligger det en grof inkonsekvens, liksom ett svårt afsteg från alla beskattningsreglor deri, att cigarrer af det mest olika värde skola åsättas stämpel af samma valör, så att t. ex. en dyrbar utländsk sort icke kommer att bära högre accis än t. ex. den som, efter hvad jag hört berättas, här i landet, i Skåne, tillverkas och säljes till det fabulöst billiga priset af 20 ända ned till 10 Riksdaler tusendet. Skatten skulle, beräknad efter 1 öre per cigarr, i dessa sednare fall stiga till 50 ja 100 procent af värdet; någonting som uppenbarligen är orimligt. Jag tror att det icke skulle vara klokt eller välbetänt att trotsa alla dessa viktiga praktiska hinder.

Man har emellertid jemfört den föreslagna accisen med den å bränvinet, och förmenat, att man ej borde rygga tillbaka mera i ena hänseendet än hvad man gjort i det andra. Det bör likväl härvidlag erinras, att, om man i fråga om bränvins tillverkning och försäljning underkastat

sig en tryckande undantagslagstiftning, så har det skett för stora och viktiga syften. Bräuvinsskatten lemnar Staten nära $\frac{1}{4}$ del af dess ordinarie inkomster, oberäknadt de högst betydande belopp, som från samma skattitel tillflyta kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen. Dertill kommer jernvål det, så att säga, moraliska elementet i denna beskattning: det mäktiga hinder den upprest mot vårt folks försvagande, dess fullkomliga förderivande så i anligt som materielt hänseende genom ett otyggladt bruk af starka drycker.

Huru kan man i något afseende härmed jämföra de af en tobaksaccis väntade fördelarne? En skatt af $\frac{1}{2}$ million, det är den ekonomiska sidan af saken. Och den moraliska eller sanitära? Onekligen innehåller väl tobaken ett giftigt narkotiskt ämne, men jag tror dock att tobaken liksom kaffet är att räkna till de "långsamt dödande" medel, emot hvilka Staten ej rimligtvis behöfver skydda sina medlemmar.

Jag skulle likväl villigt gifva mitt bifall till motionärens förslag, under ett enda förbehåll: det nemligen, att någon annan ännu mera tryckande beskattning kunde derigenom borttagas. Något förslag derom är likväl icke ens väckt; och jag har också svårt att tänka mig hvilken af nu utgående indirekta skatter skulle vara af den tryckande beskaffenhet att dess ersättande genom den nu föreslagna skulle vara en verklig lindring för de skattdragande. Men dessförutan kan jag ej antaga den nu föreslagna, onerösa beskattningen, ty jag känner nog samt att, huru lätt det är att pålägga en skatt, lika svårt är den oftast nog att bära, och aldrig svårast att få bort, ty i samma mån som tillgångarne växa, i samma och kanske ännu starkare mån växa jernvål statsbehofven.

Återstår då det af motionären anförda kardinalskäl, att Statsverket är i behof af ökade skattetillgångar. I detta fall vågar jag hysa mera sangviniska förhoppningar än motionären. Vål vet jag att budgeten för innevarande år visar en brist på flera millioner. Orsakerna härtill vill och behöfver jag icke vid detta tillfälle vidröra. Men det är ju uppenbart, att den föreslagna tobaksskatten skulle blifva utan all inverkan på denna statsbrists betäckande, ty de deraf uppkommande statsinkomster kunde i allt fall ej förr än med nästa år börja att inflyta. Men med år 1869 föreställer jag mig att jernvågt emellan Statens inkomster och utgifter skall vara ernådd; och jag kan till stöd för denna åsigt åberopa icke blott Representationens i detta hänseende redan ådagalagda bemödanden, och Regeringens genom Herr Finansministern uti Första Kammaren afgifna förklaring, utan äfven och framförallt det förhållande, att sedan vårt land, liksom hela den civiliserade verlden, nu genomgått en period, under hvilken statsverken laborerat med stora svårigheter till följd af den afmattning, hvori näringar och industri varit försatta, tecken till återvaknande lif och företagsamhet nu börja visa sig, och dermed källädrorna för Statens inkomster ånyo antagligen skola flöda måhända jernnare och rikligare än tillföre.

På de skäl jag här haft äran andraga, yrkar jag bifall till Betänkandet.

Herr *Sjöberg* ätvensom flere ledamöter förenade sig i Herr *Wijks* yttrande.

Herr Uhr: Om någonting bör beskattas eller förtullas, så är det visserligen cigarrer, ty förbrukningen har tilltagit i en oerhörd grad, men det oaktadt kan jag för min del ej biträda det i motionen framlagda förslag, ty svårigheterna vid dess genomförande äro af den art, att de ej kunna undanrödjas. Den dyraste tobakssorten skulle derigenom icke draga högre skatt, än den billigaste: den simpla två-öres-cigarren få sitta lika mycket emellan som den fina fentioöringen. Huru tjock eller lång den vore, det komme ej stämpelmästaren vid. Och hvilken skara af kontrollörer och tjänstemän för att hålla reda på alla de 5,000,000 cigarrer, som hvarenda en skulle märkas. Jag tror nästan att ensamt de skulle äta upp största delen af intraden. Det är allt svårigheter; och jag vet verkligen icke, huru man skall komma ur dem.

Men jag mins deremot mycket väl, huru man kommer i dem. Det var vid 1859—1860 årens riksdag. — och jag var då medlem af Utskottet, — som denna fråga första gången ventilerades inom Utskottet. Det beslöts då, med en rösts pluralitet, att något i denna vägen skulle ske — men huru, det visste man ej så noga. Der satt då en trefflig karl, som något hvar hört talas om, och som säkerligen ännu lever i färskt minne hos de Kammarens ledamöter, som hade det nöjet att sitta tillsammans med honom i det gamla Borgare-Ståndet. Han hette Rydin. "Det skall gå med den här saken", yttrade han, "som då man tog in stora dubbel-schalar och förtullade dem såsom vanliga schalar, men sedan klippte itu dem och sålde hvar och en såsom två vanliga. Hur lång får cigarren vara, det är ej stadgadt. Men hvad hindrar då, att man tar in en så lång som så, så lång som ända till Herr Ordföranden, får stämpeln på den och sedan klipper af den till ett helt dussin vanliga cigarrer?" Herrar Utskottsledamöter blevo något yra i hufvudet af denna och liknande frågor och skjöto alltsammans ifrån sig till en komité. Och den gjorde sin sak så väl att Utlåtandet blef afslaget i alla fyra Stånden.

Det är nu min tro, att vi i denna sak stå alldeles på samma punkt, som då, och som jag ej heller kan finna att svårigheterna häfvas genom att stämpla en hel bundt i stället för hvarje cigarr, så yrkar jag bifall till Utlåtandet.

Herr Anders Eriksson: Utskottet har icke varit emot beskattning på cigarrer, som synes af Betänkandet, men svårigheten vid kontrollen är ett hinder därför, och skulle enligt motionärens förslag kontrollen blifva lika som för bränvinsbränningen, med kontrollörer och överkontrollörer, så torde icke Staten få mycket med. Hårtill kommer det orättvisa i beskattningen, om alla cigarrer skulle beläggas med lika accis. Då man vet att vid Åhus i Skåne göras cigarrer för 10 R:dr per 1,000 stycken och att Havanna-cigarrer kostar 25 öre stycket, skulle ett öre på hvarje cigarr göra 100 procent på de förra eller de sämsta, och 4 procent för de bästa af varuvärdet. Jag anser att Riksdagen icke bör uppleta nya skattetitlar, då ingen motsvarande borttages; dessa äro de skäl, som för mig verkat att instämma i förevarande Utskotts Betänkande.

Herr Reutercrona: Ehuru jag medgifver, att det torde vara svårt utfinna ett lämpligt sätt för tillvägabringande af den ifrågakommande beskattningen

ningen med tillhörande kontroll, antager jag likväl att det icke är omöjligt om än icke någon inom Utskottet eller denna Kammare eger förmåga dertill. Mitt yrkande om återremiss till Bevillnings-Utskottet afsåg derföre hufvudsakligast att lemna Utskottet tillfälle att till Riksdagen afgifva förslag om underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t i ämnet, på det han måtte, med begagnande af de utvägar, som stå honom till buds, låta uppgöra förslag till ändamålsenligaste anordningen med cigarr-beskattningen och derom till näst sammanträdande Riksdag affåta nådig Proposition.

Hvad beträffar Statens behof af denna inkomst, anser jag mig blott behöfva erinra, att så länge Staten nödgas anlita allmän bevillning för sina utgifter, denna minskas i den mån annan tillgång kan beredas, hvilket måste anses gagneligt. Jag yrkar fördensull fortfarande återremiss af Betänkandet.

Herr Friherre Alströmer: Anledningen, hvarför jag vid Utskottets Utlåtande fogat en reservation var den, att då skiljkäftiga meningar bland Utskottets ledamöter förspordes, jag önskade att äfven minoritetens af mig omfattade åsigt skulle erhålla ett bestämdt uttryck, hvilket sedermera kunde gifva anledning till diskussion inom Riksdagen. Det är således mindre ett direkt förslag jag åsyftat än fastheldre en utgångspunkt för diskussionen. Dock anser jag detta sätt att åvägbringa en stämpelskatt icke så opraktiskt, som åtskilliga föregående talare, ehuru väl jag finner deras anmärkningar ganska naturligt härflyta från det kortfattade i sjelfva förslaget. Jag vill emellertid söka i någon mån supplera denna brist genom att kortligen upptaga några de väsendtligaste invändningarne, hvilka förofrigt torde vara temligen lätt tillbakavisade.

Man har sålunda sagt, att för stämplingens verkställande och nödig kontroll skulle erfordras en hel skara af nya tjenstemän. Det är ju uppenbarligen ett misstag, ty man behöfver endast föreskrifva, att importörerne och fabrikanterne sjelfve måste verkställa stämplingen och ej dessförinnan utfå cigarrerna från packhuset, så inskränkes tjenstemännens besvär i och för denna sak till en obetydlighet. Att man skulle använda den en gång anbragta stämpeln på flera cigarrer anser jag föga sannolikt, derföre att besväret vore stort och vinsten ringa, och dessutom hyser jag det förtroende till våra importörer och fabrikanter, att de icke skulle låna sig till ett så lumpet bedrägeri. Ett annat inkast är det, att, enligt förslaget, någon skilnad i stämpelskatt å dyra och billiga cigarrer icke är stadgad, utan de mest olika sorter skulle draga alldeles samma beskattning. I detta hänseende får jag likväl åberopa att t. ex. i England en viss bestämd afgift blifvit satt på hvarje qvittens, och det oafsedt om summan afser ett pund eller tusen, liksom vexeln hos oss alltid har en stämpel å en Riksdalers valör, den må nu lyda på hundra eller tusentals Riksdaler. Det är emellertid lätt begripligt att här i landet, der man i de flesta fall kontrollerar mera än nödigt är, det skall synas svårt, om ej omöjligt, att genomföra en sådan skatt som denna, utan att uppstapla kontroll på kontroll; men jag har alltid föreställt mig att kontrollen är en bisak och tror att i detta fall den enda nödiga består deri, att hvar och en eger rätt att angifva förseelser och, der de bevisas, erhålla någon andel i böterna.

Jag vill emellertid, som sagdt, ej egentligen hafva min reservation betraktad såsom ett direkt förslag; men jag anser frågan väl värd att taga i bepröfvande; och det fögnar mig att den icke gått förbi utan alla symphier.

De förhoppningar, man har uttalat, att Staten svårigen skulle befinna sig i den finansiella ställning, att den ej hade behof af den föreslagna skatten, synes mig något chimeriska. Men i allt fall kunde den ju lämpligen träda i stället för någon annan skattetitel, som är tryckande och olämplig. En motion är t. ex. vid riksdagen väckt om lindringar i allmänna Bevillningen för mindre bemedlade skattskyldige. Den har inom det Utskott, der den undergått behandling ej vunnit framgång; men utan tvifvel skulle den hafva utöfvat ett stort och välgörande inflytande, isynnerhet med hänsyn till kommunalutskylderna, hvilka för närvarande alltför tryckande drabba den obemedlade. Dessutom förestå förändringar i indelningsverket; men dessa kunna ej åvägbringas utan ökade inkomster från annat håll. Man må således icke insöfva sig i den tillförsigt, att allting är väl bestäldt, och att Staten ej behöfver nya inkomster. Det är likväl icke min afsigt att för närvarande framställa något yrkande, men genom diskussionen är åtminstone så mycket vunnet, att en kommande Riksdag har någon ledning för sina åtgöranden, ifall behofvet då skulle påkalla anlitaandet af nya inkomstkällor.

Herr Murén: Jag skulle kunnat inskränka mig till att instämma i Herr Wijks yttrande, men känner mig likväl af hvad den siste talaren yttrat föranledd att säga några ord. Han har talat om att den ifrågavarande inkomsten kunde vara behöflig på det sätt att densamma erhöles i utbyte mot andra skatter, som äro mindre lämpliga. Men ett sådant utbyte kan ingen annan än Regeringen lämpligen föreslå. Här är i fråga att pålägga en onödig beskattning under förhoppning att genom dess åtagande man skulle få någon annan skattetitel minskad. Någoting sådant som en dylik minskning har likväl aldrig egt rum, så vida man icke på förhand betingat sig den. Samme talare har sagt, att införandet af denna beskattning skulle verka mycket välgörande på kommunalskatten, men dervid förtjenar observeras, att det är *fördelningen* af kommunalskatten i *storleken* af densamma, som beror af bevillningen. Dessutom hafva vi redan skatt på tobaken. Vi hafva redan 2½ millioner af tobaken; och begär man för mycket, kan det lätt hända att man får mindre. I Preussen och Danmark är tullen på tobak vid pass 9 öre, hos oss är den 26 öre och i Norge ungefär lika mycket. Vi få sannolikt redan nu ganska mycket tobak från Norge, och höjes skatten, skola vi få ännu mer, allt till förfång för den beräknade tullinkomsten. Till Norge, med 1,700,000 invånare, inkomma årligen 3,250,000 skålpund tobak, under det att till oss, som i folkmängd äro vida mer än dubbelt så starka, inkommer endast 4,000,000. Konsumtionen i Norge är således vida större och detsamma gäller om Danmark. Konsumtionen är, säger man, icke för stor i Sverige, men det är cigarrerna man vill åt. Hvarföre dem, mer än den karvade tobaken? Det skulle vara småaktigt af Staten att nu vilja föreskrifva under hvilken form tobaken skall konsumeras. Man säger att tobaken är en vara, som ganska lämpligen bör beskattas. Ja, det hafva vi ock gjort.

Men det *sätt* för beskattningen, som motionären föreslagit, anser jag vara alldeles olämpligt, och samma åsigt har jag äfven om reservantens förslag. Denna fråga har för öfrigt flera gånger varit före på riksdagarne, men alltid med samma utgång. Under 1860 års riksdag gick den likväl ganska långt, ty då tillstyrktes den ifrågavarande beskattningen af Utskottet, men Ständerna afslögo den. Slutligen skulle denna beskattning på cigarrer blifva ganska orättvis och ojemnt fördelad, då värdet på cigarrer är så olika. Af fina cigarrer, sådana som konsumeras af de förmögna, importeras årligen omkring 40,000 skålpund, då deremot 700,000 skålpund tillverkas i Sverige af den *qualité*, som af de fattigare begagnas. Vid Åhus har denna cigarrtillverkning öfvergått nästan till en husslöjd. Cigarrerna, som der tillverkas, kosta ett öre stycket, en skatt af ett öre på hvarje cigarr skulle således höja priset med 100 procent och derigenom måhända förstöra denna industri derstädes. Af allt detta torde vara klart att en sådan beskattning skulle vara orättvis. Den skulle dessutom vara omöjlig att kontrollera och införa trakasserier ända in i familjerna. Därföre instämmer jag i Utskottets afstyrkande af motionen och yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Petter Andersson: Jag har begärt ordet, icke för att på något sätt imponera på andra, blott för att gifva min åsigt tillkänna. Jag för min del anser cigarrfabrikationen såväl som dess förbrukning icke vara nyttig eller nödvändig. Cigarrer äro en enligt min åsigt öfverflöds-, för att icke säga lyxartikel och jag har trott att denna vara både borde och kunde beskattas. Jag har visserligen icke något förslag i det afseendet att framlägga, men jag yrkar återremiss, i den syftning jag här framställt, till Utskottet, på det Utskottet må blifva i tillfälle att återkomma med förslag i ämnet, och anser jag att Herr Friherre Alströmers reservation ganska väl skulle kunna läggas till grund för ett sådant förslag: betraktar man denna tyckes det icke blifva så omöjligt uttänka lämplig grund för beskattningen.

Herr Bjerkander: Jag vill visst icke bestrida att tobak i allmänhet och cigarrer i synnerhet kan vara en lämplig beskattningsartikel, men då motionären icke föreslagit motsvarande nedsättning i någon annan skatt, så ligger redan deruti ett skäl att ogilla motionen i dess närvarande skick; men för mig är likväl det hufvudsakligaste skälet mot motionen den omständigheten, att, såsom redan andra talare visat, icke något antagligt förslag till kontroll kunnat uppvisas. Man har för erhållande af ett sådant förslag begärt att Betänkandet skulle återremitteras, men då bland så många, som här tagit motionen i öfvervägande, ingen kunnat framlägga ett sådant, så är det väl mycket begärdt att Utskottet skall kunna det. Att åter ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes bestämma sättet för beskattningen, anser jag icke heller lämpligt. Finner Kongl. Maj:t ett skattebehof vara för handen, kommer nog framställning derom. Om emellertid något antagligt förslag blifvit gjordt, så hade saken väl förtjenat att tagas i öfvervägande. Motivet för motionens antagande hade då varit att hämma missbruket af cigarr-rökning, ty det inser hvar och en att äfven de billiga cigarrerna falla sig

dyrare än motsvarande slag af karfvad tobak. Äfven om tobaken numera skulle anses för snart sagdt en nödvändighetsvara, så borde dock cigarr-rökningen stärfjas, bland annat äfven för de olyckshändelser, som lätt kunna uppkomma genom brinnande cigarrstumpars bortkastande. Till dess man får emottaga förslag om andra skatters nedsättande i stället, så är det likväl bäst att låta det vara som det är, hvad skatten på tobak beträffar.

Herr Hæggström: Då Kongl. Maj:t öppnade riksdagen afgafs den öfverraskande underrättelsen, som med stor glädje emottogs så af Kamrarna som hela landet, att Regeringen icke ansett sig behöfva göra Proposition om någon förhöjd beskattning.

Ändock vill man nu att Representationen skall åtaga sig en ökad beskattning, som Regeringen icke ansett nödvändig; man vill truga på Regeringen en inkomst, som den icke begärt. Jag för min del kan icke biträda ett dylikt förslag, utan yrkar derföre afslag å motionen och bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Sjöberg: Sedan den förste talaren i nu förevarande fråga, den värde representanten från Göteborg, på ett så upplysande och ämnet uttömmande sätt yttrade sig, hade jag icke väntat, att man skulle yrka återremiss af Utskottets Betänkande, men, då nu så skett, ber jag likväl att, hvad sjelfva verkställbarheten af motionärens förslag beträffar, få fästa uppmärksamheten på det orimliga, för att icke säga nästan löjlga i saken. Man talar om att med stämpel förse hvarje cigarr, utan att betänka till hvilka besvär, svek och underslef detta skulle leda, och till hvilka kostnader för en i alla fall otillräcklig eller omöjlig kontroll. Vile man nödvändigt saken, vore väl enda sättet, att tillgripa ett medel, som för ifrågavarande ändamål användes i Ryssland. Cigarrerna försäljas der i paket på 10, 25 eller 50 stycken, eller i lådor, innehållande 100 stycken eller större antal. Dessa paket och lådor äro försedda med ett slags stämplade omslag eller så kallade banderoller, och en hvar, som handlar med denna vara, får icke försälja mindre än ett paket på minst 10 cigarrer. Köparen är det således icke tillåtet att taga varan i betraktande, förr än hon blifvit köpt; och för öfverträdelse af denna lag är ganska strängt straff stadgad; för iteration, som jag vill minnas, till och med förvisning till Siberien. Nu hafva vi visserligen icke någon fallenhet att hemta våra förebilder i lagstiftningsväg från Ryssland, och den straffpåföljd, jag omnämnde, kan lyckligtvis icke komma i fråga här i landet, men, hvad sjelfva formen för beskattningen beträffar, vore den ett sätt att försöka, hvarjemte man naturligtvis skulle uppsätta en hel här af cigarruppsyningsmän, då likväl fara blefve, att hela vinsten af den nya beskattningen kommer att uppätas af kontrollen. Jag kan dock icke med min röst bidra till anställande af ett sådant försök, och på de skäl, som dels blifvit af Utskottet anförda och dels under öfverläggningen här förekommit, yrkar jag bifall till Betänkandet.

Många ledamöter instämde.

Efter sålunda slutad öfverläggning och sedan Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden på bifall och återremiss, blef, uppå derom framställd proposition, Utskottets hemställan bifallen.

I sammanhang med detta Bevillnings-Utskottets Betänkande, blef, enligt Kammarrens förut fattade beslut, nu till afgörande företagen 21 punkten af samma Utskotts Betänkande N:o 4. Efter uppläsning blef berörda punkt, som angick tullen å cigarrer af Kammarren bifallen.

§ 11.

Förekom Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 6, angående stämpelpappersafgiften.

Utskottets båda hemställanden biföllos.

§ 12.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 9, i anledning af väckta motioner om upphörande af kyrkoherdes sjelfskrifvenhet till ordförandeskap i skolråd, med flera ändringar i Kongl. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd.

Utskottets förra hemställan å sidan 7.

Herr Hollander: Såsom bekant har Herr Faxes reservation blifvit af Första Kammarren antagen och jag vill under sådant förhållande för min del förorda dess antagande äfven af Andra Kammarren. Denna reservation har efter min tanke åtskilliga företräden framför nu gällande författning i ämnet såsom att pastor på egen anmälan eller framställning af skolinspektören kan från sitt ordförandeskap entledigas, samt vidare, hvilket jag anser innebära ett ganska väsendtligt framsteg, den föreskriften att det alltid och *orilkorligen* skall finnas en *vice ordförande*. Det är tydligt att om, såsom fallet mångenstädes är, pastoratet består af 4 å 5 socknar, det är omöjligt för pastor äfven med bästa vilja och förmåga att i det här i fråga varande afseendet ensam utöfva den jemna tillsyn, som folkskolan otvivelaktigt kräver. Visserligen kunna i formelt hänseende anmärkningar göras mot Herr Faxes reservation; så finnes der t. ex. icke utsagdt, för huru lång tid vice ordföranden skall vara vald, men för sådan orsak är det icke skäl att för obestämd tid undanskjuta förslaget med de fördelar det erbjuder. Man må härvid icke förglömma sanningen af ordspråket: det bästa är en fiende till det bättre. Som jag anser alla väsendtliga olägenheter af den närvarande organisationen vara i Herr Faxes reservation undanröjda, så får jag härmed anhålla om proposition på bifall till nämnda reservation.

Herr Ahlgren: Då den första Kammarrens beslut ingalunda bör på något sätt ligga till grund för eller inverka på de beslut vi inom denna Kammarre kunna anse oss böra fatta, så får jag protestera emot den af den förre talaren yttrade åsigten, att Första Kammarrens beslut att i förevarande fråga antaga Herr Faxes reservation, skulle vara ett skäl för Andra Kammarren att göra detsamma. Med en sådan uppfattning skulle flera frågors utgång komma att bero deraf att af Kammarne,

den Första fattade sina beslut *förr* än den Andra, för att denna sednare deraf skulle känna sig uppfordrad att instämma uti hvad den Första Kammaren beslutat. Hvad åter angår sjelfva saken, så anser jag det principvidrigt, att en embetsman, som genom af Kongl. Maj:t och Riksdagen stiftad lag fått ett bestämdt uppdrag, skall genom mellanstående myndighets beslut kunna derifrån aflägsnas, till hvilken åtgärd Herr Faxes reservation gifver anledning. Är kyrkoherden lämplig att vara ordförande i skolrådet framför öfriga ledamöter blir han otvifvelaktigt dertill vald, helst någon täflan skolrådets ledamöter emellan om erhållande af samma plats icke torde vara att befara. Jag anhåller om proposition på bifall till Utskottets förslag, hvilket jag i egenskap af ledamot i Lag-Utskottet biträdt; men, i händelse samma förslag icke vinner Kammarens bifall, torde en återremiss till Lag-Utskottet, för uppgörande af annat förslag, böra föredragas framför ifrågasatt bifall till Herr Faxes reservation.

Häri instämde många Ledamöter.

Herr Hedlund: Om frågan stode så, att den skulle förfalla, i händelse Kamrarne stadnade i olika beslut, då skulle jag instämma med den förste talaren, men då man nu vill göra en sammanjemkning, så anser jag det vara af vigt att Kammaren icke lemnar det momentet i Utskottets Betänkande, att skolrådet sjelf får välja ordförande och vice ordförande. Herr Faxe yttrar i sin reservation att den ifrågavarande befattningen måste vara antingen ett kommunalt åliggande eller ett embetsuppdrag. Jag anser för min del att det alldeles icke bör vara det sednare. I Göteborg skulle det vara för pastor rentaf *omöjligt* att bestrida ordförandeskapet, ty detta är der en ganska betungande befattning. Jag känner flera församlingar, der det utgör ett stort bekymmer för vederbörande huru de uti detta afseende skola ställa sig. Inga beslut, som fattas utan den ordinarie ordförandens närvaro, äro giltiga. Det finnes församlingar der man valt vice ordförande, men i dessa församlingar beror det blott på pastor att, om han så behagar, förklara för skolrådet: alla edra beslut äro ogiltiga, ty de äro fattade i min frånvaro. Detta förhållande att vice ordförande blifvit vald har på ett och annat ställe framkallats deraf att ordföranden helt enkelt icke *wille* sammankalla skolrådet. Ledamotskap anser jag deremot kyrkoherde ej böra ega rättighet att undandraga sig. Endast i det fall skulle jag vilja ingå på Herr Faxes reservation, att en sammanjemkning icke skulle kunna vinnas. Nu yrkar jag proposition på bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Sven Nilsson: Äfven jag anser att kyrkoherdens sjelfskrifvenhet till ordförandeplatsen i skolrådet bör upphöra, emedan församlingens frihet att välja både ledamöter och ordförande utan tvifvel skulle verka välgörande på intresset för folkskolan och der kyrkoherden vore dennes verkliga vän han ofelbart blefve vald. Jag anser att kyrkoherden borde hafva samma ställning till skolrådet som han har till fattigvårdsstyrelsen, deri han bör, om han än icke är vald till ordförande eller ledamot, sin embetspligt likmätigt, deltaga, då han finner behofvet det påkalla. Genom en sådan ställning blefve han i tillfälle att verka godt för

skolan då sådant kräfdes, men befriad från en befattning, för hvilken han ej vore den lämpligaste mannen. Då Utskottets förslag likväl innebär ett, ehuru litet, framåtgående till ett bättre vill jag bifalla det. Deremot finner jag ingen fördel i att antaga Herr Faxes reservation, ty den rubbar icke sjelfskrifvenheten, hvilken skulle stå kvar, och kyrkoherden endast kunna entledigas eller rättare afsättas. Ett sådant stadgande torde ej vara egadt att tillvinna sig ens presterskapets tacksamhet.

Herr C. A. Larsson: Man skulle kunna anse denna fråga mindre vigtig, men att den så icke är visat bland annat ett exempel från min hemort. En församling i mitt granskap fick nemligen i början af året en skollärare, som den *icke* önskade, endast emedan kyrkoherden såsom ordförande egde hälften så många röster som de öfrige röstegande ledamöterna af församlingen. Ehuru vid detta val omkring 40 å 50 röster från en större mängd jordegare afgafs på en vikarierande skollärare, som församlingen kände, och ehuru omkring 80 stycken icke röstegande föräldrar, som hade barn i skolan, ingaf en petition till vicepastorn; så röstade denne på en främling, som ingen kände.

Med tillhjälp af endast några få större jordegare kunde presten åstadkomma ett sådant resultat emot majoritetens önskan. Han ådrog sig och härmed sina sockneboars stora harm och förtrytelse, och detta är icke till nytta hvarken för lärare eller åhörare. Jag tycker därför att det vore skäl att förhjelpa pastorerna från detta onus, då man väl vet, att när pastor är sjelfskrifven ledamot, blir han ock vald till ordförande, i fall han dertill är duglig. Jag beklagar ganska mycket, att Första Kammaren i en fråga som denna gått den Andra Kammaren i förväg, då den Andra Kammaren i slika fall nödvändigt måste ega en större kännedom. Jag för min del kan icke förorda en reservation, som söker att inlurendreja en vice ordförande, som skulle komma att få maka åt sig för ordföranden, så snart någon vigtig fråga förekomme. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr *Petter Andersson* instämde.

Herr Meijerberg: Jag vill förklara, att jag instämmer i Lag-Utskottets förslag. Man må emellertid icke föreställa sig, att det icke skulle medföra ganska många svårigheter för skolråden, om de saknade den ledning de nu hafva, derigenom att de ega kyrkoherden i församlingen till ordförande. Jag vet dock alltför väl, att om folkskolorna på somliga ställen icke gått framåt, man icke dragit i betänkande att skylla detta på presternes likgiltighet. Låt vara att ställen finnas, der presterne gjort sig skyldige till detta fel, men säkert är att det finnes ett icke mindre antal prester, som i detta afseende *icke* visat sig likgiltige. I detta hänseende finner jag icke den ena klassen hafva mera skuld än den andra. Men ett annat skäl finnes hvarföre jag anser presterne böra vara sjelfskrifne ordförande i skolråden, och det är det skälet, att man icke måtte *undskylla sig sjelf* derigenom att man skyller på presterne. Saken vinner på att presterne icke äro sjelfskrifne ordförande. Sådant andan nu är förlorar religionen derpå. Men att pastor icke skulle vara sjelfskrifven

ledamot af skolrådet, det är att gå för långt. Utskottet säger enligt min tanke med rätta: "Enär, enligt § 10 i gällande folkskolestadga, kyrkoherde är pliktig att utöfva en sorgfällig uppsigt öfver religionsundervisningen i skolorna, och då dertill kommer, att presterskapet, till följd af sin bildning och sin öfvervägande intellektuella verksamhet, synes vara i hög grad egnadt att fatta folkskolans stora betydelse och att inom församlingen föra dess talan, så torde såsom både principiellt riktigt och i praktiskt afseende lämpligt böra anses ett stadgande, hvarigenom kyrkoherde eller den hans embete förvaltar förklarar vara berättigad och förpliktad att, på grund af sitt embete, i skolrådets öfverläggningar och beslut taga del." Jag för min del anser det vara af mycken vikt att kyrkoherden är skyldig att vara ledamot af skolrådet, och det icke blott af de nu anförda skälen, utan ock emedan man icke kan tvinga honom att vara ordförande, om han icke är ledamot. Hvad det beträffar att presterne, om det sjelfskrifna ordförandeskapet upphör, sedermera icke skulle blifva valde till ordförande, så får jag erinra att vi emellertid hafva exempel derpå, att der man får välja, så blifva ändock prester valde, och det inom skolråd der det finnes flera personer med den bildning, att de ganska väl skulle kunna fungera såsom ordförande. Så har man i Stockholm och Göteborg alltid valt prester. Jag ser deri en anledning att förmoda att så äfven kommer att ske på landet, så vida vederbörande prester dertill visa sig lämplige. Jag instämmer alltså i denna fråga med Lag-Utskottet.

Herr Bjerkander: Vid all lagstiftning har man att i främsta rummet iakttaga rättvisa. Efter Utskottets förslag skulle pastor ensam vara sjelfskrifven ledamot i skolrådet, alla de andra skola väljas. Pastor är således sjelfskrifven ledamot antingen han är lämplig eller ej. I de församlingar der en pastor finnes, som visar nit för folkets upplysning, blir han säkert alltid vald. Så länge religionsundervisningen anses som ett af de viktigaste undervisningsämnena i folkskolan, så lärer väl presten, om han är värdig, icke vid val till ledamot i skolrådet blifva förbigången. Icke heller reservantens förslag finner jag rättvist. Presterne äro enligt detta väl sjelfskrifne ordförande, men de kunna likväl af konsistorierna "entledigas", som det heter, (det vill säga afsättas) med eller mot sin begäran och på mer eller mindre giltiga skäl. Detta vore ett förnärmande emot dem, som jag ingalunda kan anse vara rättvist. Jag tror derföre att det rättvisaste är att sätta saken på ren grund och välja alla. Jag yrkar återremiss till Utskottet, på det att en sammanjemkning må ske i den syftning jag här framställt.

Herr A. von Proschwitz: Det har här af så många talats om det sjelfskrifna ordförandeskapets afskaffande och borttagande från pastorerna. Det är i kraft af sitt innehafvande embete som presten har det åliggandet att äfven hafva tillsyn öfver folkskolan. Låt vara att man i många kommuner är så långt kommen, att man skulle kunna reda sig utan prestens biträde såsom ordförande i skolrådet. Säkert är emellertid att detta icke på långt när allestädes är förhållandet. Att tillsätta en sådan befattning som den ifrågavarande skulle för mängen kommun vara icke en eftersträfvensvärd rättighet utan ett stort onus. Man har ju mer än en gång sett

kommunalbefattningar säljas på auktion, och således skulle åtminstone inom sådana kommuner, der dylikt måste ega rum, tillsättande af ordförande i skolrådet endast blifva en svårighet mera. Det har talats om missbruk; är man då säker på, att sedan pastor icke mer är sjelfskrifven ordförande, några sådana icke skola ega rum? Väljer man sin ordförande, hvem skall då tillhålla honom att, om han visar försumlighet, bättre uppfylla sina pligter? Hvad ansvar finnes dessutom för denne? Presten deremot hörer äfven i detta afseende under domkapitlet, och församlingen har således en möjlighet, att, om så erfordras, få honom i hans egenskap af ordförande i skolrådet vederbörligen efterhållen. Jag yrkar afslag på Utskottets Betänkande.

Herr Lithner: Den omständigheten, att denna fråga återkommer riksdag för riksdag har naturligtvis hos mig väckt den föreställningen, att af det nuvarande tillståndet måtte härflyta så stora olägenheter, att skäl förefunnas för antagande af detta förslag. Jag har då, för att derom bilda mig ett omdöme, tagit min tillflykt till folkskoleinspektörernes embetsberättelser, för att der se, huru, enligt dessa för folkundervisningen i allmänhet kände nitiske och driftige mäns uppfattning, förhållandet härutinnan må vara beskaffadt i verkligheten; och jag får säga, att med några undantag innehålla *alla* berättelserna *det* omdöme att hvad som hittills verkats för folkskoleväsendets utveckling skett genom de nuvarande ordförandernes åtgärd; men deremot — jag nödgas säga det här — få skolråden i allmänhet ganska släta vitsord af inspektörerne.

Sälunda yttras från ett distrikt: "På detta sätt öfverlemnas värden om skolan ofta nästan uteslutande åt pastor. Men klart är, att denne, äfven med bästa vilja, icke kan medhinna allt."

Från ett annat distrikt af samma stift yttras åter: "Pastor är, sanningen att säga, ofta om icke alltid den, som får bära omtanken och bestyret för skolan". Det synes på denna berättelse, att den, som afgifvit den, icke är någon vän af pastors sjelfskrifvenhet, men hans slutomdöme blir emellertid: "skulle man således döma af sättet huru och nitet hvarmed blott de i skolstadgan skolrådet ålagda förbindelser fyllas, ehvad de afse besök i skolan under termin eller vid examina, värden om anbefallda förhör, vaksamheten öfver skolans jemna gång, lärares ordentlighet, nit och skicklighet m. m., så djerfves jag förklara, att skolan mångenstädes saknar uppsigt." Detta om skolråden i Linköpings stift.

Från ett distrikt, tillhörande Wexjö stift, heter det: "Ännu har jag funnit ledamöter i skolrådet, hvilka ansett sin hela uppgift vara att infinna sig vid inspektioner och stämmor och — bara hålla igen. På ett par ställen klagades både af pastor och skolråd öfver komministrarnes uraktlåtenhet att deltaga i uppsigten öfver skolan. Komministrarne å sin sida förmånade att det åliggandet icke tillhörde dem, förmodligen i ovissheit om hvad skolstadgan menar med "presterskapet". A andra sidan får jag vitsorda, att i många församlingar nästan hela uppsigten öfver skolan utöfvats af presterne och att de i det hänseendet uppfyllt allt hvad man kunnat vänta."

Hvad vidare beträffar tillsynen öfver folkskoleväsendet inom Christianstads län yttrar inspektören följande: "Denna utöfvas så uteslutande

af presterskapet ensamt, att jag, utan att derigenom göra mig skyldig till vidlyftighet, kan här nedanför upptaga alla de undantag från det allmänna förhållandet, som jag under mina inspektionsresor kunnat uppdaga. Härmed har jag dock ingalunda velat säga, att tillsynen och varden om skolväsendet, sådana denna deråt af presterskapet egnas, skulle öfverallt vara tillfredsställande eller tillräcklig för detsammans upprätthållande och vidare utveckling; men der den är god, så är detta, efter regeln, presterskapets förtjenst, och der den till större eller mindre del fattas, får anledningen dertill sökas undantagsvis i presterskapets obenägenhet eller likgiltighet för denna stora angelägenhet, utan oftast i de otaliga andra pastorala bestyr, som upptaga deras tid så särdeles i de folkrika pastoraten — att de icke äro i stånd att egna all behöflig tillsyn och omsorg åt skolväsendet. Några af de hinder och svårigheter, som härunder möta, dels upptaga dem, anföras här nedanför, icke efter hörsagor, utan i full öfverensstämmelse med skolråds- och kyrkostämmoprotokoll samt rättegångshandlingar, som af mig förvaras. Det har händt, icke blott på ett eller två ställen, utan på mångfaldiga, att, då skolrådet genom pålysning blifvit kalladt att sammanträda med ordföranden för att öfverlägga om skolans angelägenheter och uppgöra förslag till en eller annan förändring i dess organisation, så har dels ingen enda af ledamöterna hörsammat kallelsen, dels flertalet af dem uteblifvit, så att ärendet icke kunnat till behandling företagas. Detta har skett förnyade gånger, särdeles då det gällt någon skolans angelägenhet, som påkallat förslag om förökade anslag till skolväsendet. Har det ändtligen lyckats ordföranden att få skolrådsledamöterna samlade, så hafva ofta motsägelser från deras sida mött mot det förslag ordföranden framställt, utan att ledamöterna för sin del velat framställa något annat. Har det åter lyckats ordföranden att med skolrådsledamöterna uppgöra ett rimligt förslag, så har detta vid kyrkostämman blifvit motsagdt, eller om det äfven der vunnit framgång, så har beslutet ofta öfverklagats i bittra ordalag emot ordföranden. Vid andra tillfällen har det kunnat inträffa, att skolrådsledamöterna alldeles enhälligt och utan motsägelse förenat sig om ett af ordföranden framställt förslag, men lika enhälligt vid kyrkostämman uteblifvit, och således lemnat ordföranden utan det stöd och biträde han påräknat och vil behöft.

Ofta utses skolrådsledamöterna dels bland församlingsmedlemmar, som icke åtnjuta något egentligt anseende, och hvilka således icke kunna utöfva något inflytande på besluten vid kyrkostämman; dels bland dem, som väl ega inflytande, men äro barnlösa, eller hvilka barn redan genomgått skolan, och som således äro i allmänhet vida mer intresserade för att inskränka de kommunala utgifterna, än att bidraga till skolväsendets utveckling och förbättring. I begge dessa fall saknar ordföranden nära allt biträde af ledamöterna, både vid skolradssammanträden, i kyrkostämman och vid tillsynen i skolan. Också hör det ingalunda till undantagen, att då ordföranden inställer sig i skolan, på den dag barnen der skola inskrivas, eller då examen skall hållas, så tillstädeskommer icke en enda af skolrådets ledamöter. Jag har äfven i åtskilliga skolor erfärit, att icke någon skolrådsledamot under läseterminen besökt skolan. Äfven då inspektion varit på förhand tillkännagifven, har det händt, att samtliga skolrådsledamöterna uteblifvit.

Jag kunde antöra från *alla* stift och inspektörsdistrikt deruti sammanstämmande berättelser, att skolråden, i anseende till svårigheten och ibland omöjligheten att i dem inrymma personer, som varit lämplige till dessa befattningar, i allmänhet icke så vårdat sig om folkskoleväsendet, att inspektörerne haft anledning att vara dermed belätne.

Frågan är då i första rummet: är tidpunkten *nu* inne att från dem, som dock visat *något* nit för denna viktiga angelägenhet taga inflytandet på folkbildningen för att lägga det i händerna på skolråd, som alldes icke *ännu* äro eller visat sig vara vuxne att rätt handha det. Man må säga hvad man vill om den här föreslagna åtgärden, afser den dock en slags honorifik afsättning; men vill man afsätta presterne från *ordförandeskapet* i skolrådet, må man då också taga steget ut och äfven taga ifrån dem rättigheten att deri vara *ledamöter*.

För min del anser jag förslaget, sådant det lyder i Betänkandet, icke vara nyttigt; och hvad vidkommer den framställda anmärkningen emot Herr Faxes reservation, så må den ärade talare, som nu åter anfört exempel från det illustra Göteborg, ursäkta mig, att jag icke kan tillmäta detta exempel kraften af en logiskt bindande bevisning i och för bedömandet af förhållandet i allmänhet.

För öfrigt bör man komma ihåg, att folkskolan ännu icke är 30 år gammal — 26 år hafva förflytit sedan den inrättades, men många år föringå. Innan den trädde fullt i verksamhet, och de första fjäten voro icke lyckliga; — man bör ihågkomma, att den generation, som hittills kunnat i folkskolan inhemta den bildning, som skall gifva den kompetens och duglighet att med nit, omdöme och skicklighet taga del i skolrådets förhandlingar, att, säger jag, denna generation icke ännu är färdig. Då man talar om att till Kammaren öfverlemnna folkundervisningen såsom en kommunalangelägenhet, torde man få lof att taga detta i betraktande, och jag tror då, att man får gifva sig till fäls. Det fordras en generation, innan allmänheten blir så bildad, att den med hopp om framgång kan taga om hand denna angelägenhet. Fördenskull håller jag före, att det är tillräckligt långt gånget för närvarande, om till den myndighet, som genom den bestående författningen har öfverinseendet åt sig uppdraget, lemnas rätt att entlediga ordförande, som befinnes ådagalägga bristande nit eller förmåga, i enlighet med Herr Faxes reservation.

Jag vill icke längre uppehålla, utan slutar med yrkande om bifall till Herr Faxes reservation.

Herr Hedenberg: Med anledning af den fråga, som nu föreligger, ber jag att få yttra några ord. Jag får bekänna, att jag är fullkomligt ense med Lag-Utskottets Utlåtande i öfrigt, men anser dock nödigt dervid foga ett tillägg. Då nemligen, såsom i Utlåtandet föreslås, kyrkoherden skulle deltaga blott såsom ledamot, men icke som ordförande, i skolrådet, så kunde fördelen af hans närvaro i detsamma blifva illusorisk, derigenom att dess sammanträden ofta blefve utsatta på tider, då pastor af embetsgöromål vore förhindrad att dem öfvervara; och det är just för att förekomma något sådant, som jag föreslår det tillägg till Utskottets förslag, som Herr Grefve Wachtmeister i sin reservation angifvit och som lyder

sålunda: "Skolrådets sammanträden utsättas af ordföranden i samråd med pastor."

Herr Svensén: Då en talare här framhållit folkskoleinspektörernes berättelser angående folkskolans tillstånd inom åtskilliga stift, hvaribland äfven Linköpings, och då jag har mig bekant till denna fråga hörande ställningar och förhållanden inom detta stift, ber jag att få bemöta den värde talaren med några upplysningar.

De berättelser, han för oss uppläst, tyckas i allmänhet gå ut på att visa å ena sidan pastorernes nit och omsorg om folkskolan och å den andra församlingarnes och skolrådets slapphet och likgiltighet för densamma. Till ett motstycke härtill vill jag blott nämna, att inom det stift, som nyss namngifvits, orter finnas, der ingen skolinspektör på tre år inspekterat skolan och der icke pastor på hela terminen hedrat den med sitt besök — fakta, som torde vara lika talande som respektive skolinspektörers yttranden. Har skolan på dessa ställen någon framgång, så vågar jag försäkra, att det är trots ordföranden i skolrådet.

Jag tror emellertid, att det nu, efter 25 års förlopp sedan våra folkskolors egentliga organisation, icke är för tidigt, om man på dem ställer några högre pretentioner, än man hittills fått åtnöja sig med, och att det är nödigt, i fall folkskolan skall väckas till ett bättre, friskare lif, att folket sjelft tager den i sin vård och icke, såsom hittills, lemnar den beroende af presterskapets särskilda stämning för saken, på ena stället välvilja och nit, men på ett annat motvilja och sorglöshet. Ty, såsom förhållandet nu är, litar man i detta fall ensamt på presten: är han lifvad för folkskolans framgång, går den nog framåt; men der han är likgiltig för dess lyftning, der har man ej i allmänhet mycket att vänta af kommunen.

Då det Utlåtande, som nu föreligger till behandling, är ett steg framåt i den riktningen, att folket sjelft, som sig bör, skall taga hand om sin skola, så, ehuru jag skulle önskat derur utesluten kyrkoherdes sjelfskrifvenhet i skolstyrelsen, kan jag ej annat än yrka bifall till detsamma.

Herr Siljeström: Jag ber om ursäkt, att jag för några ögonblick nödgas taga uppmärksamheten i anspråk, men jag kan icke undgå att upptaga några anmärkningar, som här blifvit framställda mot Lag-Utskottets förslag.

En värd talare har genom uppläsning af folkskoleinspektörernes berättelser från åtskilliga stift sökt ådagalägga, hurusom mångenstädes presterskapets nitiska bemödanden för folkskolans utveckling och framgång strandat emot de respektive skolrådets stora likgiltighet och försumlighet. Härvid må jag för egen del blott säga, att äfven jag tror, att skolråden på många ställen visat en sådan försumlighet — deri vill jag således gifva inspektörsberättelsen rätt; — jag har sjelf hört klander häröfver från flera håll upprepas, liksom ock den meningen, hvilken äfven här framkastats, att det till följd deraf vore angeläget, att ordförandeskapet i skolrådet fortfarande komme att ligga i pastors hand — den ende, hvars gagnande verksamhet i denna riktning man kunde påräkna. Men jag

vågar hemställa, huruvida icke just denna pastors sjelfskrifvenhet till stor del är orsaken till skolstyrelsens likgiltighet. Jag föreställer mig nemligen såsom någonting helt naturligt, att, om en person genom lagstadganden är ordförande i en styrelse och bär ansvaret för alla dess åtgärder, styrelsens ledamöter, litet hvar, anse och begagna denna sjelfskrifvenhet såsom hyende för sin egen lättja och säga, att de ingenting kunna i saken åtgöra, att, om någonting uträttas, hedern deraf tillkommer ordföranden, att han således sjelf må se till, att han får heder af sitt verk o. s. v. Och då dertill kommer, att flerstädes skolråden icke sammankallas mera än en eller annan gång om året; huru vill man då begära, att de skola utveckla någon större, fruktbringande verksamhet?

Mig synes således detta klander mot skolråden, under sådana omständigheter, vara i många fall obefogadt, så mycket mer som jag har anledning att tro, att andra kommunala ärenden, t. ex. fattigvården, som från pastor öfverflyttats på kommunen, icke blifvit sämre, sedan den kom i den sednares vård. Hvad nu folkskoleväsendet beträffar, anser jag ytterst viktigt, att detta göres till en ren kommunal affär; äfven om förhållandena derigenom icke skulle gestalta sig så bra i första början, har man dock skäl hoppas, att de skulle blifva allt bättre och bättre i en snar framtid. Vill man nemligen i allt lita på embetsmännen och icke vänta sig något till kommunens gagn uträttadt af sjelfva folket, då är så godt att genast kasta hela kommunalförfattningen öfver bord. Den går ut på, att folket skall lära sig lita på sina egna krafter, att det skall kunna åstadkomma något utan embetsmän; och då man antagit sådant möjligt i en mängd civila ärenden, kan jag ej se, hvariföre det ej skulle låta sig göra i afseende på skolan.

Nu är visserligen sannt, att på många orter kyrkoherdarne visa mycket nit för folkskolans framgång. Jag tror dock, att det vore för dem mycket bättre och angenämare, om de blefve fria från denna sjelfskrifvenhet, af hvilken flere bland dem icke hafva annat än obehag såsom målsmän för skolan. Jag tillåter mig härvid en fråga: i dessa församlingar, der skolrådet visat motvilja för folkskoleväsendet, hvad har väl pastor kunnat uträtta genom sitt sjelfskrifna ordförandeskap? Jo, ingenting; han skulle åstadkommit mycket mer genom att blott vara kontrollant öfver skolan, än han nu kunnat, då hela tyngden hvilat på honom och han fått draga församlingen med sig. Ur alla dessa synpunkter vore det således, efter mitt förmenande, lyckligt för skolan och lyckligt för församlingen, om denna sjelfskrifvenhet afskaffades; ja, jag skulle icke ens vilja ifrågasätta den i afseende å ledamotskap i skolstyrelsen. Det är nemligen en egen uppfattning af presterskapets ställning, att presterne böra omhägnas med dessa lagparagrafer, för att de skola vinna förtroende. Jag tror ej, att Svenska presterskapet står på den fot med Svenska folket, att icke folket skall med nöje begagna sig af dess biträde, der det är behöfligt.

Ehuru jag för min del skulle önskat upphäfvandet af all presterskapets sjelfskrifvenhet i afseende å folkskolans angelägenheter, så och då jag anser otänkbart, att man med en dylik förutsättning skulle kunna komma till någon jemkning med Första Kammaren, yrkar jag bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Gumælius: Denna fråga har redan, här som annorstädes, blifvit så mycket ventilerad, att det kan synas öfverflödigt, att jag häri uppträder; jag ber också att få tillkännagifva, att jag icke skulle gjort det, om icke är någon gång diskussionen tagit och de yttranden derunder fällts, uppkallat mig att taga uppmärksamheten i anspråk för några ord.

Under temligen lång tid har jag -- efter hvad jag tror -- fått ett och annat tillfälle att visa, med hvilken kärlek och värma jag omfattar folkskoleväsendet, och jag kan tryggt försäkra, att af alla mina åligganden har intet legat mig mera lifligt och varmt om hjertat än den verksamhet, jag i den vägen kunnat utveckla. Och, mine Herrar! den tid jag haft att verka på, började icke med gårdagen: jag är måhända nära nog den ende bland denna Kamnarens ledamöter, som, så att säga, "från början" fått vara med i denna frågas behandling samt i någon, om och ringa, mån inverka på dess fortgång och utgång. Jag hoppas, att ingen må taga de ord, jag nu framkastat, såsom loford öfver mig sjelf, dertill äro de ingalunda ämnade.

Hvar och en, som nitälskar för landets förkofran och välgång, vet, hvilket ofantligt inflytande derpå en väl ordnad folkskoleundervisning utöfvar. Denna är nemligen den grund, på hvilken i sambället allt godt och ädelt, allt sannt och skönt skall uppbyggas, det är grunden för upplysningen, för ljuset. Här hafva under diskussionens lopp fällts åtskilliga väl hårda yttranden mot presterskapet och dess förhållanden till folkskolan. Man har bland annat sagt, att man vill presternas väl, att man derföre vill befria dem från en sak, som är tung för dem att bära, dels derföre att de ej har det hjerta för saken, som de borde, och dels derföre att de äro benägna att slippa ifrån densamma. Jag tror icke, så är förhållandet. Under det jag å ena sidan medgifver, att många af mitt stånd måhända icke lagt i dagen den ifver och den värma för folkskolans lyftning, som man af deras ställning till denna fråga haft rätt att vänta, är jag å andra sidan fullkomligt öfvertygad, att samma ögonblick de skulle få en annan ställning till folkskolan, presterna äfven då skulle anse för en kär och helig pligt, att söka befrämja dess framgång. Jag vill ej tro, att pluraliteten af dem har på så sätt fullgjort sina hithörande åligganden, att de förtjena det der indirekta hänet, man mot dem framslungar; jag vågar tvärtom antaga, att till den punkt, skolan nu intager, har den förts hufvudsakligen af presterskapet, och att äfven de prester, som förut ej voro särdeles benägna för folkskolan, hafva under årens lopp blifvit allt mer och mer böjda för densamma. Och föröfrigt, från presternas ståndpunkt sett, är det för dem någonting särdeles magtpåliggande att se till, att undervisningen blir från första början väl skött, emedan den då underlättat deras egna undervisningsåtgärder. Det vore ett förbiseende icke blott af deras pligt, utan också af deras fördel, om de icke sökte bemöda sig om att på allt sätt befordra folkskolans utveckling.

Jag vill äfven tro, att de flesta göra det. Dermed vill jag dock icke hafva sagt, att det ensamt är presterskapets förtjenst, att folkbildningen hunnit den höjd, den nu innehar, men att i prestens kvarstående vid sin befattning med folkskolan ligger en viss garanti, att denna skall framgent fortgå på den goda väg, den nu beträdd, och mer och mer i samma riktning fullkomnas. Dessutom finnas ju mångfaldiga tillfällen för hvar och en,

om han vill gagna skolan, att visa detta utan att behöfva sitta i ordförandestolen.

Här har yttrats, att skolråden ingenting skulle kunna uträtta, då de ej blifva sammankallade så ofta som nödigt är. Detta torde till en icke ringa del komma deraf, att äfven då kallelse är nödvändig och derföre måste utfärdas, den icke af alla synnerligen gerna hörsammas, icke sällan alldeles icke iakttages. Jag tror visserligen ej, att skolråden hålla för täta sammankomster, men å andra sidan vet jag, att ingenting är så hinderligt för kommunala ärendens beredning och framgång, som att kommunens sammanträden följa för ofta på hvarandra.

Man har velat minska intrycket af de folkskoleinspektörsberättelser, som här blifvit upplästa. Jag kan icke neka, att det ju är möjligt, att en eller annan af dessa kanhända är något öfverdrifven; men då på så många ställen hos församlingarne och skolråden visat sig ligkiltighet för skolans angelägenheter, och presten nästan varit den ende, som visat något intresse för desamma — såsom genom nämnda berättelser ådagalagts — så kan det väl vara möjligt, att de som inspicierat skolorna, af dessa omständigheter föranledts till något för hårda omdömen i afseende på församlingarne.

Man har här äfven framkastat det påståendet, att, om presterna också icke äro sjelfskrifna, de i de flesta fall skola blifva valda. Nåväl! Derpå vill jag icke lägga någon vikt; mig är ligkiltigt, om en prest eller någon annan bekläder ordförandeplatsen i skolrådet, endast jag vet att skolans väl befrämjas. Men då i detta hänseende icke ännu någon egentlig häg för folkskolans framgång visat sig så allmänt, att man kan påräkna den från alla samhällets klasser, och då jag känner, att pluraliteten af Svenska presterskapet med irver omfattat skolan och sökt på bästa sätt främja dess väl, tror jag, att det ännu är af yttersta vikt för folkskolan, om presterna få stå kvar såsom ledare. Ingen må föreställa sig, att jag hyser denna förhoppning för min egen skull, eller ens för mitt stånds räkning; nej, mine Herrar! det sker af det intresse jag har för folkskolan, och för att icke afbrott må ske i dess utveckling, hvilken dag för dag visat sig bära allt herrligare frukter.

En talare har ock sagt, att, om också icke genom folkskolornas öfverflyttande från presterna förhållandena skulle blifva så bra i första början, ja till och med sämre än nu, de dock skulle vinna derpå i en snar framtid. Ja, jag skulle önskat, att jag kunnat gifva den värde talaren rätt; jag önskar, att den tid icke må vara långt aflägsen, då skolan får till sin målsman icke en person eller en församling, utan hela Svenska folket — men dit hafva vi ännu icke kommit.

Jag är fullt öfvertygad, att på många ställen skulle blifva händelsen, om det stode fritt att välja skolstyrelsens ordförande, att flera personer valdes, som icke befattade sig med folkskolan så mycket, som med att församlingens kassa icke skulle komma att lida. Hitills har största hindret för folkskolan varit, att den kostat penningar och att man ej velat göra de uppoffringar, som för dess framgång äro nödvändiga — ett förhållande, hvilket hvar och en känner till, som sökt att tränga in i ställningen något djupare, hvilket jag smickrar mig med att hafva gjort. Jag anser det derföre vådligt att *nu* göra ombyte i prestens ställning till skolan, ehuru

jag hoppas, att tider varda kommande, då detta hans målsmanskap för henne må kunna försvinna.

Jag vill icke vidare yttra mig, men jag har ansett det såsom en rättighet och skyldighet för mig att taga i försvar dem, som direkt eller indirekt blifvit stämplade såsom alltför ljumma i sina pligters uppfyllande mot folkskolan.

Jag upprepar hvad jag förut haft äran yttra, eller att jag ingalunda med detta mitt anförande velat uppträda för presterskapets bibehållande vid sitt ordförandeskap för folkskolan, utan endast i folkskolans eget välstånd intresse och af kärlek till densamma.

Herr Otterström: Folkskolan kallas en kommunalskola, och är den verkliga det, så bör den, enligt mitt förmenande, stå på kommunalgrund. Deraf framgår äfven, att der folkskolan icke står på kommunalgrund, der bör den ställas på en sådan. Jag kan således med en föregående talare instämma i hvad han yttrat med afseende å presternas lämplighet i allmänhet att vara ledamöter i skolstyrelserna, ja till och med ordförande i dessa styrelser. Men jag upprepar, hvad jag under förra riksdagen hade äran uttala, att jag yrkar på fullkomlig valfrihet i detta hänseende. Jag gör detta af aktning för folkfriheten i första rummet, och för det andra af aktning för den stigande upplysningen bland folket, som kommer genom sjelfva folkskolans eget arbete; af aktning för folkskolans mödosamma uppfattning med afseende på hvad som härutinnan länder till folkets bästa; af aktning för alla rättsinnade prester, hvilkas nit jag känner, och om hvilka jag hyser den fulla öfvertygelsen, att ingen af dem i folkskolans intresse skall undandraga sig att gå församlingens önskningar till mötes, der det genom val blir hans lott att bekläda den ena eller andra platsen; ja jag gör det slutligen därför att jag i denna frihet ser ett medel, hvarigenom presten skulle komma i ett betydligt lyckligare förhållande just i afseende på uppfattningen af presterskapets ställning till folket hittills och måhända hädanefter — en uppfattning, som den ene efter den andre kanske tagit från den plats, der han sjelf bor, der förhållandet icke kunnat vara godt, utan tvärtom i strid mot förhållanden, som i allmänhet göra sig gällande. Jag kommer till det resultat, att jag instämmer med dem, som yrkat återremiss af detta Betänkande, på det att Utskottet måtte kunna taga i ny ompröfning, huruvida icke äfven sjelfskrifvenhet i denna sak kunde bortfalla i afseende å prestledamotskap i skolrådet.

Herr Staaft: Jag får bekänna, att, på grund af den erfarenhet jag i förevarande ämne kunnat förvärfva, jag är öfvertygad, att förtjensten af den lyckliga ställning, till hvilken folkskoleväsendet hos oss utvecklats sig, tillkommer i första rummet presterskapet, och att jag därför, just i folkskolans eget intresse, motsätter mig hvarje förslag, som har till föremål att aflägsna presterskapet från befattningen med folkskolan. Följaktligen skulle jag helst hafva röstat för afslag å Lag-Utskottets föreliggande Ut-låtande, men förenar mig med dem, som yrkat bifall till Herr Faxes reservation.

Öfver-

Öfverläggningen var fulländad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som blifvit gjorda, och sedan Kammaren, enligt Herr Talmannens framställning beslutat, att det i Grefve Wachtmeisters reservation föreslagna tillägg skulle göras till föremål för särskild proposition, derest Kammaren komme att omfatta Utskottets förslag, framställde nu Herr Talmannen särskilda propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå, dels jemväl på antagande af Herr Faxes reservation, dels ock slutligen på återförvisning.

Å alla dessa propositioner svarades med blandade ja och nej, hvarjemte omröstning begärdes, och blef, efter fattadt beslut att Herr Faxes reservation skulle antagas till kontraproposition mot Utskottets förslag, omröstning anställd enligt följande, nu justerade och anslagna voteringsproposition:

Den, som bifaller det förslag till förändrad lydelse för 23 § i Kongl. Förordningen, om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, den 21 Mars 1862, hvilket blifvit framställt å sjunde sidan af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 9,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, antagit det förslag, som blifvit framställt i Herr Faxes vid Utlåtandet följande reservation.

Vid sedlarnes uppräknande funnos 77 ja mot 43 nej, hvadan Utskottets ifrågavarande hemställan var af Kammaren bifallen.

Härefter framställde Herr Talmannen proposition på bifall till det tillägg, som Grefve Wachtmeister i sin reservation föreslagit, och förklarades denna proposition hafva blifvit besvarad med öfvervägande nej.

Utskottets sednare hemställan å sidan 7, om aflåtande af en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, blef af Kammaren bifallen.

Utskottets förra hemställan å sidan 8.

Herr A. von Proschwitz: Min mening är att man nu, sedan man bifallit ett förslag, hvarigenom presten icke är sjelfskrifven ordförande i skolstyrelsen, borde återremittera Utskottets Utlåtande angående Herr Wigardts motion, hvilken jag anser vara förtjent af bifall. Vi se redan, att man begagnar sig af skollärarne såsom ordförande i kommunalstämma och kommunalnämnd; och jag kan då icke inse, hvarföre de icke skulle kunna sitta såsom sådane i skolrådet, hvartill de, enligt mitt förmenande, i många fall skulle vara särdeles lämplige.

Herr Ribbing: Motionären har för denna del af sin motion såsom hufvudskäl anført, att mängden skollärare är en man, erfaren i saker, i hvilka hans råd och upplysningar ingalunda vore att förbise, om de för skolrådet vore tillgängliga, och att hans plats ofta nog är förenad med orgelnist- eller klockarebefattning. Lag-Utskottet har ingalunda förbisett vigten och värdet för skolrådet af att erhålla del af dylika råd och erfarenheter.

renheter der de finnas; men Utskottet har dock icke kunnat finna annat, än att, der skolläraren har några goda råd att erbjuda, honom icke skall förvägras att meddela dem, när skolrådet finner sådant behöfligt, och att sålunda hans inkompetens att vara medlem i skolrådet icke skall förhindra detsamma att göra sig hans erfarenhet till godo. Men att den, som subordinerar under och kontrolleras af skolrådet samt är detsamma redovisning skyldig, skulle deraf vara medlem, alltså kontrollera sig sjelf, det vore en oförlighet, som skulle blifva egen för denna institution och stridande mot allt hvad som i alla andra dylika fall gäller såsom regel, nemligen att den som kontrollerar och kontrolleras icke skall vara densamma. Det är just på grund af att en sådan fornvridighet skulle inträffa, om, såsom motionären föreslår, "församlingens redovisningsskyldige och aflönade betjente" icke skulle vara utestängde från ledamotskap i skolrådet, som jag yrkar bifall till Utskottets afstyrkande Utlåtande.

Många ledamöter instämde i detta yttrande.

Herr A. von Proschwitz: Efter de upplysningar, Herr Ribbing meddelat, är jag böjd för att afstå och yrka bifall till Utlåtandet. Jag är dock viss, att, om också icke skolläraryrket de jure kunna blifva ordförande i skolrådet, de komma i de flesta fall att blifva det de facto.

Vidare anfördes icke och berörda hemställan bifölls.

Utskottets sednare hemställan å sidan 8.

Bifölls.

Utskottets hemställan å sidan 9.

Bifölls.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4 eftermiddagen, men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 13.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion, angående skyldighet för dem inom kommunerna, som icke ega fastighet, att deltaga i kostnaderna för uppförande och underhåll af allmänna byggnader m. m.

§ 14.

Föredrogs ånyo Andra Kammarans Tillfälliga Utskotts (N:o 6) Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 14), med anledning af Herr S. Ribbings motion om aflåtande af underdånig skrivelse i fråga om ändringar och tillägg till Kongl. Förordningen den 7 December 1866, angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker.

Ordet begärdes af:

Herr Trägårdh: Fullt erkännande motionens goda syftemål förefaller det mig dock som den vore för tidigt väckt. Ifrån att icke hafva något stadgande om försäljning till förtäring på stället af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker, utkom den 7 December 1866 Kongl. Maj:ts nådiga förordning härom, hvilken således icke egt tillämpning mer än ett år. Det synes mig dock vara att gå något för häftigt till väga, att innan man ännu samlat någon egentlig ertarenhet om förordningens ändamålsenlighet, söka begära en så väsentlig förändring i densamma, som den hvarom nu är fråga.

Hvad nu särskildt motionärens förslag beträffar, så, och hvad städerna angår, synes det icke heller vara särdeles välbetänkt att besvara stadsfullmäktige med sådana frågor som här äro för handen, emedan dessa frågor tillhöra polisen och således böra stå under magistratens behandling.

Kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker borde ligga ganska nära den författning, hvarom här är fråga. Vid bestämmandet af utskänkingsställets antal och läge m. m. är det magistraten uppdraget att efter stadsfullmäktiges hörande härom hos Konungens Befallningshafvande göra hemställan; och jag kan icke inse det vara lämpligt att i ena fallet utslutande stadsfullmäktige och i det andra magistraten skulle taga saken om hand.

Hvad slutligen angår det resultat, hvartill Utskottet kommit, eller den så kallade "klämman", så anser jag den vara så besynerligt tillkommen, att jag icke vill tillråda, att den skall ligga till grund för en underdånig skrifvelse i ämnet. På dessa skäl anhåller jag om afslag såväl å motionen som å Betänkandet.

Herr Ola Jönsson: Då Statsmagterna vidtogo åtgärder för att inskränka rättigheten till försäljning af bränvin, skedde det i den lofvärda afsigten att förekomma superiet och deraf följande osedlighet. Man trodde då allmänt att ölstugor skulle uppstå i stället för krogarne, och ölet tjena som surrogat för bränvinet. Det dröjde emellertid icke länge, förrän man äfven ville inskränka rättigheten att försälja öl och dricka; och motion i detta syfte väcktes vid, som jag vill minnas, mer än en af våra gamla ståndsriksdagar; de ledde likväl ej till något resultat, emedan de blefvo af Rikets Ständer afslagna. Riksdagen har således aldrig hos Kongl. Maj:t gjort framställning om lagstadgande i detta fall. Men Kongl. Maj:t utfärdade det oaktadt den 7 December 1866, med anledning af Justitieombudsmannens embetsberättelse och ingångna klagomål en förordning i ämnet. I denna förordning, som icke var af nödvändigheten påkallad, stadgas att hvar och en, som vill försälja öl, kaffe, thé och chokolad m. m., skall anmäla sig på landet hos kommunalnämndens ordförande och kronobetjening i orten samt i stad hos magistraten. Förordningen stadgar vidare, att den, som utan att hafva gjort en sådan anmälan tillåter sig att försälja dessa varor, skall böta från 5 till 20 Riksdaler. I samma förordning stadgas äfven att, om å ett sådant ställe oordning och osedlig-

het ega rum, eger kommunalmyndighet vid dubbelt vite försäljningen inställa. Som Herrarne således behagade finna, så är Kongl. Maj:ts Förordning redan nu sträng nog och mer än tillräckligt sträng; den innehåller åtminstone alla de kontroller, som kunna vara erforderliga. Men man är ändå icke nöjd; man vill ytterligare skärpa kontrollen, och lägga än större band på försäljningen af dessa oskadliga drycker, öl, thé, kaffe o. s. v.

Motionären föreslår — hvad också af Utskottet blifvit tillstyrkt — att den, som skall hafva rättighet att försälja öl och dricka, skall härom göra anmälan hos kommunalstämma på landet och stadsfullmäktige, eller, der sådana icke finnas, hos allmän rådstuga i stad, hvilken anmälan sedan skall underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Man skulle följaktligen hafva Konungens Befallningshafvandes tillstånd för att sälja öl och dricka! Jag tillåter mig emellertid hemställa till den värde motionären, huruvida det kan anses nödvändigt att Konungens Befallningshafvande skall bevilja tillstånd att idka en så oskyldig rörelse som försäljning af öl och dricka. Här talas visserligen om ölstugor, men jag måste erkänna att jag icke kan fatta skilnaden emellan att hålla ölstuga och att försälja öl och dricka. Man kan således icke sälja någon af dessa varor, utan att stället, der försäljningen sker, får namn af ölstuga, och följaktligen gör sig hvar och en, som försäljer öl och dricka och som icke af Konungens Befallningshafvande härtill meddelats tillåtelse, hemfallen till de böter förordningen stadgar.

Man säger att ölförsäljningen ledt till försäljning af bränvin. Men hvad hafva dessa saker med hvarandra att skaffa? Kan man icke sälja öl utan att sälja bränvin och tvärtom? Den som oloffigen säljer bränvin gör sig förfallen till det ansvar lagen härför stadgar; och detta är ett ganska strängt ansvar, som, rätt tillämpadt, afhåller hvar och en derifrån.

Men, säger man, det är icke möjligt att ställa dem, som oloffigen försälja bränvin under laga ansvar, emedan kronobetjeningen ej förmår vaka öfver dessa lönnkrögare. Ingenting är dock lättare, då det finnes stadgadt att den som köper äfven får vittna emot säljaren.

Enligt förslaget skulle ankomma på vederbörande att pröfva hvarest ölstugan skall vara belägen; det vore märkvärdigt om det skulle ligga någon vikt uppå hvar en sådan ölstuga skulle vara belägen; och om husegare skulle vara tvungen att för denna rättighets erhållande flytta sitt hus.

Vidare heter det i Utskottets Utlåtande, att kommunalmyndigheterna skulle föreslå "sättet för utöfningen af sådan rörelse och kontrollen deröfver". Jag frågar, hvilken kontroll skall väl behöfvas för att få sälja öl, kaffe, thé m. m.? och ber att man noggrant skiljer emellan denna fråga och den, som angår försäljning af bränvin.

Vidare skola myndigheterna hafva pröfningsrätt af de personers lämplighet, som söka denna rättighet. Nu är i Kongl. Maj:ts Förordning stadgadt, att den som icke är välfrejdad skall, för idkande af en sådan handel, hvarom här är fråga, hos Konungens Befallningshafvande dertill begära särskild tillåtelse. Nu är man ej nöjd med att personen skall vara välfrejdad; man fordrar måhända äfven andra kvalifikationer. I stället för att föreslå stränga och orimliga lagar, som icke kunna efterlefas, så

tror jag att det vore bättre, om man ginge kronobetjeningen tillhanda och befordrade de lagbrytare, som olofligen sälja bränvin, till laga ansvar; då skulle oordningarne af sig sjelfva försvinna.

Emellertid säger man, att detta lagförslag är af ganska oskyldig beskaffenhet; men det är icke så, det är tvärtom af ganska stor betydelse. Man börjar med att inskränka rättigheter, som böra vara hvar och en tillättna, men hvar skall man sluta? En annan gång skall man måhända vilja inskränka rättigheten att sälja bröd, emedan man ju på samma ställe kan sälja bränvin.

Emellertid finner man att mina anmärkningar i viss mån gälla äfven Kongl. Maj:ts Förordning; men då det icke ligger i Riksdagens magt att upphäva denna förordning, hvilket nu ej ens blifvit ifrågasatt, så är det gifvet att jag får nöja mig med hvad som är möjligt; och afslår alltså för min del detta Utskottets Betänkande.

Flere af Kammarens ledamöter hördes instämma.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: I likhet med föregående talare önskar äfven jag, att såväl motionen som Betänkandet afslås; ty jag kan ej inse annat, än att det ligger en stor orättvisa uti att lägga hinder i vägen för dem, hvilka söka rättighet att på ärligt sätt försörja sig. Förut hafva blifvit framhållna de orimligheter, som skulle kunna uppstå genom att konsekvent genomföra en sådan princip; man har nemligen sagt, att, eftersom icke dessa värdshusidkare få sälja öl och dricka, så böra de icke heller få sälja bröd, — och häruti instämmer jag fullkomligt.

Jag kan således ej annat än yrka atslag å motionen.

Herr Ribbing: Uti min motion har jag uppgifvit de skäl, på hvilka jag stöder förslaget, och dessa skäl hafva af Utskottet blifvit refererade. Det har derföre — jag erkänner det upprigtigt — förefallit mig besynnerligt att höra de invändningar, som blifvit gjorda mot motionen och mot Utskottets Betänkande; invändningar, som, efter hvad mig synes, icke hafva full anledning hvarken i sjelfva motionen eller i Utskottets deröfver afgifna Utlåtande. Jag vet verkligen icke hvar de ärade talarne hafva läst det eller hvarifrån de hafva tagit det — men hvarken står det i motionen eller i Utlåtandet — att Konungens Befallningshafvande skall afgöra, om man får sälja öl eller dricka; icke heller vill jag att han skall få afgöra om lokalen och dylika saker; något sådant innehåller hvarken motionen eller Betänkandet; — kanhända att talarne annorstädes läst något sådant påstående. Mitt förslag innehåller, att "kommunalnämnd på landet samt stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, allmän rådstuga i stad" skulle erhålla "rätt att uppgöra samt till vederbörlig granskning och stadfästelse af Konungens Befallningshafvande till denne inlemnade närmare stadgar" angående 1) "antalet och belägenheten inom kommunen af ölstugor eller så kallade nykterhetsvärdshus, med eller utan rätt att tillika till förtäring å stället till salu hålla vin", 2) "sättet för utöfningen af sådan rörelse och kontrollen deröfver", samt 3) "vederbörlig pröfning af de personers lämplighet för densamma, som sådan rättighet söka", d. v. s. att kommunalstämma och stadsfullmäktige skulle hafva rätt att uppgöra ordningsstadgar för nykterhetsvärdshusen, hvilka stadgar Konungens Be-

fallningshafvande egde att granska och stadfästa. I sammanhang med denna anmärkning ber jag att få bemöta ett påstående som framställdes af den förste ärade talaren, att, der sådana ordningsstadgar skulle uppgöras, det vore lämpligare att detta skedde genom polisen och magistraten i stad än genom stadsfullmäktige; ty han såg intet skäl dertill, att stadsfullmäktige skulle uppgöra just dessa stadgar, då polisen och magistraten hade sig uppdraget att uppsätta alla öfriga ordningsstadgar.

Jag har måhända icke anfört tillräckligt tydliga skäl för mitt förslag i detta afseende, men skälen äro dock åtminstone antydda i motionen, nemligen att de följder, som uppstå utaf missbruket af ölstugorna och af rättigheten att hålla sådana — följder som framförallt drabba fattigvården — dessa följder få stadsfullmäktige och de som af dem representeras, d. v. s. stadens till fattigvården skattskyldige medlemmar, i sista hand kännas vid, och det synes mig då billigt att desamma ock må vara berättigade till vidtagande af de åtgärder, som afse förekommandet, så vidt möjligt är, af dess följder. I allmänhet synes mig förhållandet emellan stadsfullmäktige och magistraten vara det — så vidt jag eljest fattat det rätt — att stadsfullmäktige, såsom det i den Kongl. Förordningen heter, ega att besluta om hvad som rör stadens gemensamma angelägenheter och allmänna utgifter samt medels anskaffande till dessa, och att magistraten utgör en exequverande och understundom inspicierande myndighet i förhållande till stadsfullmäktige och deras beslut. För öfrigt är magistraten eller polisen alls ej utsluten vid dessa angelägenheters afgörande, ty då förslaget innehåller att stadsfullmäktige skulle få uppgöra förslag till ordningsstadgar för nykterhetsvärdshuset och inkomma med detta förslag till Konungens Befallningshafvande för erhållande af stadfästelse derå, så är det väl en till full visshet gränsande sannolikhet eller säkerhet, att Konungens Befallningshafvande ej i saken fattar sitt beslut, innan han utställt det till honom ingifna förslaget till magistratens utlåtande, och på detta sätt komma äfven här Konungens Befallningshafvande, stadsfullmäktige och magistrat att alla tre samverka likasom i fråga om utskänkningsställen och dithörande angelägenheter, blott att denna samverkan i hvardera fallet har en motsatt utgångspunkt så till vida, som det vid krogväsendet är magistraten som föreslår och Konungens Befallningshafvande som, efter att till utlåtande af vederbörande stadsfullmäktige hafva remitterat förslaget, detsamma fastställer; här åter är det stadsfullmäktige som skulle föreslå, och Konungens Befallningshafvande kunde, om han så funne behöfligt, före stadfästandet remittera förslaget till magistraten, fastän jag icke ansett nödigt att i min motion uttryckligen omnämna en sådan remiss.

Hvad vidare sjelfva saken angår, så har en annan talare fruktat, att man eu annan gång skulle kunna med samma skäl föreslå inskränkning i rättigheten att sälja bröd, så att till erhållande deraf äfven skulle fordras vederbörandes pröfning likaväl som för försäljningen af sådana oskyldiga saker som kaffe, öl och dricka, eller — såsom han med satirisk skärpa uttrycker sig — så "farliga" drycker som dessa. Jag ber att först få fästa uppmärksamheten dervid, att det i motionen icke är fråga om rättigheten att få sälja öl och kaffe m. m. i allmänhet, utan om deras försäljning till förtäring på stället, d. v. s. om idkande af värdshusrörelse, hvil-

ket utgör en betydlig skilnad emot försäljning i allmänhet eller försäljning af bröd. Hvad dernäst angår den obeskrifligt stora oskulden, som förmenas ligga i denna värdshusrörelse, så skulle det vara mig en stor glädje och fågnad om den verkligen funnes, såsom den värde talaren velat försäkra; men min erfarenhet från åtskilliga orter och från åtskilliga myndigheter, som jag rådfrågat — såsom t. ex. Ekonomikollegium i Stockholm och Konungens Befallningshafvande i Kronobergs län samt vidare Justitie-ombudsmannens embetsberättelse för år 1862, hvilken berättelse i motionen omnämnes — dessa erfarenheter äro af motsatt beskaffenhet emot den ärade talarens försäkran; dessa erfarenheter gifva mig vid handen att ölstugorna eller nykterhetsvärdshusen ofta icke varit annat än en skylt för utskänkning af bränvin och andra spirituösa drycker på somliga ställen, eller för ett sedeslöst lefverne på andra ställen; jag bryr mig icke om att räkna upp alla dessa ställen speciellt, allt nog, det är en temligen vidsträckt erfarenhet som jag från officiella källor har i detta fall, och det är dessa *missbruk*, ej den lofliga handlingen min motion, efter dess tydliga ordalag, afser. Men, säger man: "vi hafva ju polis, som kan övervaka och beifra missbruken"; detta är godt och väl, och jag medgifver gerna det fullt rationela uti att aldrig förbjuda eller göra inskränkning i utöfvandet af en sak, som icke i sig sjelf är brottslig, utan först blir det om den missbrukas, och att då beifra och bestraffa dessa missbruk; detta vore det rationela, om icke ibland det stränga handhafvandet fölle sig så dyrt, att det blir så godt som omöjligt; denna dyrhet är det, som föranlett de s. k. präventiva åtgärderna. Icke är det i sig något ondt att sälja eller supa bränvin, såvida det icke sker omåttligt; då kan man fråga, hvarföre så många inskränkande bestämmelser blifvit lagda på bränvinsutminuterungen, t. ex. att de lokala myndigheterna få bestämma antalet af utskänkningsställena, i hvilken trakt af staden hvarje sådant må finnas och på hvilka tider det får hållas öppet? Detta är ju allt inskränknings uti en näringsgren, som icke i sig sjelf innebär något ondt; ändå har man stadgat den. Hvarföre? jo derföre, att bränvinsupandet hotade samhället med moraliskt och ekonomiskt förderf, och man kände sig ej tillräckligt stark att till vederbörligt straff befordra missbruken, der sådana redan voro begångna. Nu har det också visat sig vara tendensen hos ölstugorna att åstadkomma moraliskt och ekonomiskt förderf, såvida med försäljningen på stället visat sig följa ett sedeslöst lif; äfven här har visat sig att polisen på de flesta ställen varit otillräcklig att kunna vara till hands, alldeles på samma sätt som med bränvinsutskänknigen. Man säger vidare: "det är dock en loflig näring, på hvilken en mängd folk kan hafva sin utkomst"; nå väl, jag medger detta, men jag menar att just genom en förständig anordning af denna näring, bidrager man till befrämjande af det nyttiga af densamma, på samma gång man förhindrar den att blifva af en demoraliserande inverkan. Det är klart, att på det ölstugorna eller nykterhetsvärdshusen skulle kunna uppfylla sitt ändamål, — att vara en källa för utkomst åt åtskilliga personer och, ännu viktigare, att minska och öfvertfödiggöra krogarne — skulle de icke få finnas i större mängd än att värdarne kunde hafva sin billiga inkomst af den *lofliga* näringen; och då äro de önskvärda och göra godt, ty man kan der få mat utan att söka den på krogen, och man slipper då frestelsen till supen

under dess särskilda benämningar af helan, halfvan o. s. v. Men när näringsfriheten i detta afseende är obegränsad, så har det visat sig, att till etablerandet af en ölstuga erfordras ett så litet kapital och så föga yrkesskicklighet, att snart sagdt hvarje karl, som kommit på dekadens, och hvarje fruntimmer, som kommit på sned, genast kan inrätta en "bierstuga", och sålunda uppstår det så många sådana, att rörelsen icke lönar sig, och då återstår det endast att inrätta en liten "binäring", på hvilken man kan förtjena något mera; icke är sådant bra, mine Herrar!

Den förste ärade talaren har sagt, att det nyligen hafva fått en Kongl. Förordning i detta ämne, och att det således nu är aldeles för tidigt att vilja göra sådana ganska väsendtliga förändringar i densamma, som dem jag föreslagit. Till att då börja med de "väsendtliga förändringarne", så inskränka sig dessa, såsom Utskottets Betänkande utvisar, till den enda ändringen, att vederbörande lokala myndigheter skulle ega rätt att framställa och till Konungens Befallningshafvandes granskning och stadfästelse inlemnna dubbla ordningsstadgar — ej skyldighet att uppgöra sådana om de ej ville — hvilka ordningsstadgar naturligtvis icke först och främst få strida emot den Kongl. Förordningen, ty i sådant fall lærer icke Konungens Befallningshafvande kunna stadfästa dem. Hvad åter angår de ordningsstadganden, som i den Kongl. Förordningen äro intagna, så tycker jag, sanningen att säga, att dessa äro ganska få; ty hvad innehåller Förordningen? jo, att personen skall anmäla sig, då han vill börja eller öppna en ölstuga eller ett nykterhetsvärdshus; men om det finnes aldrig så många sådana förut, eller om personen är aldrig så olämplig, så kan han dock icke få afslag på sin ansökan, utan endast i fall af missbruk får ölstugan indragas. För öfvervakande af den Kongl. Förordningens efterlefnad behöfvas nu i sjelfva verket om icke fullt lika många polismän, så åtminstone icke många färre än ölstugorna; hvarmed skall man betala denna stora polisstyrka? Vidare säger den Kongl. Förordningen, att försäljningen skall ske för öppna dörrar; detta är naturligtvis för att underlätta kontrollen. En talare har här beklagat sig deröfver, att vederbörande skola få pröva personens lämplighet, och sagt, att det vore tillräckligt att tillse, att personen vore "välfrejdad" — d. v. s. icke varit straffad för stöld eller dylikt; men det kan finnas många personer, som ändock icke äro lämpliga för en sådan rörelse, t. ex. genom brister i deras sedlighet, dåliga affärer m. fl. omständigheter, som göra dem opålitliga, och för hvilka man således icke kan hysa förtroende, fastän de icke hafva blifvit straffade för brott.

För öfrigt vill jag tillägga, att det enligt min öfvertygelse finnes få ärenden, som så lämpa sig för de lokala myndigheternas behandling som just detta; då omständigheterna på särskilda ställen kunna vara mycket olika, t. ex. uti en stad der det finnes mycket fabriks- eller mycket arbetsfolk och bland detta en mängd ogifta karlar, som således måste söka sig mat ute, eller då ett motsatt förhållande eger rum o. s. v.

Således, då erfarenheten har visat en gifven tendens hos dessa ölstugor att förderfva det ekonomiska och moraliska välståndet, och då de vidare uppstått i så stor mängd, att de drifva sina idkare till den starkaste frestelse att oloffigen försörja sig; då slutligen ölstugorna, rätt ordnade, bidra till superiets och kroglifvets minskande och innefatta ett i sig lofligt

näringsstäng; så utgör allt detta skäl, på hvilka jag anhåller om bifall till Utskottets förslag, hvars "besynnerlighet" den ärade talaren, som derom yttrade sig, icke närmare specificerade, och jag kunde icke heller för min del förstå hvad han dermed menade.

Herr Hörnfeldt: Om jag såge någon rimlig möjlighet, att man skulle lätt kunna kontrollera de varor, som försäljas å ölstugor, genom bifall till motionärens förslag, så skulle jag mer än gerna rösta för bifall till detsamma. Men då jag föreställer mig, att vi hafva fullt tillräckligt göra med att kontrollera de författningar, hvilka vi redan förut hafva, så tror jag att man svårligen skall kunna önska bifall till Utskottets förslag.

För ötrigt tror jag att, huru man än lagstiftar för lönnkrögare, så hitta de nog på något sätt att öfverträda lagen.

Det är af denna anledning och på de skäl som af Herr Ola Jönsson blifvit anförda, som jag yrkar afslag å såväl motionen som Utskottets Utlåtande

Herr Sjöberg: Den nu förevarande frågan hör visserligen icke till de stora frågorna, men den är likväl af ganska grannliga beskaffenhet. Vid de två sista ständsriksdagarne väcktes förslag i samma syfte, som det Herr Ribbings motion nu afser; men de lyckades icke vinna Rikets Ständers behjertande, hvadan någon skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t icke heller afläts. Vid dessa båda riksdagar var jag tjenstgörande hos det Riks-stånd, som med skäl borde anses hafva största erfarenhet i denna sak; och förvånande var det i sanning att höra de olika omdömen och åsigtur om dessa så kallade bierstugor, hvartill man kommit. Majoriteten af detta Stånd var dock icke stämd för någon särskild lagstiftning i fråga om rättigheten att utskänkningsvis försälja vin och öl jemte andra icke spirituösa drycker, och frågan derom föll äfven hos Rikets Ständer, så att, som sagdt, någon framställning till Kongl. Maj:t icke gjordes. Nu är alldeles otvivelaktigt, att den värde motionären har talat af erfarenhet, han också; men derutaf vågar jag likväl icke antaga, att sådana skäl nu äro för handen, att man bör begära ändring af en förordning som knappast är årgammal. Daterad den 7 December 1866, utkom den i Svensk Författningssamling den 5 Januari 1867, och man kan således säga, att den jemnt och nått fyllt ett år. Det må nu så vara, att en eller annan föreskrift skulle vara önskelig för att närmare bestämma de rättigheter och skyldigheter, som, beträffande den ifrågavarande utskänkningsrättigheten, kunna och böra utstakas, men jag vågar dock säga, att, med den känedom jag har om denna författnings tillkomst och den särskilda anledning jag hatt att närmare studera densamma, jag för min del anser mig icke kunna för närvarande gå ett steg längre uti restriktioner eller bestämmingar i det syfte, att denna rättighet borde ytterligare begränsas eller inskränkas. Hvad Stockholms stad särskildt beträffar, så innehåller 10 § af ofvannämnda Kongl. Förordning, att densamma icke skall gälla för Stockholm, utan att Öfverståthållare-embetet egde, med ledning af grunderna för samma förordning, särskildt utfärda de närmare bestämmelser i ämnet, som kunde anses erforderliga. En sådan författning utkom äfven under Augusti månad sistlidet år; och man bör således från förhållandena

i hufvudstaden kunna hemta stöd för de åtgärder, som kunna vara att vidtaga å andra orter inom riket.

I alla händelser — och man må anse ytterligare inskränkningar i utöfvandet af den oftanämnda rättigheten behöfliga eller icke — så torde från en annan synpunkt vara klart, att Riksdagen icke för närvarande bör åtgöra något i saken. Förordningen är, som sagdt, ganska färsk, och det är knappast troligt, att Regeringen — äfven om Första Kammararen skulle biträda Andra Kammararens beslut, derest detta blefve bifall till nu förevarande förslag — skulle, utan giltiga skäl, vidtaga någon förändring i en så ny lag. Jag har vid flera föregående tillfällen sökt framhålla — och jag vill äfven göra det nu — att man bör lägga synnerlig vikt derpå, att Riksdagen icke måtte besvära Kongl. Maj:t med skrivelser och framställningar utan verklig nödvändighet eller i andra fall, än att på goda grunder kan förväntas, att Regeringen på sådana andraganden fäster behörigt afseende.

Det är förnämligast af denna orsak — och utan att inlåta mig i någon vidare granskning af skälen för eller emot förslaget, som jag anser mig böra afstyrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Orre: Herr Talman! mine Herrar! I likhet med nästföregående talare anser icke heller jag lämpligt att ingå till Regeringen med anhållan om förändring i en förordning, som icke räknar högre ålder än ett år, och hvarom folket i allmänhet ännu icke har någon annan kännedom, än den man samtalsvis inhentat. Hvad de missbruk angår, förordningen må anses hafva medfört och dem en föregående talare påpekade, får jag säga, att i den ort jag tillhör sådana icke blifvit förmärkta. Vill man lemna den fattigare befolkningen någon ersättning för de inskränkningar man vidtagit i bränvinsutskänkingen, så är det rätta sättet härfor att lemna frihet för anläggning af ölstugor, som icke hafva sådana frestelser i släptåg som krogarne.

Med anledning häraf och på grund af de skäl en föregående talare nyss anfört, yrkar jag afslag å det föredragna Utlåtandet.

Herr Carl Ifvarsson: För icke så lång tid tillbaka, åtminstone ej längre än litet hvar utaf oss kan minnas densamma, hade man indelat rörelsen med vissa varor i särskilda klasser, man hade då, med ett ord, skrävasende, och alla möjliga inskränkningar uti rättigheten att köpa och sälja. Detta fann man med rätta olidligt och sträfvade af all magt att ernå en friare lagstiftning för bedrivande af allahanda slags rörelser, men man hade knappast nått detta önskningsmål, förrän röster åter höjde sig för vidtagande af inskränkningar i den vunna friheten. En sådan har också kommit till stånd med bränvinsuäringen, ehuru denna, såsom en undantagslagstiftning, kanske icke är här fullt tillämplig för jemförelsen. Mången föreställer sig kanske också, att någon uraktlåtenhet visat sig vid tillämpning af stadgandena för bränvinsförsäljning, och har derfore sträfvat för att på annat håll få inskränkningar i den fria rörelsen till stånd. På sednaste tiden har man sålunda lyckats erhålla en Kongl. Förordning angående vilkoren för försäljning till förhäring på stället af vin, öl, kaffe och andra icke spirituösa drycker, men

jag vet sannerligen icke af hvilken orsak, då kommunalnämnderna å landet och vederbörande myndigheter i stad ega att handhafva och tillämpa de af kommunen beslutade vederbörligen fastställda stadgar rörande sedlighet, säkerhet och ordning, samt sålunda ega rättighet att beifra hvarje uppkommen ordning. Således anser jag denna 1866 års förordning alldeles öfverflödig. Emellertid sätter man nu i fråga ännu strängare och mer bestämda ordningsreglor i densamma, än den redan innehåller, och jag har verkligen svårt att inse, huru långt man i detta fall vill gå och hvarest man slutligen ämnar stadna; kanske vill man se till och föreskrifva, huru många glas öl en och hvar af de besökande får förtära, ty annars kan jag icke se huru motionären vill vinna sitt syftemål. Äro nu dessa ställen så dåliga i såväl ekonomiskt som moraliskt hänseende, som han påstår, och göra de så mycket oundt han påstår, så finnes väl ingen annan råd än att bestämma huru mycket en hvar får dricka på stället, åtminstone utaf vin och öl, ty af dessa varor kan man väl förse sig vid bortgåendet, men sällan händer väl det, att man bär bort det kaffe man beställt, utan detta förtäres väl alltid på stället. För mig synes det vara alldeles omöjligt att vinna det mål motionären åsyftar, om man ej har tillgång till en ovanligt stor polisstyrka, en polisman för hvarje gäst, men ändå synes mig svårigheter kunna uppstå, om man tänker sig den möjligheten att polismännen sjelfve fattade tycke för de varor, som på dessa ställen uthjudas, och började af dem förtära i kapp med de öfriga gästerna, som af dem borde öfvervakas. Ämnar man verkligen gå så långt i förmynderskap, som man nu föreslagit, hvem skall då slutligen bli förmyndare? Tänker man verkligen göra ordningsreglor för folks ätande och drickande, hvar ämnar man då sluta? Och hvad skall konsekvensen blifva utaf allt detta? Jag måste djupt beklaga, om man skall fortsätta att sålunda skrida tillbaka och, som det synes, komma ännu längre i tillbakagående än man någonsin var i fordna dagar. Om man vill vinna någon sådan framgång motionären synes åsyfta, så må det ske derigenom, att man bereder den stora allmänheten, framför allt det uppväxande släktet, större kunskaper, gifver detsamma bättre moralisk uppfostran genom utvidgade och förbättrade läroanstalter samt slutligen befrämja det lägre folkets välbefinnande äfven på materiel väg; på detta sätt må man bana sig väg till något bättre, och då skall det snart icke längre stå så illa till som motionären nu påstår. Jag afstyrker på det lifvigaste motionen och yrkar afslag å Utlåtandet.

Herr Sven Nilsson: Då icke någon annan än motionären här uppträdt för bifall till Utlåtandet, inskränker jag mig till att instämma med dem, som yrkat afslag derå.

Herr Bergman: Då jag i egenskap af ledamot i Utskottet deltagit i frågans handläggning derstädes, ber jag att få nämna några ord i ämnet, och får jag i sådant hänseende tillkännagifva, det jag instämmer i allt hvad motionären nyss anfört. -- Den förste talaren ansåg det ännu vara för tidigt att föreslå förändringar i en så nyligen utkommen författning, som den, hvarom fråga nu är; ett yttrande, som ytterligare blifvit betonadt af en värd ledamot på Stockholmsbänken. Ja, det kommer nu

helt och hållet an på, om klagomålen öfver dessa ölstugor och kaffehus äro befogade eller icke; äro de grundade, har man deraf redan märkt menliga följder och skadlig inverkan på arbetsfliten, ordningen och sedligheten hos arbetaren och den tjenande klassen; då är det, enligt min åsigt, alldeles icke för tidigt att ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om de ändringar deruti och de tillägg dertill, som må befinnas vara af behovet påkallade; äro anmärkningarne deremot obefogade, ja, då blir väl förtattningen oförändrad tills vidare, ty här äro ju samlade män från alla delar af landet, hvilka kunna uttala den erfarenhet de i denna väg ega, och derpå beror väl i denna som i de flesta andra frågor den blifvande utgången. Den förste talaren gjorde äfven en anmärkning mot den s. k. klämman i Utskottets hemställan, men något bevis anfördes icke för olämpligheten af densamma, hvarför densamma med tystnad torde få förbigås. — Vidare har man anmärkt att, genom införande af några strängare stadganden i förtattningen, folket skulle komma under förmynderskap; jag tror, för min del, tvärtom, eller att man snarare gör folket moget för fullmyndighet, om i de smärre kommunerna folket sjelft får hafva ett ord med i laget. Huru skall man väl kunna vänta att någon sjelfständighet skall kunna uppenbaras, huru skall kommunalväsendets princip och sjelfstyrelsens stora sak kunna utveckla sig, om ingen öfning deruti rörande egna samhällsangelägenheter medgifves, om icke kommunerna få åtminstone så stor frihet, att de kunna hindra befarade missbruk af en näring sådan som den nu ifrågavarande. Nu är det ju sjelfklart, att de kommuner, som äro nöjde med det närvarande tillståndet, tillstyrka status quo, men att de, som äro missbelåtna dermed, söka den ändring angående antalet ölstugor m. m., hvarom Utlåtandet vill tillerkänna dem rätt att förslagsvis få yttra sig. Jag är, för min del, af den öfvertygelsen, att man snart nog får anledning att jemföra dessa ölstugor eller kaffehus, huru man nu vill benämna dem, med utskänkningsställen för bränvin, ty de göra snart nog samma skada och medföra samma missförhållanden, samma elände och sedeslöshet. Sådan var åtminstone den erfarenhet, hvarje ledamot inom Utskottet syntes medföra från sin hemort, och detta är ock grunden till Utskottets tillstyrkan af bifall till motionärens framställning.

Motionären nämnde nyss i sitt föredrag, att bränvin, först det kom i bruk, var ett helsomedel, hvartför det ock erhöll benämningen "lifsvatten", men att dess begagnande sedermera öfvergick till det gröfsta missbruk, och det är detta missbruk man genom stränga författningar och betydliga inskränkingar i näringsfriheten sökt förekomma. Hvad angår missbruket af en annan nödvändighetsvara, hvilket kaffe numera blifvit, så få vi kanske snart anledning att mot denna vara föra samma utrotningskrig som mot bränvinet; åtminstone intyga provinciäläkarna från alla delar af landet, i deras till Sundhetskollegium ingifna årsberättelser, de svåra följder i sanitärt hänseende, särdeles för det uppväxande släktet, missbruket af kaffedrycken medfört, och en af vårt lands mest framstående läkare har, uti en särskildt utgifven afhandling, visat huru en mängd nya sjukdomsformer deraf alstrats, huru andras intensitet derutaf förökats, med ett ord, huru i hög grad förderfligt missbruket af denna dryck är. När nu sålunda både officiela och enskilda klagomål blifvit höjda öfver det missbruk, som kan bedrifvas med de varor, som i dessa ölstugor försäljas,

så är ju saken förtjent af all uppmärksamhet, något som äfven bekräftas deraf, att den flera gånger varit föremål för Representationens öfverläggningar, icke allenast vid sednaste riksdag utan äfven vid ett föregående riksmöte, då flera förslag i en reformerande riktning föreslogos och tillunno sig allmän och förtjent uppmärksamhet. Det nu framlagda förslaget går, såsom synes, endast ut på sådana ändringar i 1866 års Förordning, hvarigenom kommunalstämma på landet och stadsfullmäktige eller, der sådana icke finnas, allmän rådstuga i stad finge rätt att föreslå närmare stadganden angående antalet och belägenheten inom kommunen af ölstugor eller så kallade nykterhetsvärdshus, med eller utan rättighet att tillika till förtäring å stället hålla vin, sättet för utöfningen af sådan rörelse och kontrollen deröfver, samt pröfningsrätt af de personers lämplighet, som sådan rättighet söka, hvilka förslag till stadganden dock, efter granskning och godkännande, skola af Konungens Befallningshafvande vederbörligen stadfästas. Vi ega nu att döma om behöfligheten af en ny förordning i ämnet. Hafva de fleste bland oss den kännedom och öfvertygelse, att ställningen i detta fall är god, sådan den är; nå väl! då må förslaget falla; men har pluraliteten af oss en motsatt åsigt; då må motionärens framställning af oss behjertas, och för min del anhåller jag om bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan.

Herr Friherre Alströmer: Jag instämmer till alla delar med dem, som yrkat afslag å den hemställan Utskottet gjort i nu föreliggande Utlåtande, och det på den grund att, mig veterligen, ingen författning finnes, som lägger en så vidsträckt magt och myndighet i kommunernas händer, som just denna 1866 års Förordning, i hvilken stadgas, att kommunen eger tillstänga ett dylikt näringsställe, om ringaste oordning der förmärkes, och att ett dylikt beslut genast går i verkställighet och först derefter behöfver underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Då kommunen således redan eger all den frihet och beslutanderätt i detta fall, den någonsin med skäl kan begära, behöfvas enligt min åsigt icke några vidare tillägg till eller förändringar i denna Förordning, hvadan jag för min del yrkar afslag å Utlåtandet.

Herr C. A. Larsson: Hvad som vid behandlingen af detta ärende väcker största uppmärksamheten är, att den värde motionären, för hvars lärdom och djupa insigter vi alla hysa en obegränsad aktning och öfverdåd, vill föreslå åtgärder, som gå så långt i reaktionär riktning, som dem han i sitt förslag framlagt. Det var icke längre tillbaka än vid sednaste riksdag, då den af Konungens rådgifvare, som föreslagit denna författning, skulle nära på få sig en aktion på halsen, derföre att denna författning var alltför konservativ; men nu märka vi, att författningen anses vara alltför liberal! Mig förefaller det, som detta vore ett ämne, deröfver folket sjelft är närmast i tillfälle att döma. Jag påminner mig från fordna Bonde-Ståndet, huru skarpa strider i denna fråga der utkämpades, och huru man i allmänhet ansåg de derstädes framställda förslagen alltför stränga; hvad skulle man då väl hafva tyckt och tänkt, i fall det förslag, som nu skådat ljuset, derstädes blifvit framlagdt? Man vet ju att, för att erhålla rättighet att sälja vin, Konungens Befallningshafvandes till-

stånd alltid erfordras, och om någon vill företaga sig en så oskyldig och oskadlig sysselsättning som att sälja dricka, öl och kaffe, så är det väl det minsta man kan unna den, som med sitt arbete vill söka underhålla sig sjelf och de sina. Skulle någon oordning vid en dylik försäljning ega rum, eller skulle utminuterung af bränvin tilläfventyrs försökas, eller skulle, med ett ord, något oskick derstädes inträffa, som kommunalnämnden finner böra beifras, så eger densamma ju rättighet att genast förbjuda all vidare försäljning, och detta måtte väl vara tillräckligt starkt korrektiv mot missbruk af rörelsen, då den, snart sagt, ögonblickligen kan upphävas. Att gå så långt som näst den siste talaren, då han föreslog att sätta något korrektiv mot en alltför utsträckt kaffedrickning, förefaller mig alltför besynnerligt, om man betänker hvad en dylik kontroll skulle kosta, och jag hemställer till honom, huruvida man icke lika gerna skulle kunna tillsätta tillsyningsmän att bestämma huru mycket bröd en hvar får begagna till sitt kaffe, ty dylika förmyndare kunna ju vara lika behöfliga i ena fallet som i det andra.

Jag upprepar ännu en gång, att det i denna fråga icke är någonting, som förundrar mig så mycket, som att Kammararens lärdeste och mest upplyste män vilja ställa sig i spetsen för ävägbringande af en lagförändring, så reaktionär till sin syftning och, jag vågar påstå det, så opraktisk till sin tillämpning, som det nu framlagda förslaget innehåller. Jag bestrider allt afseende å motionärens framställning och yrkar afslag å Utlåtandet.

Med Herr C. A. Larsson förenade sig flere af Kammararens ledamöter.

Herr Hierta: Den erinran, hvilken såväl den siste som den näst siste talaren gjorde derom, att tillräckligt korrektiv redan finnes mot missbruk af näringsfriheten i detta fall, hoppas jag skall blifva tillräcklig för att åstadkomma afslag å detta Utlåtande, utan att flere talare härför behöfva uppträda. Jag har ock icke för den orsakens skull begärt ordet, utan därför att jag ansett lämpligt och nödvändigt att bemöta åtskilliga yttranden, som under diskussionen förekommit. Jag vill icke bestrida, att ju icke på något ställe anledning till missnöje med denna författning kan hafva förekommit till följd af inträffadt missbruk vid utöfningen af ifrågavarande näringsfång, men dessa klagomål måste icke hafva varit hvarken så många eller så trängande, som den ärade motionären och en annan värd talare här snedt öfver förmenat, ty då skulle man nog hört dem här skarpare betonas än som skett, då vi här äro församlade representanter från alla landsändar i riket. Den ärade ledamoten från Gotland har förklaradt, att det begärda författningstillägget icke skulle medföra något förmynderskap, utan tvärtom just vore afsedt att lemna större frihet åt befolkningen att i dessa frågor besluta, men jag begriper icke huru han kan se saken från den sidan, ty nekas kan väl icke att inskränkning i den fria näringsrätten är det mål dit motionären syftar. Jag tror att man bör vara mycket varsam med att tillråda dylika inskränkningar, ty utaf gammal vana kan man då lätt komma att slå in på reaktionära bakvägar, såsom en föregående talare redan anmärkt. Näst stiftande af "lex in casu" vet jag icke något farligare och skadligare än att påbjuda, om jag så må uttrycka mig, "vinkelförfattningar", som må anses vara lämpliga för vissa förmenta behof på

ett eller annat håll, men sällan eller aldrig äro giltiga för hela landet. Erkännas bör väl, att undantagslagstiftningen om bränvinsutskänkning må vara nödvändig, då finansiela bestämmelser stå i nära samband dermed, men vi böra icke alltför mycket eller alltför ofta anlita en dylik lagstiftning. Det bör icke heller förglömmas, att inom hvarje ort, ja snart sagdt inom hvarje samhälle, finnas zeloter och helige, hvilka vilja herrska öfver alla andra, och man har äfven ofta sett dem komma till det inflytande att de genomdrifva de mest befängda förslag. Så har man inom vissa kommuner till och med varit i tillfälle att se förbud utfärdade mot ungdomens sammanträden till dans, ett nöje, som väl dock i sig sjelf är oskyldigt, ehuru det på dessa ställen blifvit förbjudet blott för farhågan att det möjligen kunde missbrukas. På de grunder en af Stockholms representanter redan förut anført, tager jag mig friheten yrka afslag å ifrågavarande Utlåtande.

Herr Uhr: Jag skall blifva ganska kort. Jag instämmer med Herr Sjöberg, som berättat hvad som vid 1865--1866 års riksdag tilldrog sig i Bonde-Ståndet vid behandlingen af en då i detta ämne väckt motion. Jag vill endast tillägga, att, om vi börja på att reglementera i detta ämne, så skola vi just framkalla hvad vi vilja hindra. Huru gick det ej, då vi började lagstifta i fråga om handel med lösören. Förut var en sådan handel i alla afseenden loflig. Ett och annat missbruk egde emellertid rum och dertför skulle man hafva en förordning i ämnet. Men hvad hände? Jo, då blef det sju resor värre än förut, då brast skojet riktigt löst, och det visade sig att vi hade hoppat ur askan i elden. Jag tror det skall komma att gå på samma sätt, om vi börja bråka med ölstugorna. Ju mer vi reglementera med dessa, dess flera ölstugor skola komma att uppstå, och dess mera skall smyghandel med bränvin vid dem bedrifvas. Jag yrkar dertför afslag å Utskottets förslag.

Herr Reuter-crona: Under utöfningen af domarekallet har jag vunnit en sådan erfarenhet om förhållandet uti ifrågavarande hänseende, som föranleder mig att bifalla Utskottets förslag på de skäl motionären samt Herr Bergman anført och då det är omöjligt för kronobetjeningen på landet att behörigen öfvervaka och beifra missbruken vid ölstugorna i anseende till deras stora mängd.

Herr Hessle: I anledning af hvad den siste talaren yttrat, anser jag mig skyldig framhålla, att jag under min domareverksamhet på landet gjort en alldeles motsatt erfarenhet än den, hvartill han kommit, och min bana såsom landtdomare är dubbelt så lång som den siste värde talarens. Jag önskar att människorna skola ega frihet i sammanlefnaden, så länge de icke visa sig missbruka en sådan frihet; och jag yrkar dertför afslag å Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad.

Herr Talmannen framställde propositioner på de under diskussionen gjorda yrkanden, nemligen först på bifall till Utskottet förslag och, då denna proposition besvarades med öfvervägande nej, dernäst på afslag å

Utskottets hemställan. Denna sednare proposition fann Herr Talmannen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja, och förklarades, i öfverensstämmelse härmed, Utskottets ifrågavarande hemställan vara afslagen.

§ 15.

Föredrogos ånyo och biföllos Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 6) Utlåtanden:

N:o 2 (i samlingen N:o 15), med anledning af Herr Rosenbergs motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att arfvode till löntagande riksdagsman för vikaries aflönande icke må af statsmedel utbetalas; och

N:o 3 (i samlingen N:o 16), i anledning af Herr C. Orres motion (N:o 18) om underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att af sådana Konungens Befallningshafvandes kungörelser, som röra allmänna val eller länets ekonomiska förvaltning, ett exemplar måtte tilldelas hvarje kommunds styrelse; kommande, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, beslutet angående det förra af dessa Utlåtanden att Första Kammaren delgifvas.

§ 16.

Förekom till förnyad behandling Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 6) Utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 17), med anledning af Herr Jöns Olssons i Nordanå motion (N:o 89) om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående optionsrätt för arrendatorer af Lunds akademihemman, i likhet med hvad för arrendatorer af domkyrkohegman stadgad är.

Ordet begärdes af

Herr Agardh: Då jag föreställer mig, att Utskottets Utlåtande i denna fråga tillkommit till följd af ofullständig kännedom om hithörande förhållanden, anhåller jag att här få lemna åtskilliga upplysningar i ämnet.

Nu gällande föreskrifter för utarrendering af de till universiteten anslagna hemman tillkommo år 1860. Anledningen till utfärdandet af dessa föreskrifter var en framställning i ämnet hos Kongl. Maj:t af en dåvarande riksdagsman i Bonde-Ståndet, som erhållit uppdrag dertill af arrendatorerne af Lunds akademiska prebendehemman, hvarjemte olika förslag hade blifvit framställda från de akademiska konsistorierna i Upsala och Lund. Innan frågan afgjordes af Regeringen, skedde eu omsorgsfull utredning deraf. De akademiska konsistorierna, Kanslersemetet och Kammarkollegium hördes förnyade gånger, hvarefter Kongl. Brevet den 24 Februari 1860 utfärdades, och derigenom blef sättet för utarrenderingen af universitetens prebendehemman slutligen bestämdt.

Om nu en förändring uti dessa föreskrifter bör vidtagas, så bör väl antingen den föreslagna förändringen medföra några verkliga fördelar eller ock afsevärda olägenheter i de nu bestående förhållandena förefinnas, hvilka man med förändringen ville afhjelpa.

Motionärens

Motionärens förslag kan svårligen anses såsom en förändring till det bättre. Jag tror, att de, som känna något till huru det tillgått vid utarrendering af Lunds domkyrko hemman, icke skola finna det eftersträf-vansvärdt att detta sätt för utarrendering vidare utsträcktes. Ut i sitt yttrande öfver den af mig förut omtalade, af arrendatorerne å dessa hemman till Kongl. Maj:t ingifna petition, deri anhållan om optionsrätt till hemmanen jemväl fanns framställd, afstyrkte Kammar-kollegium på det bestämdaste bifall till denna anhållan.

Hvad olägenheterna af nu gällande föreskrifter beträffar, så tror jag ej att de äro af sådan beskaffenhet, att de böra föranleda till en ändring af samma föreskrifter. Motionären har egentligen uppgifvit endast en, den nemligen att arrendatorerne, till följd af ovissheten om huruvida de skola få behålla hemmanen eller icke, ej kunna nedlägga kostnader på dessas förbättrande. Men Utskottet säger sjelft att det "inhemtat att åboer på ifrågavarande hemman vid åbo-ombytet haft företräde till arrenderätten, såvida de egendomen väl skött och vårdat". Hvad kan man väl mer begära, då arrendatorn, om han rätt skött hemmanet, kan vara temligen säker att han får sitta kvar derpå? Hvad motionären nämnt derom att Consistorium Academicum i Lund "vid arrendeombyten skall *förfara efter behag*", och att det skall ankomma på dess *godtycke* "att af- och tillsätta åboer å dessa hemman vid arrendetidens slut, utan fästadt afseende på huru förre arrendatorn häfdat och skött egendomen" m. m., är misstag; allt detta eger icke rum, utan Consistorium Academicum är, såsom jag redan omförmäلت, i fråga om lägenheternas utarrenderande bundet af bestämda föreskrifter i ett kungabref. Det enda godtycke konsistorium härvid eger utöfva, är att, då flera anbud göras på arrendet af ett hemman, konsistorium har rätt att fästa sig vid det anbud, hvilket konsistorium, "*med afseende på erbjuden säkerhet för arrendevilkorens uppfyllande eller trygghet för hemmanets ändamålsenliga vård*", finner antagligast, äfven om detta anbud ej är det högsta. Skulle någon orätt vid tillsättandet af arrendator å ett hemman ske, så eger den, hvilken anser sig dertill befogad, utväg att genom klagan hos Kanslersebetet söka rättelse härutinnan. Uppstår åter fråga om rätta förståndet af de med åboerna upprättade kontrakter och nöjes ej åboen åt konsistorii beslut, så skall tvisten, enligt 183 § i de akademiska statuterna, hänskjutas till allmän domstol.

Då således motionärens förslag icke kan anses såsom innefattande någon förbättring i de redan befintliga föreskrifterna i detta ämne, samt dessa föreskrifter äro så nya, hemställer jag vördsamt om det kan vara skäl att besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse, som svårligen lär kunna till någon förändring föranleda.

Skulle åter Utskottets förslag vinna Kammarens bifall, så torde åtminstone vara nödigt att rätta några misstag, som förefinnas i Utlåtandet. Der står nemligen att "enligt de upplysningar, Utskottet kunnat erhålla, har Lunds akademi genom donationsbref af den 19 December 1666 erhållit alla under Lunds domkapitel hörande gods och lägenheter, bestående af vid pass 900 bondgårdar förutom qvarnar m. m." men sanna förhållandet är att akademiens hemman äro till antalet 16, af hvilka dock

några äro delade i flera lotter, så att arrendatorerne utgöra måhända 20 à 25. De 900 hemmanen, som 1666 tilldelades akademien, återtogos af Carl XI och blefvo derefter använda till uppsättandet af ett kavalleriregemente. Vidare står i Utlåtandet att "dessa lägenheter innehafvas på vinst och förlust för akademiens stat." Hvad som härmed egentligen menas vet jag icke; men säkert är att arrendespanmålen är till hvarenda kappe beräknad såsom tillgång i akademiens stat; och hemmanen innehafvas af akademien med full eganderätt, hvarför de ej heller finnas upptagne å den förteckning å Statens egendom, som vi nyligen från Stats-Utskottet erhållit.

För min del tror jag att ingenting skall kunna genom ett bifall till Utskottets förslag vinnas, och att Kammaren lungt kan afslå detsamma, hvilket jag därför nu yrkar.

Herr Bergman: Tacksam för de sakrika upplysningar, den siste talaren i ämnet lemnat, ber jag att få påpeka att Utskottet i den så kallade klämman insatt orden "såvida hinder därför icke möter", och att Utskottet sålunda yttrat sig med all den försigtighet, som varit möjligt.

Hvad angår de fel i Utskottets uppgifter, som den siste talaren anmärkt, anser jag mig böra omförmåla, att dessa uppgifter äro ordagrant afskrifna ur "Systematisk framställning af Svenska kamerallagfarenheten" af L. G. Linde, andra upplagan, 1867, der det heter sid. 103: att "Lunds akademi fått åt sig donerade 925 bondgårdar utom qvarnar och åtskilliga andra lägenheter"; och: "som de innehafvas på vinst och förlust för akademiens stat, så ankommer det på akademiens godtycke att med hemmanen så förfara, som den finner fördelaktigast", hvarföre Utskottet öfverflyttar skulden för de fel, som i dessa uppgifter förefinnas, ifrån sig på den nämnde författaren.

Jag vill ej nu framställa något bestämdt yrkande, utan öfverlemnar helt och hållet åt Kammaren att fatta det beslut i ämnet, som Kammararen kan finna skäligt.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Ehuru Utskottet tillstyrkt min motion och oaktadt den förste talaren icke uppträdte mot förslaget, hade jag likväl icke saknat anledning att yttra mig öfver Utskottets Utlåtande, emedan Utskottet i sina motiver indirekt beskyllat mig för ett misstag, då det säger sig hafva inhemtat, utan att angifva källan hvarifrån denna underrättelse erhållits, "att åboer på ifrågavarande hemman vid åbo-ombyte haft företräde till arrenderätten, så vida de egendomen väl skött och vårdat." Efter det den talare, som först yttrade sig i detta ämne, uppträdte, kan jag nu ana hvarifrån Utskottet erhållit denna upplysning.

Denne talare har sagt, att om en arrendator väl skötte egendomen, så kunde han vara lugn för att få sitta kvar derpå. I anledning deraf tager jag mig friheten omtala, huru det år 1866, således sex år efter utfärdandet af de nu gällande föreskrifterna i ämnet, gick med några åboer på fyra lotter, belägna en half mil från Lund. Två af dessa lotter innehades af en arrendator och de två öfrige af hvar sin sådan. Lotterna utgjorde tillsammans mellan 200 à 300 tunnland. Besittningstiden på dessa lotter hade gått till ända och proceduren vid dessa hemmans nya

utarrenderande var sålunda: att de, efter det minimi- och maximiarrrende var bestämdt, utbjödos på auktion åt den högstbjudande. Dervid inropades de alla, den ena lotten efter den andra, af en prest, som bjöd några riksdaler städja mer än de förra arrendatorerne. Desse erbjödo sig straxt derefter att betala lika mycket som presten. Men, ehuru de förre innehafvarne hade skött egendomarne utmärkt väl, så att konsistorium emot dem i det fallet ingenting hade att anmärka, ingick det likväl ej i Consistorii Academici theorier att låta dem behålla lotterna, utan konsistorium ville deraf bilda en stor possession och upplät dem derföre till presten. Lyckligtvis fanns det en högre auktoritet att vädja till, hvilken omständighet också begagnades af den ene utaf af de förre arrendatorerne; den, som förut innehaft två af lotterna, for upp till kanslern i Stockholm, der han erhöll rättvisa och förklarades blifva bibehållen vid arrendet. Han hade bott på lotterna i 30 år och man hade aldrig haft något att anmärka mot det sätt, hvarpå han skött desamma.

Af detta exempel visar sig hvilken garanti åboerna hafva att få sitta kvar på hemmanen, och derför kunna de ej vidtaga några förbättringar derå. Om de genast i början af åbotiden besluta sig att göra någon sådan, t. ex. att verkställa drainering eller mergling, så är det väl möjligt att de kunna få sina kostnader ersatta, men om de längre fram under åbotiden skulle vilja göra en större förbättring, så kunna de ej vidtaga den, då de ej veta på hvem Consistorium Academicum vid åbotidens slut kan behaga att öfverlåta hemmanet med det derå nedlagda kapital.

Af hvad jag nu anfört synes att de i 1860 års Kongl. Bref meddelade föreskrifter ej visat sig så gagneliga, som den förste talaren påstått. Jag yrkar derför bifall till Utskottets förslag.

Herr Agardh: Det exempel, som den siste talaren anfört, motsäger icke hvad jag förut uppgifvit. Valet af arrendator berodde här af den omständigheten, att hemmanet förut varit deladt i några små lotter, hvilka konsistorium ansåg böra sammanslås i större, för att få jorden bättre brukad.

Enligt 1860 års Kongl. Bref skall nemligen vid arrendetidens slut på hvarje hemman hållas besigtning af två akademiens tjänstemän med biträde af en landtmätare, hvilka skola inkomma med förslag huru egendomen framdeles bör brukas. Nu hade desse i afseende å de ifrågavarande lotterna, hvilkas storlek jag icke här är i tillfälle uppgifva, men som i någon mån kan bedömas deraf att för dem förut i arrende betalts tillsammans 94 tunnor råg och 94 tunnor korn, föreslagit att de borde till en eller tvänne lotter sammanslås. I konsistorium ville somlige att dessa lotter skulle utarrenderas tillsammans, andre att de skulle förblifva delade i två delar. Vid auktionen bjöds högsta budet för samtliga lotterna, såsom den siste talaren uppgifvit, af en prest, men budet skedde för en son, som var landtbrukare. Sedermera blef, enligt hvad jag vill påminna mig, af kanslern bestämdt att dessa lotter skulle utarrenderas i två delar.

Såsom bevis på huru litet det ligger i konsistorii önskan, att orättvist pressa akademiens arrendatorer, ber jag att få omtala ett annat exempel. Ett af Lunds akademis bästa hemman, Laxmans-åkarp, utbjöds för några år sedan på auktion och inropades dervid af en främmande

person för ett arrende, som den förre åboen icke ansåg sig kunna gifva, oaktadt denne, i den händelse han skulle nödgas gå ifrån hemmanet, skulle göra en betydlig förlust, enär få år förut han inköpt derå befintliga hus till ett pris af omkring 20,000 R:dr. Konsistorium ingick då till kanslern med en framställning om förhållandet, och med begäran att den förre arrendatorn måtte få behålla hemmanet mot ett något lägre arrende än därför å auktionen bjudits, hvilken framställning äfven af kanslern bifölls. Den förre arrendatorn fick alltså behålla hemmanet mot ett arrende af 1 tunna 18 kappar för tunnlandet. Men sednare har man funnit att äfven detta arrende är allt för högt, och att arrendatorn icke kan gå i land med att erlægga detsamma; konsistorium har därför nyligen åter, på begäran af arrendatorn, gått in till kanslern med en framställning att arrendatorn måtte erhålla ytterligare nedsättning i arrendet.

Jag tror att om man beskyller konsistorium för bristande månhet om sine arrendatorer, så gör man sig verkligen skyldig till en orättvisa.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till och dels afslag å Utskottets hemställan, framställde Herr Talmannen proposition på bifall till Utskottets förslag. Härtill svarades med ja och nej och då votering derjemte begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition så lydande:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott hemställt i dess Utlåtande N:o 17,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen, som i grundlagsenlig ordning försiggick, utföll med 56 ja emot 58 nej; och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets hemställan i förevarande Utlåtande.

§ 17.

Härefter föredrogos ånyo och biföllos Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 6) Utlåtanden:

N:o 5 (i samlingen N:o 18), i fråga om åtskilliga förändringar i anordningen af trafiken å Statens jernvägsstambanor;

N:o 6 (i samlingen N:o 19), angående ifrågasatt ändring af 16 § 1 mom. i Kongl. Stadgan om mått och vikt af den 31 Januari 1855;

N:o 7 (i samlingen N:o 20), i anledning af Herr A. J. Sandstedts från Jönköpings län motion, N:o 74, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan, att beväringsmanskapets vapenöfningar eller åtminstone öfningarne med andra klassens beväringsmanskap måtte för innevarande år inställas.

§ 18.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 6) Utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 21), angående Herr Johannes Andersons från Elfsborgs län motion, N:o 330, om indragning af öfveringeniörstjensten vid General-landtmäterikontoret samt om förändrad arbetsordning för nämnda embetsverk.

Utskottets *första* hemställan.

Härvid yttrade

Herr Busck: Jag har begärt ordet icke för att yrka någon ändring uti hvad Utskottet i denna punkt föreslagit, utan blott för att uttala min åsigt att öfveringeniörstjensten vid General-landtmäterikontoret icke kan indragas. Det är icke längesedan en omorganisation af nämnda embetsverk egde rum, hvarigenom detsamma, i likhet med andra förvaltande verk, erhöll tvänne föredragande ledamöter, nemligen sekreteraren och öfveringeniören. Motionären antager såsom ett faktum att vissa tjänstemän inom General-landtmäterikontoret skulle sakna full sysselsättning och drager deraf den slutsats att öfveringeniörstjensten kan indragas och de densamma nu tillkommande göromål fördelas på de öfrige tjänstemännen inom verket. Jag deremot tror, att det är nödvändigt att öfveringeniörstjensten bibehålles för att bringa enhet i förhållandena, och jag fäster mig hufvudsakligen dervid att öfveringeniören är föredragande uti styrelsen. Vid de tillfällen, då Generaldirektören åtnjuter tjänstledighet, består styrelsen af sekreteraren och öfveringeniören. Om nu den sistnämndes tjänst indrogs, skulle, vid hvarje sådant tillfälle som nyss är nämndt, sekreteraren förordas att förvalta Generaldirektörs-embetet och någon annan person sättas att sköta sekreterarens tjänst. Härigenom skulle förorsakas onödiga kostnader.

Om, såsom motionären uppgifvit, ingenjörerna vid kontoret hafva för litet att göra, så ligger det närmast till hands att de böra indragas. Om en sådan indragning skulle anses lämplig, hvarom jag nu icke vill yttra mig, så blefve den besparing, som deraf kunde uppkomma, ganska obetydlig.

Jag vill icke motsätta mig den föreslagna underdåniga skrifvelsen om tjenstens ställande på förordnande; men jag anser att frågan härom lämpligast bort behandlas i sammanhang med den af Herr Björck väckta motion om de civila embetsverkens organisation.

Herr Johannes Andersson: Jag är Utskottet särdeles förbunden för den uppmärksamhet det egnat min motion och hoppas att äfven Kammaren skall lemna den sitt bifall. Derigenom skulle åtminstone ett steg vara taget till afskaffande af den mängd öfverflödiga embets- och tjänstemän, som finnas.

Herr Sjöberg: Herr Busck yttrade i slutet af sitt anförande, att denna fråga icke torde undgå det Särskilda Utskotts uppmärksamhet, hvilket blifvit tillsatt för behandling af Herr Björcks motion angående de centrala embetsverkens reorganisation. Jag skulle naturligtvis icke vara

en värdig medlem af detta Utskott och icke i min nyssberörda egenskap motsvara Kammarrens förtroende, om jag icke yrkade indragning af öfverflödiga tjänster, så ofta tillfälle dertill yppade sig.

Ifrågavarande motion ådrog sig min uppmärksamhet derföre att den ingick i en detaljerad undersökning af förhållandena inom General-landtmäterikontoret, och jag faun snart, att motionären dermed gjort sig mycken möda. Detta gaf mig anledning att något forska i frågan och deraf blef det för mig klart, att motionärens uppgifter voro rigtiga; och ensamt dessa äro, enligt min tanka, af den beskaffenhet att de böra föranleda till godkännande af Utskottets framställning.

Tiden har icke medgifvit mig att anställa någon särdeles vidlyftig undersökning, men denna har dock varit tillräcklig för att komma till den öfvertygelse, att öfveringenjörs-tjensten kan och bör indragas.

Antalet inkomna mål på öfveringenjörens föredragning utgjorde år 1859, 663. Redan året derpå hade antalet af dessa mål nedgått till 318, och det minskades under de följande åren så, att det år 1864 utgjorde endast 234. De väsendtligaste målen hafva angått skattläggning och dit hänförliga ärenden samt hafva i medeltal uppgått till 65 om året. Dessa mål utarbetas af ingenjörerna och hafva ända till och med år 1855 af dem föredragits inför verkets chef; men numera föredragas de af öfveringenjören. De öfriga målen äro, såvidt jag kan förstå, af ganska enkel beskaffenhet, och många bland dem föranleda icke till någon åtgärd, såsom t. ex. anmälanden dels från Konungens Befallningshafvande, att krönare blifvit antagen eller afskedad och dels från første landtmätare, huruvida namnstämpel-aftryck af justerare blifvit aflemnade, med mera dylikt.

Såväl antalet som beskaffenheten af dessa mål synes mig innefatta tillräckliga skäl, att, för en närmare utredning af frågan, densamma bör underställas Kongl. Maj:ts pröfning. Men dertill finnes äfven ett annat och ganska viktigt skäl, ehuru det icke har något omedelbart sammanhang med den fråga, som nu utgör föremål för öfverläggning. Det består i ett yttrande af General-landtmäteridirektören i hans för år 1864 till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga embetsberättelse. Han säger nemligen: "Det egentliga skiftesverket är afslutadt i Malmöhus län, hvarest landtmätarna hädanefter icke kunna påräkna sysselsättning i tjensten med annat än hemmansklyfningar, jordafsöndringar och andra obetydliga landtmäteriförrättningar. Samma för jordegarne gagnande, men för landtmätarne menliga förhållande eger redan rum på Öland samt inträder inom kort tid i Skaraborgs, Christianstads, Wermlands och Södermanlands län." Vidare omförmåles i samma berättelse, att år 1864 icke skulle återstå att verkställa laga skiften å byars alla egor m. m. å mera än 10,085 $\frac{7}{32}$ mantal, och att af sammandraget öfver afslutade laga skiftens och diverse förrättningars omfång åren 1855—1864 synes, att under dessa tio år laga skiften blifvit afslutade å 9,243 mantal. "Tages detta tal till jemförelsegrund", säger General-landtmäteridirektören, "så skulle, under förutsättning, dels att landtmäteripersonalen under innevarande och närmast efterföljande tio år förblifver lika talrik och arbetsam, som den nu är, hvilket icke med skäl kan betvifvas, — och dels att laga skiften begäras i alla de skifteslag, som tillsammans innehålla ofvannämnda 10,085 mantal, — hvilken förutsättning åter icke hvilar på fullt säker grund, — elfva år efter 1864,

eller vid början af år 1876, landtmätarne icke mera hafva någon syssel-sättning med egentliga laga skiften, utan endast de ofvannämnda diverse förrättningarne“.

Det är väl tydligt och klart att en sådan minskning af landtmäteriförrättningarne i allmänhet äfven skall inverka på styrelsens göromål; och om den också icke har direkt inflytande på öfveringenjörens verksamhet, så är det väl icke omöjligt, att så reglera fördelningen af dessa göromål att öfveringenjörstjensten må kunna indragas och de med densamma för- enade bestyr öfverflyttas på andra tjänstemän. Sådana skäl härför synes mig vara för handen, att Kammaren bör vara motionären tacksam för det han framlagt sitt ifrågavarande förslag och bifalla Utskottets i anledning deraf gjorda hemställan.

Herr Hierta: Då Herr Busck icke motsatt sig bifall till hvad Utskottet i momentet a) tillstyrkt, anser jag att något afseende icke bör fästas vid hvad han yttrat angående öfveringenjörstjenstens behöflighet, ty om Kammaren bifaller Utskottets förslag i momentet b) innefattar det icke annat än en hemställan att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida en så förändrad arbetsordning inom General-landtmäterikontoret må kunna införas, att de åligganden, som nu tillkomma öfveringenjören, blifva på de öfrige tjänstemännen fördelade, hvarigenom öfveringenjörstjensten, såsom derefter behöflig, skulle kunna indragas.

I öfrigt synes mig som om Herr Sjöberg, som ingått i en närmare granskning af frågan, tillräckligt visat, att öfveringenjörens göromål äro af den beskaffenhet att de mycket väl kunna af någon bland de öfrige ingenjörerne förrättas. Då således en besparing härigenom skulle kunna vinnas, anser jag det vara Kammarens skyldighet att bifalla Utskottets förslag, hvilket, enligt mitt förmenande, alltför väl kan afgöras utan sammanhang med Herr Björcks motion om de civila embetsverkens organisation.

Herr Björck: Herr Sjöberg har på ett särdeles fullständigt sätt utredt frågan och han har med just den bevisning, som är den aldram lämpligaste, ådagalagt öfveringenjörstjenstens obehöflighet. Jag har således i sjelfva saken icke något att tillägga; men jag ber att, i anledning af den motion, jag afgifvit angående de civila embetsverkens organisation, få fästa uppmärksamheten på en företeelse, som under sednare tiden på mera än ett ställe visat sig; den nemligen att man utvidgat de centrala embetsverken så, att man tillsatt särskilda föredragande inför den ensam beslutande chefen. Detta är en organisation, som jag anser vara i högsta måtto felaktig och som jag hoppas skall komma att undergå en väl behöflig granskning. Jag vill därför påpeka nödvändigheten att på alla sätt söka hålla öppna de lediga så kallade Departementschefs-platser, som må anses öfverflödiga; och jag finner häri en särskild anledning att bifalla Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad och Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets *andra* hemställan bifölls; skolande, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, Kammarens beslut öfver Utskottets hemställanden i detta Utlatande varda Första Kammaren delgifna.

§ 19.

Till förnyad behandling förekom härefter:
 Stats-Utskottets Memorial, N:o 24, i fråga om extra statsregleringens
 öfverflyttande från Riksgälds-kontoret till Kongl. Statskontoret.
 Punkterna 1 och 2 (sid. 6 i Memorialet) föredrogos i ett sammanhang.

Ordet begärdes af

Herr Berger: Hela den extra statsregleringens öfverflyttande från Riksgälds-kontoret till Statskontoret har länge varit ifrågasatt och jag anser det vara särdeles önskligt att denna förändring komme till stånd. Utskottet har likväl nu föreslagit endast en partiel förändring. Vid 1862—1863 årens riksdag väcktes förslag om extra statsregleringens öfverflyttning från Riksgälds-kontoret, men Stats-Utskottet ansåg, att, då Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anhållit om utarbetande af förslag till förändring af Statskontorets organisation m. m., framställningen för det dåvarande borde lemnas utan afseende. Oaktadt en sådan utredning icke föregått, finner sig Utskottet likväl nu föranlåtet att ingå i pröfning af denna vidt-omfattande och viktiga fråga.

Vid föregående riksdagar har vanligen så tillgått, att Statsverkets inkomster beräknats till högre belopp än utgifterna, det vill säga att Statskontoret fått sig anvisadt ett större belopp än som för utbetalningarne behöfts. Nu skulle, enligt Utskottets förslag, ett motsatt förhållande komma att ega rum. På Statskontoret skulle nemligen anvisas större utgifter än inkomster och skillnaden skulle ersättas af Riksgälds-kontoret och utgå under namn af statsfyllnadssumma. Jag hyser dock vissa betänkligheter huruvida detta under alla omständigheter kan vara lämpligt; och man måste medgifva, att de olika förhållanden, som under olika år ega rum, kunna leda till alldeles motsatta resultat och Statskontoret komma i en vida sämre ställning än hittills varit fallet. Huru skulle det t. ex. hafva gått, om den nu föreslagna regleringen vidtagits redan för år 1867? De till Statskontoret anvisade inkomster för nämnda år öfverstego nemligen de beräknade utgifterna med 2,209,000 R:dr, och denna skillnad skulle af Statskontoret betalas till Riksgälds-kontoret. Om man då gått till väga som nu är föreslaget och i stället anvisat extra utgifter på Statskontoret, till belopp af 2,209,000 R:dr, hade Statskontoret icke alls kunnat bestrida dessa extra utgifter, enär, som vi alla veta, en brist i inkomsterna under året uppstått. Man har för afhjelpande af den utaf mig nu antydda olägenhet väl velat finna en utväg deri att man förändrat en paragraf i reglementet för Riksgälds-kontoret. Då denna paragraf likväl nu icke utgör föremål för öfverläggning, vill jag derom icke yttra mig i vidare mån, än att jag icke anser saken afhjelpat dermed att Statskontoret *efter årets slut* får från Riksgälds-kontoret requirera medel till fyllande af den brist, som *under* detsamma uppkommit derigenom att inkomsterna icke influtit till det belopp, hvartill de blifvit i Riks-staten beräknade; ty Statskontoret har haft åliggande att *under* löpande året utbetala en bristen motsvarande summa. Statskontoret får t. ex. efter detta års stat sig anvisadt 45 millioner i inkomster och 42 millioner i utgifter, och

skilnaden 3 millioner skall till Riksgälds-kontoret levereras; men enligt förslaget skulle förhållandet för år 1869 blifva aldeles motsatt. Statskontoret skulle då få nått och jemnt den summa, hvarmed det skulle bestrida sina utgifter; hvaremot, om man förfar såsom hittills skett, Statskontoret hade 3 millioner mera än det behöfde; och det gjorde således ingenting om denna summa icke under året ingick, enär Riksgälds-kontoret alltid får vänta på detta årsbidrag tills Statskontoret blir i tillfälle det utbetala. Jag anser derföre att Statskontoret borde bemyndigas att både låna upp penningar, då sådant behöfdes, och låna ut, då deraf funnes öfverflöd. Det kan nemligen annars lätt hända att betydliga summor ackumuleras, hvilka då komma att ligga räntelösa och till stor skada undandragas allmänna rörelsen. Då detta ärende förut varit å bane har man ifrågasatt, att Statskontoret skulle vara skyldigt att, då stora summor funnos i kassan, öfverlemnna dem till Riksgälds-kontoret, för att, vid inträffande behof, efter viss tids uppsägning återbetalas. Derom finner jag emellertid ingenting nämnt i Utskottets Memorial.

Utskottet säger å sid. 5:

“Om nu Riksgälds-kontoret fortfarande skulle hafva åliggandet att utbetala de medel, som af Riksdagen varda beviljade ej mindre för den extra statsregleringen, hvilken i Kongl. Maj:ts Proposition upptagits till ett belopp af 3,244,598 R:dr, än ock hvad som för år 1869 kan blifva anvisadt till fortsättande af jernvägsbyggnaderna, så skulle Riksgälds-kontorets förmåga att fullgöra dessa utbetalningar komma att till väsendtlig del vara beroende af tiden, när det ofvanberörda öfverskottet, 4,327,030 R:dr, blefve från Statskontoret till Riksgälds-kontoret levererad.” Jag kan icke rätt fatta tankegången i detta yttrande, ty det är ju så klart, att, om Statskontoret blefve i tillfälle att utbetala dessa 4,327,030 R:dr till på Statskontoret anvisade utgifter, Statskontoret lika lätt vore i tillfälle att betala dessa medel till Riksgälds-kontoret; eller med andra ord att, om Statskontoret *icke* kan till Riksgälds-kontoret betala dessa medel, det *icke* heller kan bestrida de deremot svarande på Statskontoret nu anvisade utgifter.

Den väsendtligaste fördelen af den föreslagna partiela förändringen skulle väl blifva den, att Statskontoret sluppe att från Riksgälds-kontoret requirera de medel, som Statskontoret skall till de förvaltande verken utbetala. Jag medgifver, att denna omgång är onödig, men den är dock jemförelsevis af underordnad vikt och bör icke ensamt i och för sig utgöra ett motiv för ifrågavarande förändring. Ville man endast uti nyssnämnda fall vidtaga någon förenkling, så kunde det ju ställas så, att de förvaltande verken direkt hos Riksgälds-kontoret requirerade medlen.

Under sednare åren hafva ganska betydliga besparingar från det ena året till det andra uppstått å de extra anslagen; men ovisst är om detta förhållande kommer att fortfara sedan riksdagarne blifvit årliga. Tydligt är dock att, om dylika besparingar äfven framdeles komma att ega rum, Statskontorets grundfond deraf skall ökas och Statskontoret derigenom blifva i tillfälle att lättare fullgöra sina betalningar.

Så mycket jag än önskar framgång åt denna fråga, anser jag det dock vara bäst att till Utskottet återremittera förslaget för en närmare utredning dels i afseende på sättet för utlånande af de medel, som

stundom kunna samla sig i Statskontoret, dels ock i afseende på möjligheten för Statskontoret att under svåra år, då inkomsterna ej uppgå till sitt beräknade belopp, kunna fullgöra sina förbindelser.

Herr Hierta: Då jag å Utskottets Riksgäldsafdelning deltagit i detta ärendes behandling, får jag medgifva, att hufvudsakliga anledningen till Utskottets förslag ligger uti hvad Herr Berger påpekat och hvilket återfinnes å sid. 5 i Memorialet, der det heter: "Det synes vara vida enklare samt ledande till minskning i arbete och undvikande af onödig omgång, om Statskontoret får sjelft använda detta öfverskott till ombesörjande af de extra statsutgifter, för hvilka Statskontoret eljest skulle requirera medlen hos Riksgälds-kontoret, helst denna förändring kan sättas i verket, utan att de nödiga kontrollerna öfver medlens rätta användande åsidosättas." Utskottet har framlagt sitt ifrågavarande förslag hufvudsakligen i syfte att derigenom skulle undvikas onödigt skriferi och kommunikationer fram och tillbaka.

I afseende på den af Herr Berger framhållna olägenhet, att, i följd af den föreslagna åtgärden, större summor skulle komma att hos Statskontoret ligga räntelösa, får jag erinra, att Utskottet ansett denna olägenhet kunna förebyggas genom den ändring, som Utskottet föreslagit uti en paragraf i reglementet för Riksgälds-kontoret.

Jag vill icke enträget motsätta mig yrkandet om återremiss, men hvad Herr Berger med sitt yrkande derom åsyftat lär icke kunna vinnas på annat sätt, än att Utskottet skulle helt och hållet frångå sitt framlagda förslag; och jag hemställer då till Kammaren om det kan vara skäl att bifalla nämnda yrkande.

Herr Svanberg: Jag instämmer i alla delar i Herr Bergers anförande.

Följden af den föreslagna förändringen skulle lätteligen kunna blifva, att i Statskontorets kassa låge medel, som vore väl behöfliga för Riksgälds-kontorets behof. Det är visserligen sannt, att Statskontoret skulle till Riksgälds-kontoret aflemna öfverskjutande medel, men det kommer alltid att dröja en längre tid, under hvilken Riksgälds-kontoret haft en mängd utgifter att bestrida.

Herr Björck: Oaktadt de många anmärkningar, Herr Berger hade att emot förslaget framställa, medgaf han dock att hufvudsyftet deraf var ändamålsenligt och att det vore önskligt att Statens hela penningförvaltning kunde på ett enda embetsverk öfverflyttas. Hvad Utskottet nu föreslagit är första steget till en sådan organisation; och målet skulle således vara att Riksgälds-kontoret skiljdes från förvaltningen icke blott af de extra statsbidrag, som omförmålas i första punkten, utan äfven af alla sådana medel, hvilka anvisas dels såsom lån dels ock såsom anslag till väganläggningar, vägförbättringar med flera dylika arbeten. För Riksgälds-kontoret skulle då icke återstå annat än värden om de medel, som voro afsedda att användas till afbetalning å statsgälden.

Herr Berger yttrade, att då, i följd af den föreslagna förändringen, kunde inträffa, att brist för Statskontoret uppstode, detta borde beyn-

digas att för sådan händelse upplåna penningar. Det är dock denna upplåning utan Riksdagens höraude som man med skäl vill förekomma. Men vi äro ännu icke på långt när i nödvändighet att ordna den saken för framtiden. När man tager första steget behöfver man derföre icke taga det sista. Då vi en gång taga detta sista steg kunna vi ock ordna upplåningen sådan den bör vara. Det blir äfven, sedan vi fått förvaltningen på ett ställe, det enklaste och jemväl det mest konstitutionellt betryggande, att allt framgent upplåningen förblifver ett Riksdagens äliggande, verkställt af Riksdagens egne embetsmän.

Beträffande invändningen att Statskontoret genom den föreslagna förändringen skulle få svårt att reda sig, ber jag att få erinra huru förhållandet var innan bränvinskatten höjdes. Statsregleringen uppgjordes då på sätt nu blifvit ifrågasatt, och medel voro icke anvisade för alla behof, utan bristen fylldes genom en så kallad statsfyllnadssumma, hvilken Statskontoret kunde när som helst lyfta i Riksgälds-kontoret. Detta tyckes Herr Berger alldeles hafva förbisett. Då Statskontoret är hänvisadt endast till sina egna tillgångar, skall, äfven om inkomsterna beräknats högre än utgifterna, någon gång inträffa att brist hos Statskontoret uppstår derföre att inkomsterna icke inflyta i rätt tid; men det är för sådan händelse som Utskottet föreslagit, att Statskontoret skall ega att, när brist uppstår, hos Riksgälds-kontoret requirera nödiga medel af statsfyllnadssumman.

Vi böra äfven ihågkomma, att Statskontoret har en ganska betydlig grundfond, uppgående till 4,985,638 R:dr 27 öre; således mera än hälften af hela ordinarie statsbidraget och nära hela det belopp, hvarmed Statskontoret egentligen har att skaffa, emedan återstoden utgöres af indelningar. Hvad öfriga intrader, såsom tullmedel, stämpelpappersmedel och bränvinsbränningsafgift angår, så inflyta de temligen jemnt under nästan alla månader af året.

Herr Berger fästade uppmärksamhet derpå att under sistförflutna året brist i statsregleringen uppstod. Det är sannt, men anledningen dertill var att inkomsterna icke uppgingo till de belopp, man beräknat. Detta kan inträffa när som helst och då är det bättre för Statskontoret att hafva en viss summa att draga på. Dock skulle jag icke tro, att differensen på inkomsterna bör kunna blifva så stor, att Statskontoret icke kan reda sig, helst anvisningarne på Fjerde och Femte Hufvudtitlarne till stor del icke utgå under löpande året.

Herr Berger talade om besparingar på anvisade utgifter, men menade förmodligen att kassabehållning kunde uppstå derigenom, att medlen icke utgå. I sådant fall kunde väl inträffa att större summor ligga räntelösa; men alla sådana olägenheter skola säkerligen genom ganska enkla åtgärder kunna afhjelpas. Nu är emellertid endast meningen att under första året försöka den föreslagna förändringen och att deraf söka vinna erfarenhet, om det som för framtiden kan anses nödvändigt att stadga. Jag stödjer mig hufvudsakligen derpå att man måste söka att komma till en förenklad förvaltning af det hela och att man icke bör rygga tillbaka för de svårigheter, som endast tillhöra första steget. Jag tror dessutom att kassarörelsen skulle icke obetydligt underlättas genom två omständigheter. Den ena består deri att man förfar mera sparsamt än hittills med för-

skottsansvisningar. Man har nemligen varit temligen benägen att förordna om förskott ofta endast för att lätta redovisningen. Jag anser derföre att man bör mera spara på dem, och kassan skall då räcka vida längre. Det finnes dessutom en annan omständighet, hvilken beror af Statskontoret och der Statskontoret icke sällan låtit bristande tillsyn komma sig till last. Det har nemligen ofta inträffat, att medlen fått hopa sig i ränterierna och ligga räntelösa. Om man sammanräknar medlen i alla ränterierna, så skall man vid hvilken tid af året som helst finna, att detta belopp aldrig är mindre än 1,600,000 R:dr å 2,000,000 R:dr; men ofta högre. Jag vet väl att denna olägenhet icke kan helt och hållet undvikas, men den kan dock minskas.

Den komité, som fått i uppdrag att uppgöra förslag till förändrad förvaltning af penningeverken, förklarade, att allt gick så väl att ingenting var att anmärka. Jag tror dock att hvar och en, som är begåfvad med någon urskiljning, skall finna, att det kan ställas vida bättre med denna kassaafvaltning och att kontrollen kan skäpas, hvarigenom Statskontoret skulle komma ur förlägenheten och ständigt hafva tillräckliga medel inne.

Det är dock en sanning att man icke kan göra allt på en gång, utan att man bör nöja sig med hvad man kan få; och jag tror, att hvad Stats-Utskottet nu föreslagit, är något som skall tvinga Statskontoret att ställa sin förvaltning annorlunda. Det skulle derföre vara illa om Kamraren icke bifölle förslaget; hvarom jag dock anhåller.

Herr Statsrådet, Friherre af Ugglas: Det förslag, som innehålles i Stats-Utskottets nu föredragna Betänkande, utgör, enligt mitt förmenande, ett steg i den rätta riktningen, för att bringa enhet och reda i förvaltningen af Statens penningangelägenheter. Det är nemligen klart, att det icke kan vara riktigt, att, såsom nu är fallet, Statens utgifter bestridas af två särskilda verk, utan bör man så ordna förhållandet, att det ena verket ensamt besörjer alla Statens utgifter, och det andra icke har något annat uppdrag, än befattningen med Statens gäld. Dit hoppas jag också, att vi småningom skola komma, och, då jag i detta förslag ser det första steget i en sådan riktning, vill jag, för min del, instämma i Stats-Utskottets hemställan.

Det ligger emellertid i öppen dag, att, vid öfvergången från ett system till ett annat, åtskilliga betänkligheter kunna framkastas, och verkliga svårigheter äfven uppstå; så inser äfven jag, att, på sätt den förste talaren antydt, en och annan svårighet kan uppstå för Statskontoret genom den föreslagna anordningen, men jag tror ej, att dessa svårigheter äro af den betydighet, att man derföre bör afslå eller återremittera detta Utskottets Betänkande. De skäl, på hvilka jag stödjer denna min åsigt, äro hufvudsakligen tvänne. Det första är, att detta förslag innebär, att Stats-Utskottet årligen skall från Riksgälds-kontoret erhålla en fyllnads-summa för fullgörande af sina utbetalningar; och det andra och mest talande skälet är att, då Riksdagen årligen sammanträder, någon svårighet icke bör möta att, i händelse någon olägenhet visat sig hafva uppstått genom den vidtagna åtgärden, genast vinna rättelse deri. Hufvudsaken är, att Regeringen och Representationen vilja genomföra den åsyftade förän-

dringen och troget räcka hvarandra handen dertill. Jag är då öfvertygad, att de svårigheter, som kunna möta, lätt skola undanrödjas.

Det har här blifvit yttradt, att, i fall under ett år Statskontorets inkomster icke skulle uppgå till det beräknade beloppet, detta verk skulle komma i en brydsam ställning, emedan enligt följande punkt Statskontoret icke af Riksgälds-kontoret finge emottaga ersättning för sina minskade inkomster förr än efter årets slut. Önskligt vore visserligen om, såsom Herr Björk nyss antydde, Statskontoret för dylika oförutsedda händelser finge sig anvisadt ett kreditiv å Riksgälds-kontoret, men då så icke skett, vill jag icke framställa något yrkande derom, emedan jag är förvissad, att, i händelse behof af en dylik undsättning för Statskontoret inträder, Riksdagen icke läser vägra att dertill lemna sitt medgifvande.

Med anledning af ett yttrande af den siste värde talaren derom, att i ränterierna alltför stora penningesummor skulle ligga obegagnade, ber jag att få göra en liten rättelse deri. Nämnde talare påstod, att i allmänhet cirka två millioner funnos i ränterierna. Må vara, att denna summa, öfver hufvud taget, kan anses riktig, men en stor del af de medel, som finnas i ränterierna, äro dock icke statsmedel; och jag vågar tro, att man under de sednare tiderna med större skyndsamhet och noggrannhet från ränterierna verkställt inlevereringar till Statskontoret, än måhända förut varit händelsen.

Den siste ärade talaren gjorde slutligen en hemställan, åtminstone indirekt till Chefen för Finans-departementet, huruvida han ansåg allt vara väl beställt, med afseende å medelsförvaltningen. Jag har alltför kort tid innehaft det embete jag nu bekläder, för att på denna fråga vilja eller kunna lemna annat svar, än att ingenting skall å min sida åsidosättas, för att åstadkomma den enkelhet och reda inom denna gren af förvaltningen, hvilka ännu mera påkallas, om äfven Andra Kammaren behagar biträda det nu föreliggande, af Första Kammaren redan godkända förslaget.

Herr Bergström: För närvarande äro alla ordinarie statsbidrag anvisade att utgå från Statskontoret; och så vidt mig är bekant, har förhållandet icke någonsin varit annorlunda. Nu hemställer Utskottet, det Riksdagen måtte besluta: att "alla såväl ordinarie som extra statsbidrag" skola anvisas att utgå från Statskontoret. Det är uppenbart en orimlighet att besluta, det någonting skall blifva, som redan är, och derföre vågar jag föreslå, att orden "såväl ordinarie som" måtte utgå ur denna punkt och beslutet sålunda endast komma att afse de extra statsbidragen.

Hvad angår sjelfva saken, är jag deri ense med Stats-Utskottet, finnande den föreslagna åtgärden särdeles välbetänkt. Jag skulle till och med hafva önskat, att man redan nu tagit steget fullt ut, utan att göra det undantag, som innehålles i andra momentet. Såsom skäl, hvarför så icke skett, anför Utskottet, att öfverflyttningen till Statskontoret af de i andra momentet undantagna medlen tilläfventyrs kunde föranleda anspråk på tillökning i Statskontorets tjenstemannapersonal jemte deraf följande kostnader. Detta är ett svagt skäl. Stats-Utskottet har vid andra tillfällen visat sig kunna tillbakavisa obehöriga anspråk å förhöjda anslag

och borde äfven nu för den goda sakens skull hafva vedervågat ett anspråk å tillökning i Statskontorets tjenstemannapersonal. Hade detsamma vid närmare granskning befunnits obehörigt, kunde man ju afslagit det. För öfrigt är det klart, att om en öfverflyttning på Statskontoret jemväl af de i andra momentet omförmälda statsbidrag och anslag vållar en tillökning i Statskontorets göromål, beredes en motsvarande lättnad i göromål åt Riksgälds-kontoret, så att åtskillige tjenstemän kunde öfverflyttas från det sednare till det förra embetsverket. Jag anser det i högsta grad irrationellt, att Representationen deltagar i förvaltningen af Statens finanser. Denna åsigt delas åtminstone af en ledamot i Stats-Utskottet, Herr Björck. Uti den stora motion, han vid förra riksdagen väckte, angående de centrala embetsverkens ombildning, uttalar han såsom önskvärdt, att all penningeförvaltning måtte förläggas till Statskontoret, och Riksgäldskontorets befogenhet inskränkas till att öfvervaka Statens kredit och sköta rikets gäld. Jag vågar emellertid icke nu föreslå något dylikt, då Stats-Utskottet icke ansett sig böra taga detta steg, och jag yrkar derföre endast, att de af mig nyss nämnda orden måtte utgå ur första punkten, på det Kammaren icke må besluta något, som redan eger rum.

Herr Björck: Den anmärkning, som af den siste talaren blifvit framställd mot den första punkten, afser uteslutande det förmåla, i fråga om sjelfva uttryckssätten. Det är fullkomligt sannt, att de ordinarie statsutgifterna alltid varit anvisade på Statskontoret, och att något nytt stadgande i det afseendet således icke är i fråga, men det är ju icke alldeles omöjligt, att en annan förvaltning äfven i fråga om den ordinarie statsregleringen, än den närvarande, kunde sättas i fråga, och då är det ju ingen skada, om beslutet omfattar äfven de ordinarie statsbidragen. Emellertid har Utskottet begagnat orden "såväl — som" i stället för t. ex. "ej mindre — än äfven", eller "de extra statsbidragen likasom de ordinarie", hvilket kanske hade varit egentligare. Då de af Utskottet använda uttryck likväl icke göra hvarken till eller från med afseende på sjelfva innehållet af denna punkt, tror jag det icke vara anledning att blott för denna mindre egentlighet i uttrycken frångå ett förslag, som redan vunnit Första Kammarens godkännande, hvarföre jag måste motsätta mig Herr Bergströms yrkande.

Hvad angår Herr Bergströms andra anmärkning, så är denna redan förut besvarad. Genom den nu föreslagna öfverflyttningen från Riksgäldskontoret till Statskontoret af vissa till den extra statsregleringen hörande anslag, komma Statskontorets göromål ingalunda att ökas, utan tvärlom att minskas, ty då hittills de förvaltande verken hos Statskontoret anmält sig för utbekommande af dessa extra statsanslag, har Statskontoret måst requirera penningarne från Riksgäldskontoret och sedermera utbetala dem till vederbörande, men hädanefter skulle Statskontoret slippa ifrån en dylik skriftvexling med Riksgäldskontoret. Skulle man deremot nu uttaga äfven det andra steget, komme naturligtvis Statskontorets göromål att i betydligare mån förökas, under det Riksgäldskontorets tjenstemän finge nästan rakt ingenting att göra. Så länge sistnämnda verk icke är stildt på indragning och fråga icke heller är väckt om någon åtgärd i sådant afseende, så skulle det rent af vara slösaktigt att lemna detta verks tjen-

stemän utan några egentliga göromål, under det att Statskontoret kunde framställa rättmätiga anspråk på ökade arbetskrafter, anspråk, hvilka Representationen svårligen kunde tillbakavisa. Så riktigt det än är i principen, att all medelförvaltning koncentreras i ett enda embetsverk, tror jag dock, att man icke kan komma dit annat än småningom, d. v. s. i den mån Statsverket icke behöfver onödigtvis belastas med utgifter på två håll för ett och samma ändamål.

Jag fortfar att yrka bifall till denna punkt.

Herr Berger: Det är ett fullkomligt misstag, om Kamnaren tror, att jag vill motsätta mig den nu föreslagna åtgärden. Jag önskar icke blott bifall dertill, utan vill till och med gerna gå ännu ett steg längre och öfverflytta hela statsregleringen på Statskontoret. Det är dock några betänkligheter och svårigheter, hvilka jag tror uppkomma genom den föreslagna åtgärden och hvilka jag helst önskade, att de blefvo lösta i sammanhang med sjelfva beslutet, så att man icke tager detta steg, utan att vara betänkt på de följder, som deraf kunna uppstå. Det är på denna grund jag förordat återremiss, men ingalunda för att frågan derigenom skulle falla. Alla de föregående talarne hafva äfven medgifvit, att dylika svårigheter kunna inträffa, men att det kan vara tids nog att, när så skett, göra nödiga bestämmelser; men jag förstår icke, hvarför man ej lika gerna kan göra dessa bestämmelser nu, som först sedan en olägenhet inträffat.

Herr Björck har äfven medgifvit, att Riksgälds-kontoret bör, om så påfordras, förskjuta penningar åt Statskontoret. Detta är äfven min åsigt, ty Statskontoret bör ej under nuvarande organisation befatta sig med några låneaffärer, men om en dylik skyldighet för Riksgälds-kontoret förekommer icke ens någon antydning i detta Betänkande. Ett kreditiv på Riksgälds-kontoret vore dock kanske en bättre hjälp för Statskontoret, än det i följande punkt föreslagna understöd.

Men det är äfven en annan väsendtlig sak, som måste tagas i betraktande, då man tager ett sådant steg som detta, eller huruvida icke Statskontoret bör ega skyldighet att, då flera millioner emellanåt samlas sig i dess kassa eller, kanske rättare, på dess depositionsräkning i Riksbanken, på ett eller annat sätt låta dessa medel komma den allmänna rörelsen till godo. Ej heller denna fråga är vidrörd i Utskottets Betänkande, men skulle väl äfven kunna lösas genom en återremiss. Vill Kamnaren emellertid lemna saken åt sitt öde och genast bifalla Betänkandet, har jag visst ingenting deremot, utan önskar förslaget all möjlig framgång.

Efter sålunda slutad öfverläggning och sedan Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden, nemligen dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på bifall till samma hemställan i öfrigt, men med uteslutande af de i första punkten förekommande orden: "*såväl ordinarie som*", och slutligen på återförvisning af Utskottets omförmälda förslag, framställde Herr Talmannen derefter proposition på förstnämnda yrkande; och förklarades, då denna proposition med öfvervägande

ja besvarades, Utskottets hemställanden i nu föredragna tvänne punkter vara af Kammaren bifallna.

Med anledning af det förslag, som Utskottet, i sammanhang med ofvanberörde hemställan, afgifvit till ny § i Riksgälds-kontorets blifvande reglemente att derstädes införas i stället för 23 § i nu gällande reglemente, yttrade

Herr Berger: Jag anhåller, att åtminstone denna punkt måtte återremitteras, så att en annan redaktion af den här föreslagna paragrafen måtte erhållas. I Utskottets förslag står nemligen: "i händelse Statsverkets inkomster icke under året till Kongl. Statskontoret influtit till det belopp, hvartill dessa inkomster i Riks-staten blifvit af Riksdagen beräknade, bör den brist, som härigenom uppkommer i tillgångarne för statsutgifternas bestridande, uppå requisition, Statskontoret af Riksgälds-kontoret ersättas" etc. Nu är det känt, att, när man beräknat Statsverkets ordinarie inkomster för år 1869, t. ex. den ordinarie räntan till så och så många millioner, denna inkomst dock icke inflyter förr än det följande året, ehuru den beräknas för det löpande året. För att under tiden kunna bestrida utgifterna intill dessa ordinarie inkomster inflyta, användes nu Statskontorets grundfond, men, om man godkänner redaktionen af denna paragraf, skulle Riksgälds-kontoret genast efter årets slut ega skyldighet att ersätta Statskontoret för alla dylika inkomster, hvilka då ännu icke influtit, en ersättning, som skulle kunna omfatta hela Statskontorets grundfond. Detta torde dock icke hafva varit Utskottets mening, utan Utskottet har uppenbarligen afsett endast *extra ordinarie* inkomster, fastän det i paragrafen blott användes ordet "inkomster". Jag anser således, att framför ordet inkomster bör sättas ordet "extra ordinarie".

Om jag nu antager, att i denna § endast menas de extra ordinarie inkomsterna, träffar jag snart på en annan oegentlighet, då i paragrafens fortsättning föreskrifves, att *så snart genom afslutad Rikshufvudbok sig visar*, det sagda inkomster uppgått till det i Riks-staten upptagna belopp, Statskontoret skulle godtgöra Riksgälds-kontoret för hvad det sistnämnda verket förskottsvis utgifvit. Om jag då fäster mig vid tull- och bränvinsmedlen såsom de förnämsta extra ordinarie inkomsterna, förhåller det sig med dem så, att de i allmänhet inflyta under det löpande året, utom en mindre del af dem, som inflyter först i Januari eller möjligen Februari månader följande året. Ehuru dessa medel således inflyta ganska snart efter årets slut, skulle, enligt Utskottets förslag, Statskontoret dock vara berättigadt att genast vid det nya årets början få ersättning af Riksgälds-kontoret för hvad som då ännu icke influtit af dessa medel, men Statskontoret skulle, oaktadt dessa inkomster redan inflyta under påföljande Januari och Februari, icke behöva återbetala det erhållna förskottet förr än Rikshufvudboken blifvit afslutad, d. v. s. ungefär halfannat år derefter. Jag tror verkligen, att man genom en lyckligare redaktion af denna § skulle kunna afhjelpa ett dylikt missförhållande, som icke kan vara åsyftadt; och af dessa skäl anhåller jag om återremiss.

Herr Björck: Jag erkänner, att då förslaget till redaktion af denna paragraf behandlades inom Utskottet, jag, för min enskilda del, var ganska tveksam,

tveksam, huruvida icke Statskontoret skulle kunna behöfva någon undsättning från Riksgälds-kontoret redan under det löpande året, ty enligt detta stadgande skulle Statskontoret först efter årets slut, och då man med räkningarne i hand kunde visa, att statsinkomsterna icke influtit till det beräknade beloppet, förskottsvis erhålla ersättning för den uppkomna bristen, med vilkor att sedermera godtgöra den i föreskrifven ordning. Nu kunde det emellertid hända, så syntes åtminstone mig, att, redan under årets lopp, så stor brist uppstode i Statskontorets beräknade tillgångar, att Kontoret icke vore i stånd att bestrida sina utgifter, och att i sådant fall någon succurs från Riksgälds-kontoret kunde vara af nöden redan tidigare än Utskottet beräknat. Om man såsom Herr Berger anser, att med de i denna paragraf omnämnda inkomster endast menas de extra ordinarie inkomsterna, vet jag ej huru rätten för Statskontoret att, efter årets slut, erhålla förskott för bristen i de påräknade inkomsterna, skulle kunna vara till någon synnerlig fördel, ty Herr Berger förutsatte sjelf, att af de extra ordinarie statsinkomsterna endast en obetydlig del är utestående vid årets slut, och att äfven denna del snart inflyter. Statskontoret skulle då i allt fall snart nog få in sina beräknade inkomster och knappt nog behöfva något förskott. Ja, det är saunt, så vida nemligen inkomsterna motsvara den uppgjorda beräkningen. Men om de i verkligheten understiga hvad man beräknat, då måtte väl Statskontoret, som ju, det oaktadt, skall bestrida sina utgifter, behöfva påräkna Riksgälds-kontorets hjälp; och just i det fallet var jag tveksam, huruvida denna hjälp icke kunde erfordras redan under det löpande året. Om det t. ex. redan i Oktober eller November månader visade sig, att tullen inbringat 3 à 4,000,000 R:dr mindre än man, enligt föregående års erfarenhet, beräknat skulle inflyta till denna tid på året, kunde ju Statskontoret komma i en ganska stor förlägenhet för fullgörande af sina skyldigheter, innan det fick något förskott från Riksgälds-kontoret; och därför påyrkade jag äfven inom Utskottet, att förskott från Riksgälds-kontoret skulle af Statskontoret få tidigare utbetommas. Men deremot invände man, att, om Regeringen iakttog en större sparsamhet med anvisande af förskotter och en strängare kontroll än hittills hölles öfver ränterierna, så att större summor der icke finge ligga obegagnade, det icke skulle vara nödvändigt för Statskontoret att, tidigare än Utskottet föreslagit, få ersättning för de icke influtna inkomsterna. Ja, man faun det, å andra sidan, kunna vålla stor svårighet för Riksgälds-kontoret, om Statskontoret finge rätt att, så snart oro började uppstå bland dess medlemmar, för att brist möjligen kunde uppkomma, genast säga till Riksgälds-kontoret: nu behöfva vi penningar, tag genast hit dem! Derigenom skulle man, enligt Stats-Utskottets mening, endast onödigtvis besvära Riksgälds-kontoret.

Hvad angår de ordinarie statsinkomsterna, uppgå dessa icke till mera än cirka 8,000,000 R:dr. Då man nu vet, att Statskontoret eger en grundfond på ungefär 5,900,000 R:dr, som kan användas för bestridande af det löpande årets utgifter, intilldess de beräknade ordinarie inkomsterna influtit, finner man, att det blott kan blifva fråga om ungefär en fjerdedel af de ordinarie inkomsterna, som kunde vålla Statskontoret förlägenhet derigenom, att denna fjerdedel icke inflöt. Denna differens är

ganska obetydlig, helst en deremot svarande del af inkomsterna alldeles icke tillhör Statskontorets förvaltning, och det är klart, att, när det gäller Statskontorets rätt till ersättning för minskning i de beräknade inkomsterna eller förskott för dem, som icke influtit, detta mera afser de ordinarie än de extra ordinarie inkomsterna. Det är derföre, enligt min tanke, alldeles riktigt, att Utskottet i denna § icke särskildt talat om det ena eller andra slaget af dessa inkomster, utan, ehvad balans uppstått på det ena eller andra, anvisat Statskontoret medel att fylla balansen.

Herr Berger har vidare sagt, att, enligt denna §, Riksgälds-kontoret skulle ega skyldighet att, genast efter årets slut, på en gång utbetala till Statskontoret större delen af de ordinarie inkomsterna, emedan dessa icke inflyta under det löpande året, utan först vid uppbördsstimmorna i Januari månad följande året. Men det är ju omöjligt för Statskontoret att komma på så stor balans å de ordinarie inkomsterna, då det har sin grundfond att tillgå. Denna balans kan aldrig blifva större än några millioner, och derför har det rätt att fordra förskott från Riksgäldskontoret. För öfrigt måste man naturligtvis utgå från den åsigten, att Statskontoret icke bör begära undsättning, så vida icke denna verkligen behöfves. Skulle man emellertid anse Statskontorets ställning vara betryggad derigenom, att man beviljade Kontoret större frihet i fråga om tiden för erhållande af förskott från Riksgäldskontoret, har jag naturligtvis så mycket mindre deremot, som jag sjelf inom Utskottet hyste denna mening, enligt hvad jag nyss hade äran nämna.

Jag vill derföre icke heller motsätta mig Herr Bergers yrkande om återremiss, för att möjligen vinna någon utsträckning i denna tid, och på samma gång i någon mån lugna dem, hvilka föreställa sig, att Statskontoret genom den nu föreslagna anordningen oftare skulle försättas i en mera brydsam ställning.

Herr Hierta: Sedan jag anmälde mig, har Herr Björck hufvudsakligen förekommit mig i bemötande af hvad Herr Berger yttrat i fråga om faran af att Statskontoret icke alltid hade tillräckliga medel för bestridande af sina utgifter. Jag vill till hvad Herr Björck nämnt endast tillägga, att, vid ärendets behandling i Stats-Utskottet, Kronans ombud derstädes förklarade sig vara tillfredsställd med Utskottets förslag i detta afseende.

I fråga om det af Herr Berger förespeglade äfventyr, att Statskontoret, genom den rätt det fått sig tillerkänd i denna §, skulle requirera för stora summor från Riksgäldskontoret, ber jag få nämna, att det naturligtvis var nödvändigt att bestämma någon terminus a quo med afseende på denna rätt att från Riksgäldskontoret bekomma ersättning; och då var det icke gerna möjligt att utfinna något lämpligare stadgande, än att denna rätt skulle inträda, sedan det visat sig, att de för året beräknade inkomsterna icke influtit. Jag ser verkligen icke på hvad annat sätt paragrafen skulle kunna redigeras; och då Herr Berger icke heller har formulerat någon annan redaktion, vågar jag hemställa om bifall till äfven denna del af Betänkandet.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Man har emot denna § hufvudsakligen rigtat tvänne anmärkningar. Den ena afser det förhållande, att paragrafen ej särskildt utmärkte, hvilka af Statsverkets inkomster, de ordinarie eller extra ordinarie, som äro i fråga, utan att dess lydelse: "I händelse Statsverkets inkomster icke" etc. etc., lemnade rum för en missuppfattning, som möjligen skulle kunna tillskynda Riksgälds-kontoret olägenheter.

Det kan likväl häremot invändas, att paragrafen i det ifrågavarande hänseendet står i fullkomlig öfverensstämmelse med den i alla föregående reglementen för Riksgälds-kontoret begagnade redaktion. Den 23 §:n har nemligen i dem alla lydt på samma sätt: "I händelse Statsverkets inkomster" etc. etc. och ingenstädes i paragrafen finner man, att någon skillnad blifvit gjord emellan de ordinarie och extra ordinarie inkomsterna. Någon olägenhet deraf har likväl, så vidt jag känner, aldrig försports; och jag tror alltså, att den ärade ledamoten, som framställt anmärkningen, kan trygga sig vid denna erfarenhet.

Jag kan deremot icke annat än instämma i Herr Björcks åsigt, att det vore för Statskontoret tryggare och fördelaktigare, om den mening inflöte i förenämnde §, att för den antydda händelse, att inkomsterna icke till beräknadt belopp influtit, den härigenom uppkomna brist finge redan under det löpande året, efter requisition från Statskontoret, af Riksgälds-kontoret ersättas.

Ty i fall exempelvis uti innevarande års inkomster en brist uppstode, så eger Statskontoret ingen möjlighet att erhålla ersättningen förr än med början af följande år eller först den 2 Januari 1869. Men nu inträffar, om jag ej misstager mig, just under sommaren och början af hösten den svåraste tiden för Statskontoret; och det skulle därför onekligen medföra större trygghet uti Statskontorets förvaltning, om detsamma tillerkändes rättighet att äfven under denna eller andra tidpunkter af det löpande året äska och erhålla succurs från Riksgälds-kontoret. Att för detta sistnämnda verk någon fara eller olägenhet härigenom skulle kunna uppstå, kan jag ej föreställa mig; ty om Statskontoret i oträngda fall anlidade sin requisitionsrätt, skulle en sådan åtgärd, med de kontroller som så väl från Riksdagens som Regeringens sida i afseende härå förefinnas, svårligen kunna passera oanmärkt.

Och då, genom utsträckning af Statskontorets befogenhet härutinnan, någon skada alltså icke kan befaras, men deremot förändringen obestriddligen skulle lända till fördel för statsförvaltningens jemna gång, så hemställer jag, om ej Kammaren ville genom en återremiss af denna punkt åvägabringa dess förändrande i enlighet med Herr Björcks förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. De derunder gjorda yrkanden på bifall och på återremiss upptogos af Herr Talmannen, som först framställde proposition på bifall till förslaget, och, då svaren allmänt utfoljo med nej, dernäst på återremiss, som besvarades med öfvervägande ja; och hade Kammaren alltså till Utskottet återförvisat ifrågavarande reglements-paragrafs förslag.

§ 20.

Förekom nu till förnyad behandling Första Kammarens protokollsutdrag N:o 96, innehållande delgifvande derom att Första Kammaren bifallit dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8, rörande väckt förslag om sådan ändring i 12 § Läroverksstadgan, att Grekiska språket måtte blifva ett valfritt läroämne.

Ordet begärdes af

Herr Bergström: Jag yrkar, att det nu föredragna Första Kammarens protokollsutdrag må öfverlemnas till behandling af denna Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Flere af Kammarens ledamöter instämde uti detta yttrande.

Herr Ribbing: Jemte det jag i öfrigt instämmer i det slut, hvar-till Första Kammarens Tillfälliga Utskott, liksom Kammaren sjelf, i förevarande fråga kommit, önskar jag fästa uppmärksamhet på en föreskrift i den sista afdelningen i förslaget, som synes mig tariffva ändring. Enligt min tanke bör nemligen en från Grekiskan dispenserad yngling eller rättare hans målsman sjelf få afgöra, om ynglingen, under de timmar då Grekiska läses i hans klass, antingen skall i skolan deltaga i någon annan lektion, eller ock i hemmet genom målsmannens försorg erhålla sysselsättning eller undervisning. Ett sådant stadgande vore, som jag förmenar, i alla hänseenden riktigt och gagneligt. Ser man saken från ynglingens sida, så kan ju inträffa, att han eger öfvervägande fallenhet för något ämne, hvori skolan ej meddelar undervisning eller som i allt fall med goda resultat kan utom skolan i vidsträcktare omfattning öfvas och inläras. Så t. ex. kan han hafva särdeles goda anlag för musik eller teckning eller lefvande språk. Det kan ock hända, att hans kropps-konstitution är af så svag beskaffenhet, att han behöfver dessa timmar för att förlänga och fördela den tid han har att läsa öfver sina andra lexor eller för att rekreera sig genom kroppsöfningar och dylikt. Då man ordar så mycket om öfveranstängningar i skolorna, synes denna lättnad icke vara att förkasta.

Ser man åter frågan från skolans synpunkt, så är det just ett af de skäl, som mest och envisast andragits emot den ifrågavarande dispensen, att det stötte på så många svårigheter att inom skolan skaffa den dispenserade ynglingen lämplig sysselsättning. Dessa svårigheter kommer man ifrån, om målsmannen drager försorg om ynglingens sysselsättande; och i allt fall kan det väl icke med fog sägas åligga skolan, att, då den erbjuder ordinarie undervisning i Grekiska språket, men målsmannen derifrån vill hafva ynglingen befriad, nödvändigt hålla honom kvar i skolan, äfven om annan lämplig sysselsättning utom skolan står honom till buds.

Jag önskar således en modifikation af Första Kammarens beslut i öfverensstämmelse med nu uttalade åsigt. Visserligen må jag erkänna, att, enligt min tanke, denna Kammarens Tillfälliga Utskott, som vid sedanaste riksdag hade frågan om hand, hade formulerat ett bättre förslag i nu förevarande afseende än det nu ingifna, ty det är onekligen klokare

att åt rektor och lärare öfverlemnna att bestämma sättet för en ynglings sysselsättande under dispenstimmarne, allt efter som omständigheterna vid de olika läroanstalterna föranleda, än att dermed besvära Kongl. Maj:t. Men för att ej yrka mer än den minsta möjliga ändring, så får jag föreslå den modifikation blott i slutet af Betänkandet, att ifrågavarande från Grekiskan dispenserade "ynglingar skola inom läroverket i stället undervisas, derest ej ynglings målsman heldre önskar att sjelf draga försorg om lärjungarnes sysselsättning under tiden."

Är det nu så, att Kammaren skulle besluta öfverlemnna Första Kammarrens protokollsutdrag till det Tillfälliga Utskottet N:o 1, så anhåller jag att detta mitt yttrande måtte medfölja remissen. Beslutar man sig åter för att nu genast företaga frågan till afgörande, så begär jag vördsam Herr Talmannens proposition å mitt nu upplästa amendement.

Herr Friherre Fock: Jag har begärt ordet för att instämma i Herr Bergströms förslag om frågans hänvisande till behandling af Kammarrens Tillfälliga Utskott N:o 1. Och då nu Herr Ribbing framlagt ett särskildt ändringsförslag, synes mig en remiss så mycket mera nödvändig. För min del förenar jag mig villigt i hvad Herr Ribbing till motivering af sitt förslag andragit, men icke så i fråga om sjelfva klämman. Om jag skulle våga ett förslag, skulle det helt enkelt bestå deri att utesluta hela den sista meningen om ynglingens sysselsättande under dispenstimmarne, ty, enligt min tanke, kan icke skolan, sedan en yngling vunnit befrielse från någon del af den ordinarie undervisningen, ega ringaste förpligtelse att tillhandahålla honom annan sysselsättning. När dertill kommer, att stora svårigheter möta för anskaffande af lämplig sysselsättning, ja, att just denna svårighet utgjort det egentliga hindret för vinnande af dispens, så synes mig ingenting enklare och lämpligare än att taga bort svårigheten genom att låta målsmannen draga försorg om den dispenserades ändamålsenliga sysselsättande.

Jag hemställer, att Kammaren måtte remittera så väl Första Kammarrens protokollsutdrag som de nu afgifna yttranden till det Utskott, som har att handlägga analoga frågor, och att detta Utskott måtte upptaga jemväl förevarande ämne i det allmänna Betänkande, som inom kort lär vara att derifrån förvänta.

Häri hördes många af Kammarrens ledamöter instämma.

Herr Leffler: Den gällande skolstadgan indelar, såsom bekant, elementarläroverken i högre, eller fullständiga, och lägre läroverk. De förra bestå af 7 klasser, i hvilka undervisning meddelas antingen på båda bildningslinierna, den klassiska och reala, eller ock på endast den reala; och de sednare eller lägre läroverken äro antingen 5-, 3- eller 2-klassiga. Nu börjas undervisningen i Grekiska i 5:te klassen, och det så väl i de fullständiga läroverken som i de femklassiga lägre.

Men man finner det oaktadt, att förevarande förslag endast afhandlar befrielse från Grekiska språkets studium vid de fullständiga läroverken, men deremot med tystnad förbigår de förenämnda lägre, inom hvilka detta språk jemväl är ett undervisningsämne. Följden häraf skulle blifva

den, att Grekiskan vore ett valfritt ämne inom de högre, men deremot fortföre såsom obligatoriskt i de femklassiga lägre läroverken.

Jag tager nu alldeles för gifvet, att detta beror på en inadvertens såväl hos Utskottet, som formulerat beslutet, som hos Första Kammaren sjelf; men felet behöfver emellertid afhjelpas, och detta är lätt gjordt, om man i Betänkandet utesluter tvänne ord eller "*de högre*" och uttrycker sig sålunda: "att Kongl Maj:t täcktes i nåder anbefalla en sådan anordning af undervisningen inom elementarläroverken att" etc.; emedan derigenom förslaget kommer att omfatta såväl högre som lägre elementarläroverk. I fall Kammaren beslutar remiss till Tillfälligt Utskott af Betänkandet, anhåller jag att detta mitt yttrande jemväl måtte bifogas.

Herr Bergman: Jag är förekommen af Herr Leffler, men kan dock icke underlåta att ytterligare framhålla följderna af hvad Utskottet föreslår uti ifrågavarande punkt.

I elementarläroverkets femte klass, der kursen är tvåårig, upptagas vid pass 380 lektionstimmar af undervisning i Grekiska språket. Om nu ynglingen genast efter afslutandet af denna klass går ut i det praktiska lifvet eller öfverflyttas till ett högre elementarläroverk och der begagnar den här föreslagna dispensen från Grekiskan, så har han alldeles gagnlöst förlösat dessa 380 lektionstimmar, en förlust så mycket beklagligare som mängden af läroämnen i allt fall tager hans tid mer än tillräckligt i anspråk.

I fråga om dispenserad ynglings sysselsättande under de Grekiska undervisningstimmarne, anser jag för min del Utskottets förslag vara för ordningen och det goda skicket inom skolan och för ynglingens disciplinära tillsyn fördelaktigare, än det af Friherre Fock eller Herr Ribbing afgifna. Beslutar Kammaren att remittera frågan, så anhåller jag att dessa anmärkningar måtte få åtfölja remissen.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med det yrkande, som derunder blifvit gjordt, hemställde Herr Talmannen och biföll Kammaren, att ifrågavarande Utlåtande, för det i 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen angifna ändamål, skulle öfverlemnas till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

§ 21.

Föredrogos ånyo och biföllos Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) Utlåtanden:

N:o 1 (i samlingen N:o 22), i anledning af väckt förslag om ändringar i nu gällande föreskrifter om laxfiskets idkande i den så kallade Pukaviksfjorden;

N:o 2 (i samlingen N:o 23), i anledning af en till Utskottet öfverlemnad, af Herr M. Ahlgren väckt motion, N:o 266, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande undersökning och utredning af de förhållanden, som verka hindrande för landets sjöfart och skeppsbyggerinäring, m. m.

§ 22.

Till förnyad behandling förekom Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) bordlagda Betänkande N:o 3 (i samlingen N:o 24), öfver motioner af Herr J. A. Åstrand (N:is 255 och 256) och af Herr Johan Erickzon från Jönköpings län (N:o 296), angående åtgärder till jagtens fredande.

Utskottets första hemställan, å sidan 4, med anledning af Herr Åstrands motion N:o 256.

Ordet begärdes af

Herr Björck: Jag är visserligen ibland dem, som alltid varit färdige att erkänna de kommunala myndigheternas rättighet att yttra sig inom sådana områden, der de lokala förhållandenas ordnande afses, samt att vare sig fatta beslut derom, eller för Regeringen framlägga sina önskingar, men jag anser å andra sidan, att denna rättighet innebär en fara, om den tolkas derhän, att de lokala myndigheterna eller korporationerna kunna ingripa i frågor tillhörande privaträttens område. En benägenhet härtill har emellertid redan visat sig, och jag erinrar mig från sista riksdagen en motion, som uppenbarligen hade sådant syfte. Den blef visserligen af Kammaren förkastad; men är man ej på sin vakt, skall man alltför lätt komma derhän, att kommunalmyndigheterna småningom, i större eller mindre mån, utvidga sitt inflytande och sin beslutanderätt äfven på det privaträttsliga eller den allmänna lagens gebiet.

Man har visserligen sagt, att Kongl. Maj:t nog kommer att tillse, att de försök, som i sådant hänseende kunna göras, icke skola vinna framgång; men för min del vill jag ej medgifva, att i en författning, som är allmän och jemväl, enligt min tanke, bör vara det, inläggas föreskrifter, som kunna till slika försök föranleda, åtminstone tror jag, att i hvarje särskildt fall gränsen emellan hvad som är af allmän författnings natur och det som faller inom de kommunala myndigheternas kompetens bör vara i sjelfva författningen klart och bestämdt uppdragen.

I och för sig innefattar alltså detta förslag en våda; och i det outredda skick, hvori saken befinner sig, har jag verkligen svårt att fatta det ampla erkännande, som från Utskottet kommit motionen till del. Finnes det något godt i densamma, — hvilket jag är långt ifrån att betvifla — så må man önska det all framgång, men framdeles och efter det motionens syften blifvit närmare utredda. För närvarande kan jag icke annat än yrka afslag å Betänkandet.

Många af Kammarens ledamöter instämde i detta yttrande.

Herr Witt: Här är, enligt min tanke, aldeles icke fråga om: något ingrepp i den privata rätten, utan Utskottets förslag aser endast att vederbörande landsting måtte få till Kongl. Maj:t framställa förslag till sådana särskilda bestämmelser, angående jagten inom landstingsområdet, hvilka anses nödiga och lämpliga; och Kongl. Maj:t, som profningen häraf tillkommer, lär nog tillse, att inga privaträttsliga stadganden sålunda

tillkomma, utan att de först i grundlagsenlig ordning hemställas till Riksdagen.

Herr Björck har nu visserligen sagt, att sådana förhållanden, som äro för landet allmänna, ej böra ordnas genom de kommunala myndigheterna, utan falla under allmänna lagens område; och jag vill ingalunda bestrida detta, men just deri att de föreskrifter, som ordna jagtens ekonomiska detaljer, ej böra vara allmänna för hela landet, har det ifrågasvarande förslaget sin goda och riktiga grund. Ty det är uppenbart att med afseende på jagten ej samma förhållande existera i Skåne som i Lappmarkerna, och att, om man försöker intvinga dem alla under en gemensam stadga, man åstadkommer en lagstiftning, som icke är fullt tillämplig någonstädes. Derföre har ock Norge en författning, som medger, att för hvarje särskildt amt olika jagtstadgar kunna fastställas, då amtformandskabet finner sådant lämpligt.

Det bör af hvad jag har anfört tydligen framgå, att jag ej vill inrymma åt kommunalmyndigheterna rätt att ingripa på jagtstadgarnes principiella del, utan önskar bibehållandet af en för hela landet gällande allmän jagtstadga; men på samma gång önskar jag åstadkomma nödig frihet att efter de inom hvarje ort rådande olika lokala och klimatiska förhållanden lämpa detaljbestämmelserna i författningen, ty endast derigenom kommer jagten att skötas som sig bör och ej på det sätt, som nu eger rum, hvilket hvar och en måste medgifva vara högst olämpligt.

Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Uti detta yttrande hördes flere af Kammarens ledamöter instämma.

Herr Björck: Jag hade icke ämnat yttra mig vidare i denna fråga, men jag nödgas dock uppträda emot den uppfattning af saken, som Herr Witt velat göra gällande.

I författningen kunna verkligen göras undantag för vissa fall, deri Kongl. Maj:t kan medgifva en inskränkning eller meddela särskilda bestämmelser, som må föreskrifvas. Men då jagtstadgan tillkommit genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma åtgärd, synes det vara nödvändigt att noga skilja emellan allt det, som är af beskaffenhet att vara beroende af båda Statsmagternas beslut och de öfriga delar, som kunna sägas vara sådana, att de tillhöra den ekonomiska lagstiftningen. Derföre tror jag, att sjelfva författningen bör upptaga alla de områden af ämnet, hvilka äro så beskaffade, att särskild pröfning för de särskilda landsorterna må ega rum; och jag tror, att detta är så mycket mera af nöden, som det är ganska svårt att urskilja, hvad som är privaträtt och hvad som icke är det. Således bör det enligt min tanke blifva en gemensam åtgärd för Kongl. Maj:t och Riksdagen att i lagen uttryckligen bestämma dessa områden.

Så t. ex. i fråga om *tiden* för den lof gifna jagten; vill man här, att detta skall bero af Kongl. Maj:t, har man genast en inskränkning i den enskilde eganderätten, emedan jagt på egen mark har jag rätt att begagna när som helst, om icke lagen tager den ifrån mig och inskränker den till vissa tider för att bereda nödig vård om det vilda. Men att betrakta den delen af jagtstadgan såsom ett önskningsmål, hvilket skulle bero

af Kongl. Maj:t ensam, det måste jag på det högsta bestrida. Förden skull förhåller det sig så, att om det är lämpligt att lemna tillfälle för sådana särskilda bestämmelser, jag redan antydt, så är det ock lika lämpligt samt rent af nödvändigt, att lagen bestämmer de fall, inom hvilka sådan rätt bör medgifvas.

Derföre tror jag, att det mål, som motionären eftersträfvat, huru godt det än kan vara, måste sökas på ett annat sätt.

Om framställningen afser en ansökning till Kongl. Maj:t inom den del af författningen, som Kongl. Maj:t har ställt till sin disposition, är den öfverflödig, ty i sådant fall kan hvarje sammansättning af personer inom hvarje ort, den må nu bära namnet landsting eller hvad namn som helst, göra en dylik ansökan och Kongl. Maj:t lär icke inskränka sin rätt att lagstifta, så vidt saken ligger inom den ekonomiska lagen.

Således är det här gjorda förslaget antingen *öfverflödigt* eller ock föranleder det dertill, att särskilda bestämmelser böra i lagen intagas och i sådant fall är det obefogadt i den form, hvarunder det framträdte. Jag yrkar förden skull fortfarande afslag.

Herr Sjöberg: Jag är i allt förekommen af Herr Björck och finner lika med honom det förslag, Tillfälliga Utskottet här afgifvit, oformligt och olämpligt; och detsamma gäller minst lika mycket om det ifrågasatta tillägget till jagstadsagan, afseende, som det heter, att Kongl. Maj:t ville till pröfning och afgörande upptaga af landsting framställda förslag till vissa särskilda bestämmelser angående jagtens fredande inom landstingsområdet. Såsom Herr Björck äfven anmärkt, är det alledeles öfverflödigt att göra ett så beskaffadt tillägg, ty jag kan icke finna annat, än att hvarje landsting är oförhindradt att inkomma med dylika framställningar.

Dessutom förhåller det sig verkligen så, som Herr Björck också antydt, att gränsen emellan den civila och den ekonomiska lagstiftningen är så föga bestämd och särskildt i detta fall, att man icke bör genom ett tillägg, som kan föranleda till misstydningar, ytterligare inveckla förhållandet.

I likhet med Herr Björck yrkar jag derföre afslag å Betänkandet i dess nu föredragna del.

Herr Åstrand: För min del kan jag icke finna annat, än att Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande eger att pröfva och afgöra sådana särskilda bestämmelser angående jagten inom olika landstingsområden, hvilka anses nödiga eller lämpliga. Ty jagstadsagan hör till den ekonomiska lagstiftningen och der är Kongl. Maj:ts rätt obestridd.

Jag har i min motion föreslagit, att Riksdagen måtte besluta om aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes till pröfning och afgörande upptaga af landsting gjord underdånig framställning att för sitt landstingsområde erhålla inskränkning eller utvidgning af en eller flera af de i allmänna jagtlagen uppräknade fridlysningsstiderna, eller fridlysnings, dock högst till en tid af tio år, af ett eller flera af de i samma lag såsom nyttigt vildt omnämnda djur eller fogelarter eller förbud mot användande af vissa fångningsmetoder, hvilka visat sig vara i hög grad ödeläggande för det vilda. Jag har

uppställt min motion så, emedan en §, den 11:te, i nu gällande jagtlag för Norge innehåller en liknande bestämmelse blott med den skilnad, att Konungen der eger i saken förordna på framställning af formandskap för helt amt eller del deraf.

Herr Björck har visserligen ansett, att enskilda personer få inkomma med dylika framställningar och att Kongl. Maj:t kan derom resolvera. Men jag tycker det är vida lämpligare att en hel korporation, såsom landstinget, i detta fall uttalar sitt omdöme samt på grund deraf framkommer med underdånig framställning i ämnet, än om en enda person på sådant sätt skulle tillåtas att göra sina egna intressen gällande kanske i strid mot hela den öfriga befolkningens inom samma område. Och att för olika landstingsområden olika jagtbestämmelser af behöfvat högst påkallas är ju uppenbart. Jag vill blott nämna ett exempel. Sjöfogeln, då den kommer tillbaka hit, häckar på olika tider. Då, såsom nu är händelsen, en och samma dag är bestämd för jagtens öppnande öfver hela riket, inträffar, att man, när den för jagt lofgifna tiden ingår, i de nordliga länen kan skjuta ungarne halfvuxna, medan man i de södra icke fått lossa ett skott förr, än sedan hela kullen ofta hunnit blifva flygfärdig. Derföre kan det, efter mitt förmenande, icke heller vara något förnärmande för privaträtten eller ingrepp i författningen, att till densamma ett sådant tillägg göres, som här föreslås, att af landsting framställda förslag i dessa hänseenden må kunna upptagas till pröfning och afgörande af Kongl. Maj:t.

I närvarande stund vägrar naturligtvis alltid ordföranden i landstinget att upptaga en dylik fråga till skärskådande, emedan den icke tillhör landstinget, såsom berörande en för hela riket gemensam lagstiftning. Större delen af Herrarne har väl varit på landsting och vet följaktligen, hur der går till. För den ena frågan efter den andra heter det: "den hör oss ej till." Man får blott tala om kommunikationer, lasarett, kurhus och dylika saker, men hvad som angår den ekonomiska lagstiftningen, dervid får man ej röra. Och då just i afseende å denna lagstiftning det enligt min öfvertygelse skulle utgöra ett stort framsteg, att landstingen finge dermed taga någon befattning genom underdåniga framställningar till Kongl. Maj:t, framkallade af de särskilda orternas olika behof och förhållanden, yrkar jag bifall till Betänkandet i denna del.

Med Herr Astrand förenade sig många af Kammarens ledamöter.

Herr Carl Ifvarsson: För mig är det klart, att, om frågan blott afser den ekonomiska lagstiftningen, landstinget är lika oförhindradt att upptaga som Kongl. Maj:t att afgöra den. Men då det är en lagfråga kan Riksdagen icke hänskjuta den till Kongl. Maj:t ensam, utan måste den behandlas i den ordning grundlagen föreskrifver för dylika frågors pröfning och afgörande, emedan om Riksdagen lemnar den till Kongl. Maj:t på annan väg, saken blir utan kraft och verkan. Endast i dessa båda hänseenden finner jag, om icke hinder för bifall till Utskottets förslag, dock hela förslaget ändamålslost. Man vinner icke något med dess godkännande.

Hvad åter beträffar ordförandens tillgöranden i afseende å dessa frågor, torde dessa dels vara beroende af ordförandens olika uppfattning och dels äfven derå, huruvida ledamöterna inom landstinget låta ordföranden afgöra, hvad som skall höra dit eller icke. Derom kunna naturligtvis olika

meuingar finnas och derom är icke tal nu; men af de skäl jag redan an-
fört får jag i likhet med flere föregående talare anhålla om proposition
å afslag.

Herr Witt: Det måste vara ett misstag af den värde talaren bakom
mig, att det icke skulle tjena till något att göra en sådan framställning till
Kongl. Maj:t, som Betänkandet innehåller. Atminstone måtte den väl tjena
dertill, om den bifalles, att landstingen icke kunna förklara sig sjelfve eller af
sina ordförande blifva förklarade obefogade att sysselsätta sig med ärenden af
den art, som här omförmäles; något som både lärar händt och kan hända,
då landstingsförordningen stadgar, att landsting icke eger att befatta sig
med saker, hvartill särskilda auktoriteter blifvit förordnade. Således läg-
ger verkligen denna författning i sitt nuvarande skick hinder för lands-
tingen att egna sin omsorg åt den viktiga angelägenhet, som nu är på tal
och vidare får jag fästa uppmärksamheten på att här icke är fråga om
någon lagförändring, som skulle sökas hos Kongl. Maj:t, ty så har Ut-
skottet lika litet som motionären föreställt sig saken, utan har Utskottet
blott hemställt, att det må vara tillåtet att göra dylika framställningar
hos Kongl. Maj:t och man således vara säker, att, om någon sådan kom-
mer från ett landsting, Kongl. Maj:t täckes upptaga den till pröfning. I
händelse Kongl. Maj:t då finner, att den skulle leda till en lagförändring,
är det ju klart, att Kongl. Maj:t med anledning deraf icke vidtager någon
åtgärd utan Riksdagens hörande.

Här åsyftas med ett ord blott att jagten, som hos oss är en viktig
binäring, må kunna göras så gifvande som möjligt. Hvar och en känner
troligen, att vår jagt för närvarande befinner sig i ett ojemförligt sämre
tillstånd, än den borde och kunde vara, om den sköttes rätt, och enda
sättet att komma derhän, är att olika bestämmelser stadgas för olika
landstingsområden. Jag förnyar således min anhållan om bifall.

Herr Friherre Alströmer: Den siste talaren likasom en föregående
har ansett, att Utskottets förslag borde godkännas, derfore att man för
närvarande skulle sväfva i tvifvel, huruvida landstingen vore berättigade
att till Kongl. Maj:t ingå med sådana framställningar, som här afses, och
att fördenskull de borde uttryckligen förklaras dertill behörige.

Jag vill icke nu inlåta mig i frågan, om landstinget må hafva en
sådan rätt. Men jag vill erinra, att, om det har den, behöfves ingen
skrifvelse derom till Kongl. Maj:t. Har landstinget åter icke denna rätt,
kan den visserligen icke meddelas på detta sätt, ty då fordras dertill en
förklaring af landstingsförfattningen, som nu är civillag, och en sådan än-
dring skall på annan väg sökas och behandlas. Jag yrkar derfore afslag
å Betänkandet i denna del.

Herr Carl Ifvarsson: Jag är förekommen af Friherre Alströmer
och instämmer med honom.

Jag vill blott tillägga, att, då Utskottet har föreslagit, att Riksdagen
måtte besluta en underdånig skrifvelse med begäran om det tillägg till nu gäl-
lande jagtstadga, att — såsom orden lyda — Kongl. Maj:t vill "till pröfning
och afgörande" upptaga vissa omtalade bestämmelser angående jagten, ingen

väl kan säga annat, än det verkligen är Utskottets mening att Kongl. Maj:t skulle "afgöra" frågorna och att således icke ensamt afses att få en förklaring af landstingsförordningen; men äfven i sådant fall tillkommer icke något Tillfälligt Utskott att taga saken om hand utan Lag-Utskottet. Jag vidhåller mitt yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de derunder gjorda yrkanden framställde Herr Talmannen propositioner dels på bifall och dels på afslag till Utskottets hemställan och förklarade den förra af dessa propositioner hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering äskades, och uppsattes alltså, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott främst hemställt i dess Betänkande N:o 24,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är ifrågavarande hemställan af Kammaren afslagen.

Omröstningen anställdes och utföll med 50 *ja* emot 35 *nej*; och var sålunda Utskottets *första* hemställan bifallen.

Utskottets andra hemställan, öfverst å sidan 5, med anledning af Herr Åstrands motion N:o 255.

Härvid yttrade

Herr Åstrand: Det har alltid varit för den enskilde svårt, att få sin eganderätt till skog, jagt och fiske till alla delar erkänd. Genom 1864 års jagtstadga fick man sig tillerkänd rätt till begagnande af giller och snaror. Deraf hafva jagtegarer säkerligen föga eller intet begagnat sig, men så mycket har denna jagtmethod utöfvats af löst folk, hvilka systematiskt användt detta fångstätt, så att fara är, att tjäder och orre rentaf utrotas i södra Sverige. Jag har i min motion undantagit Norrland och Dalarne, der jagten är ett näringsfång. I de andra delarne af riket är jagten ett nöje, och skola vederbörande jordegare få behålla detta, då måste snaror och giller bort. Att åtkomma dem, som på annans mark olofligt utsätta giller och snaror, är, som hvar och en bör kunna inse, ganska svårt. Sällan finnas två vittnen, då han ditsätter snaran, och träffar man honom vid densamma, då fogeln af honom derur lösgöres, så har han naturligtvis ditkommit af en händelse. Men vore detta fångstätt absolut förbjudet så skulle hvar och en kunna förstöra dessa fångstmedel hvar helst de påträffades. Dessutom bör man komma i håg att snaran icke har någon urskiljning. Dertill kommer att det i synnerhet är hönorna, som fångas med dessa jagtdon. De äro förmodligen ödmjukkare än tupparne, hvilka med mera högburna hufvuden sannolikt lika ofta hoppa öfver gillren, som de derför blifva offer. Det är icke så mycket de större possessionaterne utan fast heldre de mindre hemmansegarne, hvilka i sin eganderätt förnäras af snarjägare, enär de förre genom skogvaktare

eller tillsyningsmän äro i tillfälle att utöfva en i detta hänseende nödig uppsigt, och hafva jordegare af den sednare kategorien hufvudsakligast till mig, under min hemmavaro, gjort framställningar om motions väckande i ämnet. Jag yrkar på alla dessa skäl bifall till motionen och afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Witt: Det kan icke nekas att Herr Åstrand har anført goda skäl för sin motion, men då man anser att icke Riksdagen utan landstingen, hvart och ett efter förhållandena i de olika delarne af landet, i dessa angelägenheter böra göra framställningar till Kongl. Maj:t, hvilken åsigt äfven Kammaren genom bifall till den första punkten biträdt, så har Utskottet i öfverensstämmelse med sitt i fråga om första punkten afgifna yttrande icke kunnat annat än afstyrka bifall till Herr Åstrands nu ifrågavarande motion. Jag yrkar således bifall till Utskottets Betänkande.

Flere af Kammarens ledamöter instämde i detta yttrande.

Herr Liss Olof Larsson: Jag hade knappt väntat att den förre talaren skulle yrkat bifall till sin motion, hvarom här är fråga, då den förre motionen blifvit bifallen, och han således kan få den olägenhet afhjelpat, hvaröfver han här klagat. Ehuru det kan synas otacksamt af mig att uppträda mot motionären, då han i sitt yrkande om gillers och snarors förbjudande ställt Dalarne i samma kategori som Norrland, så vill jag ändock yttra några ord. Må vara att jagten, såsom talaren påstod, i södra Sverige är ett nöje, men detta tror jag är endast för de rika jägarne; det är en annan sak med de fattige, ty de få ej jaga för sitt nöje utan därför att de skola bereda sig någon inkomst. Motionären sade äfven att jägaren alltid faller det vilda med urskiljning, men att snarjägaren icke kan göra det. Jag erkänner det sednare, men kan likväl icke heller medgifva att jägarne i allmänhet göra det, då det är i tillåten tid, ty får han villebrådet inom skothåll så nog skjuter han i de aldra flesta fall. Motionären talar om huru smygande en snarjägare far fram, och huru svårt det är att förhindra honom från en oloflig fångst. Jag tror tvärtom att det är mycket lättare att åtkomma en som utsätter giller och snaror än en skytt. Det förre tager tid, ty snaran måste alltid quarsitta en längre tid och skogsegaren har då godt tillfälle att borttaga dessa fångsel. Ty man kan väl icke genast sätta snaran omkring villebrådets hals, och genast borttaga såväl fångslet som det fångade. Det är visst sannt att man kan höra skottet, då man med geväret faller ett vildt, men att bevisa hvem som lossade det, hafver sig icke alltid så lätt. Det hufvudsakligaste skälet, hvarför jag yrkar afslag på motionen och bifall till punkten, är det, att då man icke kan neka, att den, som rår om marken, äfven rår om jagten derå, äfven om han icke har råd att hålla sig bössa, och jag anser eganderätten lika helig för den fattige som den rike, så bifaller jag för min del Utskottets Betänkande äfven i denna punkt.

Herr Åstrand: Jag skulle icke utkasta två ord på frågan, om jag visste att den Första Kammaren skulle komma att bifalla den första punkten samt att den derefter vunne Kongl. Maj:ts sanktion; men det kan hända att denna första punkt blir afslagen, och i så fall hafva

vi då snarorna kvar. Så mycket jägare har jag varit, att jag vet, det man icke brukar spara ett andra skott på den fogel, som ännu flaxar, och detta kan frågan om snarornas bibehållande ännu sägas göra. Bifalles min motion, så är utsigten större att få snarorna utdömda i mellersta och södra Sverige, der man icke, åtminstone hvad södra delen angår, må tro, att allmogen är så litet skjutkunnig, att den icke på detta sätt kan utöfva sin jagt. Jag yrkar fortfarande bifall till min motion och afslag på Utskottets Betänkande.

Herr Widell: Jag anser mig höra understödja Herr Åstrand. Det kan icke nekas, att snarorna utöda jagten, de döda utan urskilning tuppar och hönor och kyckligar små. Jägarne deremot hafva urskilning. Dessutom kan man föreställa sig hvilken plågsam död dessa snaror och giller bereda de stackars foglarna. Genom jagten med bössa kunna våra skarpskyttar öfva sig, och villebrådet må gerna förbehållas som pris åt en skjutfärdighet, hvilken, sedan den förvärfvats vid jagt på fredliga foglar, kan i farans stund användas mot *örn*ar och andra roffäglar.

Herr Björck: Jag får endast erinra derom, att Kammaren förra riksdagen förkastat den här i frågavarande motionen, och då ett stadgande sådant som det af motionären föreslagna skulle vara ett ingrepp i eganderätten, antager jag att Kammaren skall gifva sitt bifall till Utskottets Betänkande och afslå motionen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, och Herr Talmannen enligt de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, framställt propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan, som äfven på afslag å berörda hemställan och bifall i dess ställe till det i Herr Åstrands motion innehållna förslag, samt af dessa propositioner funnit den förra besvarad med öfvervägande ja, blef votering äskad. Med anledning häraf uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott, i dess Betänkande N:o 24, hemställt i anledning af Herr Åstrands motion N:o 255.

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i Herr Åstrands berörda motion.

Omröstningen, som derefter i stadgad ordning verkställdes, utföll med 38 ja emot 44 nej; och hade alltså Kammaren, med afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt uti Herr Åstrands motion N:o 255.

Utskottets tredje hemställan, i anledning af Herr Johan Erickzons motion, N:o 296, blef, på Herr Talmannens framställning, af Kammaren bifallen; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, de öfver Herr Åstrands tvänne motioner nu fattade beslut Medkammaren delgifvas.

§ 23.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) Utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 25), med anledning af väckt förslag om förändring i nu gällande jagstadga.

Härvid yttrade:

Herr Björck: Jag kan icke understödja det här förevarande förslaget, ty då sednaste jagstadga anser skjälén för ett rofdjur, så är naturligtvis meningen dermed den, att jagten på dessa djur skall vara fri. Men får icke hvem som helst döda dem, blir följdén att de, till skada för fisket, alltför mycket tillväxa i antal. Jag anser därför att Utskottets resonemang är origtigt och att denna jagt bör vara fri. Förslaget synes afse att bevara skjäljagten och skjälärne, men icke att utrota dem, men om man vill detta, så må man säga rent ut och icke resonnera tvärt emot hvad man menar. Jag yrkar därför afslag på Betänkandet.

Herr Hedenberg: Jag var verkligen tvehågsen om jag med denna fråga, som synes så obetydlig, borde besvara Riksdagen; men sedan till min kunskap kommit att icke så få människors bergning och utkomst genom denna bestämmelse i jagstadgan sattes på spel, så öfvervanns min betänklighet och, då nu det yttrande Utskottet lemnat deröfver varit gynsam, vill jag med ett par ord bemöta hvad den förre talaren yttrat. Motiveringen synes i min motion. Jag vill endast tillägga, att ett af dessa hemman, Örö, är för jagt och fiske skattlagdt till 120 R:dr. Med öfriga onera inräknade går dess beskattning till öfver 300 R:dr; dess förnämsta inkomstkälla är skjälångst. Späcket och hudarne af dessa djur lemna icke någon obetydlig vinst. Vid Örö har årligen förr fångats från 50 ända till 120 skjälär, men förlidet år, sedan djuren börjat att oroas af främmande jägares skott, hafva, enligt gjord beräkning, inalles icke fångats mer än några och 40 dylika djur. Anser man skjälén som ett skadedjur, hvilket bör utrotas, så vinnes detta ändamål bättre, om de under lektiden ihjelsläs i massa, än om de genom skjutande skrämmas och skingras åt alla håll. För öfrigt skulle jag för min del icke vilja anse skjälén som något *skadligt rofdjur*. Den är icke mera roflysten än gäddan, och flera andra hafvets innebyggare, der så är verdens lopp, att den ene skall den andra äta opp. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Widell: Genom bref och uppgifter från sakkunnige personer har i Utskottet uttrönts, att skjälén väl är ett rofdjur men att man gör bäst i att öfverlemna skjälavården på kusten åt strandegarne, som med van hand bruka slå ihjäl djuren å skär och holmar, emedan de på detta sätt kunna till största mängd nedläggas, under det att deremot främmande jägare med sina skott skrämman dem. En prestman, som bor i skärgården, har upplyst att sedan man börjat att skjuta på skjälärne hafva de skingrats åt olika håll, så att nu icke så många som förr kunna nedläggas, hvarföre de ock nu göra större skada på de så kallade "skötarne" och strömmingsfisket. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Witt: Det torde vara skäl att anmärka, att skjälén icke var införd bland skadliga rofdjur, förr än i den sednast utfärdade jagtstadgan. Förut fångades skälärne med nät på de så kallade klabbarne, der de hade sitt tillhåll, men sedan den nya jagtstadgan förklarar skjälén för ett rofdjur, har man börjat att jaga den med bössa. Genom detta skjutande har man till stor del bortskrämt skälärne från deras gamla tillhåll, der de kunde i mängd anträffas och nedläggas. Detta har naturligtvis skett till stor förlust för åtskilliga skärgårdshemman, som af skjäléfångsten hemtat en betydlig inkomst, och då sådana hemman äro skattlagda för jagt och fiske, är det väl så mycket obilligare, att det nu skall kunna hända, att en enda person kommer och med några skott bortskrämmar skälärne. Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Uti detta Herr Witts yttrande instämde flere af Kammarens ledamöter.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Jag får upplysa att i Norrland flera hemman blifvit skattlagda och konsidererade vid roteringen för jagt och fiske och icke endast afseende hafts på jordens beskaffenhet. Det synes väl då vara ganska orättvist, om det skall vara hvem som helst tillåtet att genom skjutande bortskrämma djuren och för hemmansboerne förstöra en näringsgren, för hvilken de skatta. Jag yrkar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Carl Ifvarsson: Det synes som vore det Kammarens afsigt att vid dessa frågors afgörande bibehålla konsekvens endast i inkonsekvenserna. I den första frågan rörande jagten beslöt Kammarén att landstingen skola bemyndigas att ingå till Kongl. Maj:t med framställningar i detta ämne, så i den andra frågan att i vissa delar af riket endast skott få användas, och nu i den tredje frågan tillstyrkes att icke skott må få användas.

Öfverläggningen förklarades slutad, och Utskottets hemställan bifölls.

§ 24.

Föredrogos ånyo och blefvo för andra gången bordlagda:
 Bevillnings-Utskottets Betänkande *N:o* 7;
 Lag-Utskottets Utlåtande *N:o* 11;
 Första Kammarens protokollsutdrag *N:o* 101;
 Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (*N:o* 4) Utlåtande *N:o* 5 (i samlingen *N:o* 26);

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (*N:o* 2) Betänkanden:
N:o 2, (i samlingen *N:o* 27); samt
N:o 3, (i samlingen *N:o* 28);
 Samma Utskotts Utlåtande *N:o* 4, (i samlingen *N:o* 29);
 Stats-Utskottets Utlåtanden *N:ris* 34—37;
 Samma Utskotts Memorial *N:o* 40; samt
 Bevillnings-Utskottets Betänkande *N:o* 8.

§ 25.

§ 25.

Anmälles och bordlades:

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 42, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1867 års riksdag; och

N:o 43, i anledning af väckta frågor dels om förändring af det inom Riksgälds-kontoret begagnade bokföringssätt, dels om åtskilliga belopps afskrifning ur räkenskaperna; samt

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 30), i anledning af motion angående ändring af 3 Kap. 22 § i Kongl. Maj:ts nådiga Fiskeri-stadga af den 29 Juni 1852.

§ 26.

Herr *Jon Jonsson* från Gefleborgs län beviljades, på grund af styrkt sjukdom, ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagar från innevarande dag.

Likaledes beviljades, på gjord begäran, dylik ledighet åt Herr *Johan Erickson* från Jönköpings län under 14 dagar, från den 14 uti innevarande månad.

Sammanträdet afslutades kl. 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.

i) (1) utskottet skall i sitt utlåtande uttala sig om omständigheterna i de fall som förklarats som utskottets föremål och om de åtgärder som utskottet anser sig kunna vidtagas för att förhindra en liknande situation i framtiden. Utskottet skall vidare uttala sig om omständigheterna i de fall som förklarats som utskottets föremål och om de åtgärder som utskottet anser sig kunna vidtagas för att förhindra en liknande situation i framtiden. Utskottet skall vidare uttala sig om omständigheterna i de fall som förklarats som utskottets föremål och om de åtgärder som utskottet anser sig kunna vidtagas för att förhindra en liknande situation i framtiden.

utskottet skall i sitt utlåtande uttala sig om omständigheterna i de fall som förklarats som utskottets föremål och om de åtgärder som utskottet anser sig kunna vidtagas för att förhindra en liknande situation i framtiden. Utskottet skall vidare uttala sig om omständigheterna i de fall som förklarats som utskottets föremål och om de åtgärder som utskottet anser sig kunna vidtagas för att förhindra en liknande situation i framtiden.

Rättelser:

- Sid. 138 rad. 12 nedifr. står: bestämmer, om den skall prövas af Stats-
 Utskottet.
 läs: tillkommer dess pröfning Stats-Utskottet.
 ” 167 ” 13 ” står: stadsbudgetens — läs: statsbudgetens